Den 28 januari 1988 trängdes vi Tynderöbor på Bygdegården. Det var upptakt till kampanjen Hela Sverige Ska Leva. Ute ven snöstormen men inne flödade idéerna friskt. Det är nu tio år sedan. En av idéerna var att Tynderö skulle ha ett eget dagis.

Fem år senare stod den tillbyggda och renoverade Bygdegården klar med plats för dagis och även hemtjänsten flyttade in. Vid den pampiga invigningen 23 januari 1993 var det åter trängsel och glädje. Sedan dess har vi träffats, trängts och trivts många gånger på Bygdegården, stora som små.

Nu ska vi fira detta dubbeljubileum den 24 januari. Under dagen blir det gratis underhållning och aktiviteter och på kvällen en stor fest. Det blir en utställning som visar hur många fler av idéerna som blivit verklighet och i anslutning till det möjlighet att uttrycka nya tankar och önskemål. För Bygdegården är vad vi alla gör den till.

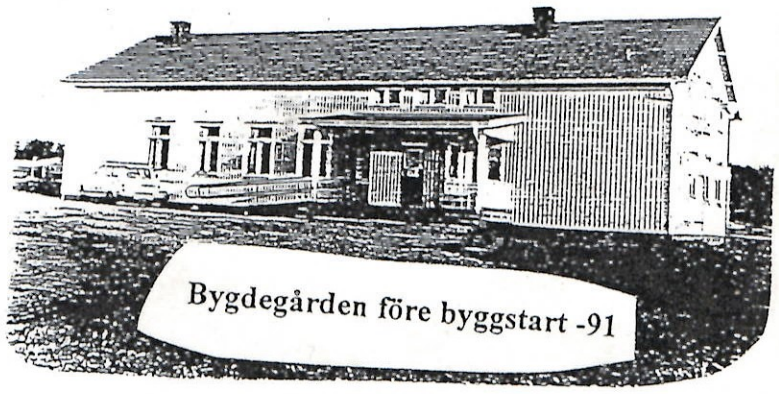

Bygdegården före byggstart -91

Fastigheten som är grunden för Bygdegården, slutet av 50-talet

Ångbåtsfest i Kapten Böljas farvatten

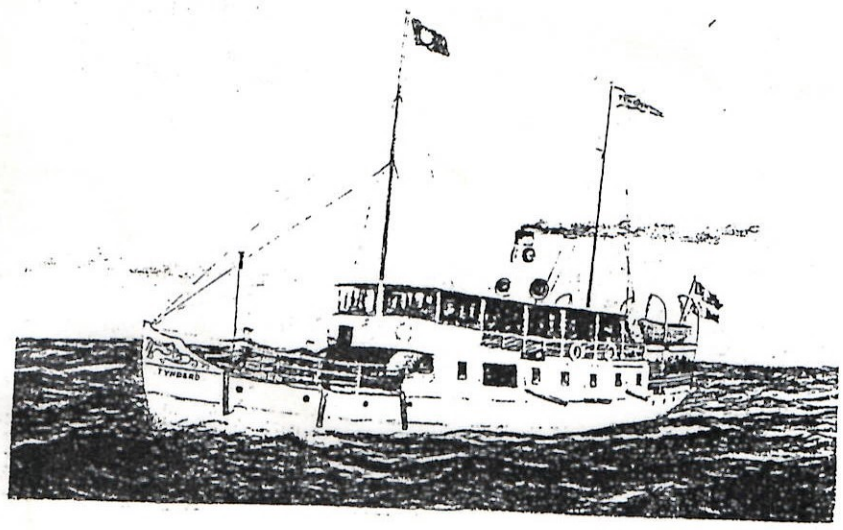

Tynderö Bygdegård
lördag den 24 januari **1998**
kl 19.00

Ångbåtsdrink vid entrén

Meny: tre rätters middag med havets läckerheter

Vickning

Dans till orkester

Lotterier

Pris: 200 kr

Biljetter säljs på Bygdegården och Tynderö-Boa.
Biljetter löses ut senast 21/1 -98

Behållningen går oavkortat till restaureringen av Kapten Böljas fondmålning.

90 deltagare - 9.500:- i netto ! Bra jobbat !

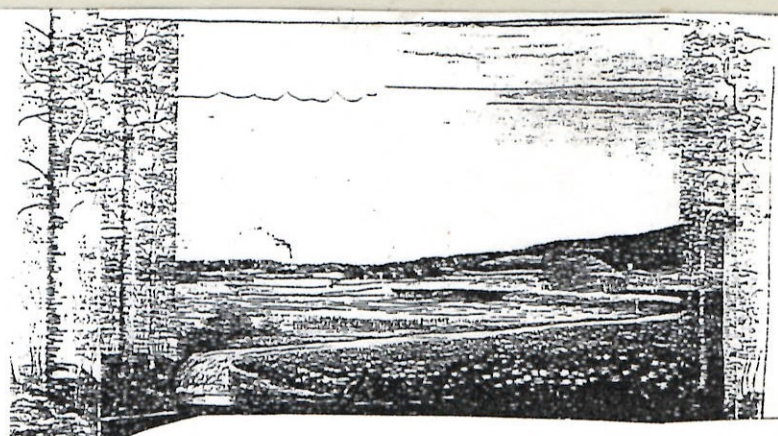

Vi måste också värna det vi redan har. Därför ska överskottet från festen i Kapten Böljas Farvatten gå till renovering av Kapten Böljas härliga målning på scenen. Den har tyvärr börjat vittra sönder och därför startar också under dagen ett stort lotteri med mycket fina priser. Dragning blir vid det traditionella valborgsmässofirandet på Bygdegården. Men först ska vi nu fira och festa tillsammans hela lördagen lång.

9:1

Måndag 12 januari 1998

Cecilia Holm spelar flöjt för svenska folket. Kyrkoherde Eva Sundelin Isaksson förbereder sig bakom kameran.

FOTO: JAN OLBY

Tynderö kyrka i allas vardagsrum

TYNDERÖ

Vilken församling kan ordna en TV-gudstjänst med några veckors varsel mitt i den mest hektiska adventstiden?

Tynderö med hjälp av Hässjö kan.

I går fick gudstjänstbesökarna i Tynderö kyrka stiga upp riktigt tidigt. Redan klockan nio skulle de sitta i bänkarna för generalrepetition.

– Ni är morgonpigga, berömde kyrkoherde Eva Sundelin Isaksson mellan repetitionen och det stora allvaret.

Pumptermosen stod då framställd i vapenhuset och kyrkoherden drack de sista munnarna ur sin pappmugg längst framme i kyrkan medan hon gav församlingen de sista instruktionerna.

Gratisbiljetter i affären

Stundens allvar kastade ingen skugga av nervositet över Eva, som snart skulle predika inför svenska folket.

– Vi skulle alltid kunna börja så här tidigt. Då skulle vi hinna med många gudstjänster i de här församlingarna under en söndag, skämtade kyrkoherden som efter årskiftet arbetar i det nya treenade pastoratet Tynderö-Hässjö-Ljustorp.

Inte bara väckarklocka utan också biljett krävdes för att få delta i gudstjänsten den här speciella söndagen. I och för sig hade de delats ut gratis i affären och på pastorsexpeditionen.

Eva Sundelin Isaksson tittade ut över de 117 personer som satt sig tillrätta i bänkarna och på podiet.

– Vi är den här församlingen. Det är vi som firar gudstjänst här i vanliga fall också. Det här blir bara den roligaste av dem. Sättet att ordna det här på var rätt. Nu behöver ingen stå i dörren och bli besviken för att de inte får plats.

Med fem minuter kvar bad kyrkoherden församlingen att knäppa sina händer. Så ledde hon dem i bön för gudstjänster och dem som skulle medverka.

De som inte känner Tynderö församling blev kanske något förvånade över att det var en statskyrkoförsamling som firade gudstjänst. Musikvalet och atmosfären kunde lika gärna ha funnits i en frikyrka.

58 minuter

Slutackordet kom efter exakt de 58 minuter som en TV-gudstjänst ska vara, en fullträff som bara bekräftade vad deltagarna tyckte om varandras insatser.

Uppe på läktaren hade Lennart Isaksson, föreståndare för stiftsgården i Söråker och gift med kyrkoherden, stått och talat genom stora lappar med texter som BRA, OK, men också TA BORT.

– Producenten fick veta någon gång i december att det skulle göras en TV-gudstjänst den 11 januari. Vilken kan göra en gudstjänst på de villkoren direkt efter helgerna? Men då ringde han Eva. Han känner henne sedan tidigare och vet att hon är en person som kan få till kreativa lösningar, säger kantor Seth Hägglof.

Kantorn själv fick mitt i övandet inför julotta och adventskonserter skapa en helt ny kör som skulle bli redo för ett TV-framträdande.

– Jag kunde inte få plats med min Tynderökör här framme nu när alla sladdar och kameror skulle få plats. Sedan skulle det här vara något de här två församlingarna verkligen gjorde tillsammans och därför fick jag plocka ut några sångare från Tynderö och några från Hässjö.

JOAKIM WESTLUND
060-197148

TV-gudstjänst i Tynderö

Tynderö församling blev räddaren i nöden. I går kunde vi alla få plats i deras lilla kyrka. Genom TV-rutan.

Någon gång i december fick kyrkoherde Eva Sundelin Isaksson frågan om församlingen kunde ordna en TV gudstjänst den 11 januari.

– Vilken kan göra en gudstjänst på de villkoren direkt efter advent och jul? Men då ringde producenten Eva. Han känner henne sedan tidigare och vet att hon är en person som kan få till kreativa lösningar, säger kantor Seth Hägglof nöjt, när allting var i hamn.

9:2

Tynderö

Tynderö kyrka: Sönd 10 Direktsänd TV-gudstjänst. Församlingen skall vara på plats kl. 09.00 "Biljetter" har delats ut för att alla som vill ska vara garanterad en plats. För bokning av biljett ring idag 408 20. I gudstjänsten medv. Eva S. Isaksson, Richard Wikström, Gun Holmgren, m.fl. Sånggrupp med sångare från Tynderökören och Hässjö kyrkokör under ledning av Seth Hägglöf, Duett: Malte Sjölund och Roland Hallstensson. Sång: Josefine Hägglöf. Kantor: Margareta Storsjö. Flöjt: Cecilia Holm. Elbas: Steneric Martinsson. Efter gudstjänsten kyrkkaffe i Hyddan.

Församlingsbor i
Hässjö, Ljustorp och Tynderö
Välkomna till Lögdö Bruks kyrka
Trettondedag jul 6/1 kl. 11.00
då vi hälsar pastoratets nya medarbetare välkomna:
Richard Wikström, komminister
Tage Nordin, kyrkogårdsförman
***
Richard Wikström inträdespredikar.
I gudstjänsten medverkar dessutom pastoratets övriga präster och musiker samt kyrkvärdar.

I går var det inte prästen som stod i predikstolen i Tynderö.

Har ni så här fina gudstjänster varje söndag, frågade Sundsvalls Tidnings reporter.
– Finare för då är det inte en massa kameror och sladdar i kyrkan, sa kantor Seth Hägglöf.

Skenet bedrar. Kyrkvärden P-O Östberg sover inte. Han njuter av prästens personliga predikan.

Tynderöborna fick bevista två gudstjänster efter varandra i går förmiddags, men mellan blev det kafferast på kyrkbacken.

Visst hade TV med sina lampor till Tynderö kyrka i går, men det är så sant som det är sagt: Ljus i Guds hus och lampor i träkyrkor. Tynderö har en gedigen gammal i sten.
FOTO: JAN OLBY

KYRKNYTT för dig i Tynderö Församling

Tynderö församlings kyrkoråd består av följande ledamöter from 1998:

Pia Sundholm ordf.	ersättare Ing-Britt Vilpula
Bror Pettersson vice ordf.	ersättare Jan-Erik Olsson
P-O Östberg	ersättare Stig Svedin
Arild Wiklander	ersättare Bo Englund
Gunilla Olsson	ersättare Seth Hägglöf
Karin Öhlund	ersättare Mona Christmansson
+ präst	

Fyra fria företagare på Tynderö

Margareta Åkerberg återvände till Tynderö efter att ha bott på flera andra platser. Nu driver hon en keramikverkstad i farföräldrarnas ladugård med utsikt över havet.

FOTO: ANKI HAGLUND

Lördag 31 januari 1998

Ut ur arbetslösheten på egen hand

Margareta Åkerberg har återvänt till Tynderö. I farföräldrarnas ladugård finns numera hennes keramikverkstad.

För flera hundra år sedan kom de första industrierna till Timrå och formade den till en bruksort. Det vanliga var att man gick från folkskolan till en anställning på fabriken.

I dag är ungdomsarbetslösheten rekordhög och framtidstron körd i botten. Att vara kvinna och hitta ett arbete i kommunen verkar nästan omöjligt. Så har det blivit när arbetstillfällena inom vård och industri blir allt färre.

Några skapar sina egna jobb. På Tynderö finns det flera små företag som hanterar allt från modern teknik till hantverk. Det är människor som medvetet valt att bosätta sig på landsbygden för att få en bra livskvalitet. Men som också vill bestämma arbetstider och vad de tillverkar.

Detta är första avsnittet av två, där ST speglar arbetsmarknaden i Timrå. Fortsättningen följer nästa lördag.

Sidorna 21–22

Åsa Högstedt ville ha tid för både familj och arbete. Nu driver hon sin egen syateljé i bakstugan hemma på gården på Tynderö. **Foto: Anki Haglund**

Timrås nio största arbetsgivare

1. Timrå kommun:
Cirka 1.350 anställda. Medelålder: cirka 43 år. Etthundratal personer kommer att pensioneras eller att sluta av andra skäl inom de närmaste fyra åren. Kommunen räknar med nyanställningar, särskilt inom vissa områden som vård och omsorg.

2. SCA:

286 anställda på Vivsta, 494 anställda på Östrand. Medelålder: tjänstemän 45 år, arbetare 41 år. Inom det närmaste året kommer företaget att anställa tre civilingenjörer, tre ekonomer, fem operatörer, fyra elektriker, en förrådsarbetare och cirka tio vistidsanställda. För samtliga arbeten krävs minst gymnasiekompetens.

3. Landstinget:
97 anställda. Medelålder: Cirka 50 år. 1/3 av de anställda (=cirka 2.000 pers) kommer att gå i pension före år 2010. 50 procent har högskoleutb. eller mer. Brist på undersköterskor i städerna. Svårt att få tag på sjuksköterskevikarier under semestrar, alla har jobb.

4. Permobil:
93 anställda inklusive dotterbolagen. Medelålder cirka 35 år, få pensionsavgångar. Företaget ska inom den närmaste framtiden anställa två personer till det nybildade dotterföretaget i Lervik på Alnö. Inga planerade nyanställningar i övrigt.

5. Timrå Konsumentförening:
90 anställda. Många i åldersgruppen 45–55 år men även en stor andel 20–30-åringar. Bra åldersspridning i företaget och kontinuerliga nyanställningar. Ett fåtal pensioner inom de närmaste

6. Elektrotryck:
84 anställda. Medelålder cirka 35 år men många är yngre. Först om fem år går en anställd i pension. Osäker bransch men enligt planerna ska ingen sägas upp. Företaget arbetar för att behålla befintlig personal.

7. Bilspedition:
75 anställda. Medelålder 40 år, något högre bland tjänstemännen. Det kommer troligtvis att bli färre tjänstemän i Timrå under de närmaste åren. Kanske nyanställningar av budbilschaufförer. Osäker utveckling av godshanteringen.

8. Assidomän:
56 anställda. Medelålder 37 år, många är mellan 25 och 30 år. Har under de senaste åren anställt fem yngre personer som introducerats via ungdomspraktik. Planerar att anställa några personer redan i år och eventuellt flera nyanställningar inom de närmaste åren. Söker framför allt personer med processteknisk utbildning.

9. Luftfartsverket:
54 anställda. Medelålder: Drygt 40 år. Tar in extra personal under vintern för snöröjning. Inga planer på nyanställningar. Hoppas på att kunna behålla den personal som finns anställd på företaget.

TYNDERÖ

Teknikern Lasse tröttnade på långa resvägar, keramikern Margareta drejar i farföräldrarnas stall, svampodlaren Maria och sömmerskan Åsa ville arbeta hemma medan barnen var små.

Fyra företagare som valt att bo och arbeta på landsbygden.

Snön yr i luften i decembermörkret på Tynderö. Det lyser välkommande från fönstren på den nyligen renoverade bygdegården.

Först på plats är keramikern Margareta Åkerberg som bor så nära att hennes stora hus syns från bygdegårdens fönster. Efter några minuter har alla kommit. Avstånden är korta, även om man som Lasse Åkerlund, bor i skogen.

– Jag var trött på att resa. Jag ville bo och arbeta på samma ställe. Det var en av anledningarna till att vi flyttade till sommarstugan på Tynderö.

Lasse Åkerlund arbetar med processteknik och utbildning. Han driver sedan 14 år tillbaka en konsultfirma och undervisar på Statens Skola för Vuxna.

*Många vackra keramikföremål växer fram i **Margareta Åkerbergs** verkstad. Vintermånadernas arbetsro varvas med sommarens många sommargäster och tillfälliga besökare.* **Foto: Linus Wallin**

***Lasse Åkerlund** är tekniker och säger att han kan bo och jobba var som helst bara det finns en telefon och datorer med nätverk.* **Foto: Linus Wallin**

Åsa Högstedt hade tidigare en sybehörsaffär i Sundsvall och har öppnat syateljé i bagarstugan hemma på gården. Numera syr hon bal- och aftonklänningar på beställning.

Maria Österborg flyttade med man och bebis i magen till Tynderö för tolv år sedan. Familjen har satsat på större odling av ostronskivlingar. I ett ombyggt uthus finns en datastyrd toppmodern anläggning med perfekt temperatur och luftfuktighet.

Tynderöbor sedan länge

Och Margareta Åkerberg som bott på många platser i Sverige och sen beslutade sig för att flytta till släktgården med utsikt över havet.

Alla har bott på Tynderö i flera år. Alla, utom Stockholmsflickan Maria, har sina rötter i bygden. De har byggt upp sina företag med principen att kunderna får komma till Tynderö.

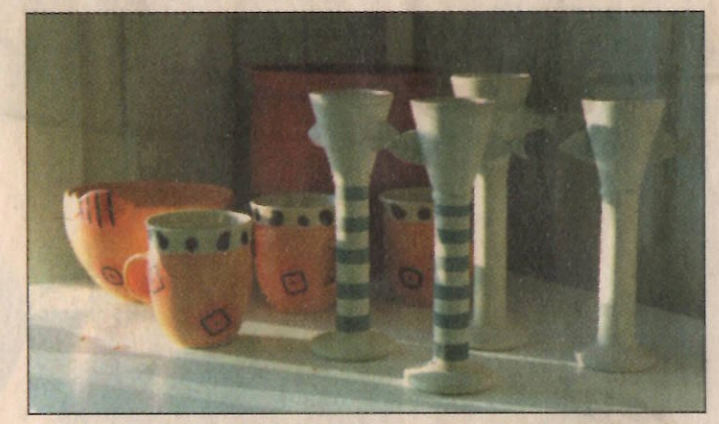

Livet som egenföretagare på landsbygden handlar inte bara om inkomster. Det är också ett sätt att leva. **Foto: Anki Haglund**

Marknadsföringen sker effektivt och billigt. Nöjda kunder kommer tillbaka, berättar för sina vänner som blir nya kunder.

Ny teknik har underlättat för Lasse Åkerlund. Han säger att han kan arbeta var som helst, bara det finns en telefon samt datorer med nätverk.

Livsstil

Men Åsa Högstedt anser att det också finns nackdelar med att driva företag på landsbygden. Det är svårt att hitta någon att anställa och för vissa företag blir kundkretsen begränsad.

– Kunderna vet vad de vill ha och det finns få möjligheter att utveckla nya produkter, säger hon.

Lasse Åkerlund påpekar att valet att vara egen företagare på landsbygden handlar om en livsstil med möjligheter att bestämma tider och arbetsuppgifter. Inte bara om möjligheterna till en inkomst.

Margareta Åkerberg känner glädjen av att ha verkstan i stallet och gårdsbutiken på höloftet. Utrymmen hennes farfar och farmor drev jordbruk under de första decennierna på 1900-talet.

Maria Österborg har också öppnat en butik hemma och säljer torkad svamp och kryddblandningar. Ett bra komplement till den färska svampen från odlingen.

Honungsburkar från närmaste grannen Lasse Åkerlund finns också i butiken. Hans dröm om att på heltid satsa på biodling kommer allt närmare. I år har han producerat 600 kilo honung.

Sommarkrog

Åsa Högstedts familj driver sedan i somras en krog vid Holmöbrygga. Ett annat exempel på en avknoppning av företag.

– Det händer alltid något på Tynderö. Släktingar och bekanta kommer hellre till oss än att vi åker till Sundsvall, säger Åsa Högstedt.

Liksom på andra öar ökar befolkningen mångdubbelt under sommaren. Sommargäster och tillfälliga besökare handlar i gårdbutiker och äter på restaurangerna.

Sen kommer vintern och mörkret och friden. Då finns det tid att börja skapa och utveckla nya produkter. Fast visst kan det kännas lite ensamt ibland.

– Det går ju inte direkt att gå ut och shoppa på stan på lunchen. Livet måste planeras på ett annat sätt när man bor på landsbygden, säger Margareta Åkerberg och tillägger att nästan all service finns på Tynderö.

Men trots idyllen finns det ett problem som är gemensamt för all landsbygd. Det finns hur mycket mark som helst, men den är privatägd.

– Om någon vill bygga en verkstad eller ett hus är det nästan omöjligt. Det går inte att köpa mark. Om situationen förändrades skulle fler flytta ut på landsbygden och starta företag, säger Lasse Åkerlund och pekar på ett problem som de statliga landsbygdsutvecklarna missat.

Franziska Egger-Nilsson
060-197282

***Maria Österborg** längtar inte tillbaka till Stockholm. På Tynderö finns en lantlig miljö men också affär, barnomsorg och bra kommunikationer.* **Foto: Linus Wallin**

***Åsa Högstedt** tycker att hon valt rätt. Hon har både tid att vara tillsammans med barnen och arbeta när syateljén finns hemma på gården.* **Foto: Anki Haglund**

Vapenfri värnplikt aktuell på Åstön

Många idéer stärker hoppet om framtiden

TYNDERÖ

Tynderöborna fick positiva besked av Kenneth Westberg i går.

– På försvarsdepartementet förstår man att Tynderöborna vill ha kvar Åstön som den är. Nu kan den grupp som utsetts börja arbeta med Åstöns framtid, sa Kenneth Westberg vid Tynderö bygdegårds femårsjubileum.

Frågan är vad som ska hända med Åstön när den militära verksamheten försvinner.

I torsdags besökte kommunalrådet Kenneth Westberg försvarsdepartementet tillsammans med Tynderös representanter Nisse Högstedt och Sven Jansson. De fick träffa statssekreteraren Lena Jönsson.

Avstyckning kan hindras

– Vad jag förstod finns det möjligheter att de gör ett avsteg från regeln att sådana här försäljningar ska styras av marknadskrafterna, sa Westberg i går. Och det vore bra. Då kan vi slippa att det blir en sådan avstyckning som på Storholmen.

I sak kom man inte så långt under torsdagens sammanträde. Delegationen lämnade över en karta över området, material om fiskemuseet och den naturinventering som gjorts. De presenterade också de idéer som kom fram vid ett av Tynderöborna välbesökt möte i höstas.

Kanske vapenfritt

Många vill att Åstön ska bli ett naturreservat där skjutfältet med sin unika karaktär ska få finnas kvar så oförändrat som möjligt.

– Till exempel framförde vi att de som gör vapenfri tjänst skulle kunna få lära sig naturvård här och statsekreteraren sa att det i mars nog skulle komma något som var åt det håll vi tänker oss, sa Westberg.

Kenneth Westberg var också nöjd med att redan ha fått en person på departementet som utsetts att sköta Åstöfrågan.

Nisse Högstedt fyllde i de positiva tongångarna. Gruppen som utsågs i höstas kommer att träffas första gången om ungefär en månad.

Samlar till renovering

Jubileumsdagen innehöll fler punkter än Åstödiskussionen. Kenneth Westberg fick en trärelief gjord av konstnären Ulf Palo som tack för allt han gjort för Tynderö och bygdeföreningen genom åren.

Barnen spelade teater och på kvällen var det Ångbåtsfest med underhållning. Fonden bakom bygdegårdens scen måste renoveras för 20.000 kronor. Den gjordes 1962 av konstnären och ångbåtskaptenen "Kapten Bölja".

– Vi är på väg att få i hop de här pengarna. Vinsten från kvällens middag går till exempel till det, säger Nisse Högstedt.

JOAKIM WESTLUND
060-197148

Kenneth Westberg tror att Tynderöborna har chans att få behålla Åstön oförandrad när militären försvinner. – Vad jag förstod finns det möjligheter att de gör ett avsteg från regeln att sådana här försäljningar ska styras av marknadskrafterna, sa han vid Tynderö bygdegårdsförenings femårsjubileum i går. FOTO: MAGNUS JÖNSSON

29-1-98

Kyrklig skridskoskola i Tynderö

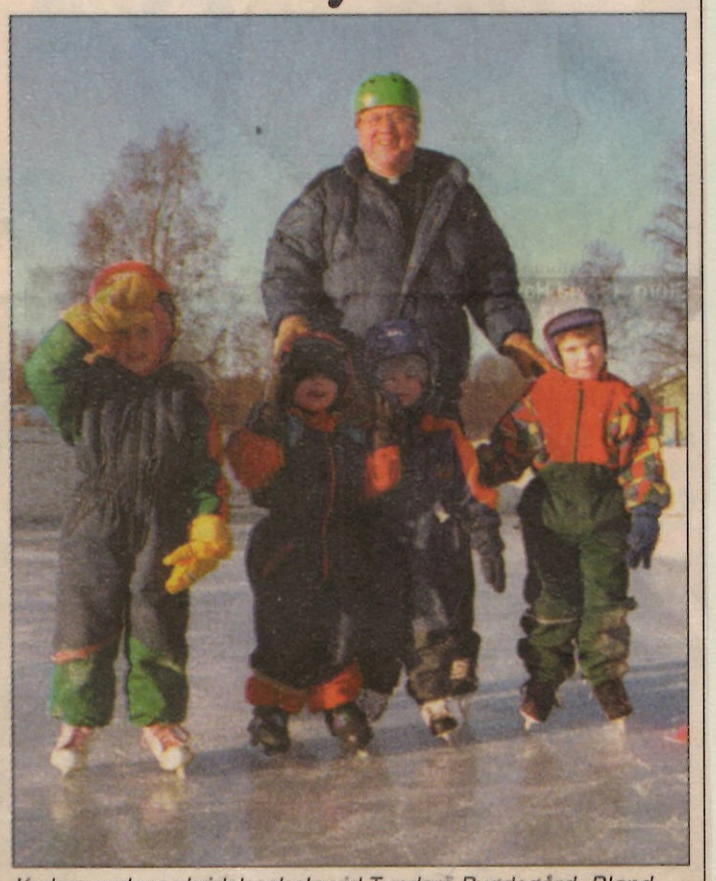

Kyrkan ordnar skridskoskola vid Tynderö Bygdegård. Bland eleverna finns Beatrice Nilsson, Andreas Begström, Oskar Högstedt och Jonathan Dahlberg, liksom nye komministern Richard Wikström. FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

TYNDERÖ

I går var det premiär för skridskoskolan vid Tynderö Bygdegård, anordnad av kyrkan.

För att åstadkomma den sakrala inramningen infann sig nye prästen i församlingen, Richard Wikström, som på lånade skridskor mindes sin ungdoms isar i bland annat Skellefteå.

– På den tiden åkte man bättre, bekände han.

– Fast det är väl som att cykla. Har man en gång lärt sig så glömmer man inte helt och hållet.

32 barn bokade

32 barn mellan tre och 13 år finns bokade i skridskoskolan på minirinken intill Bygdegården.

Totalt handlar det om tio onsdagar framöver, med reservation för att isen håller, under ledning av Maria Dahlberg som har tidigare erfarenheter i denna halkans pedagogik.

Kall vind och hård is

Premiärdagen var det lite kallt i vinden och isen var hårdare än på länge.

– Och halare, tyckte Beatrice Nilsson när hon fallit omkull.

Komminister Wikström hjälpte henne och andra att resa sig allt eftersom de föll omkull, naturligtvis. Präster är ju till för det.

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

9:6

Församlingen inbjuder till SKRIDSKO-SKOLA

Med hjälp av medel från Wiklundska fonden inbjuder vi Tynderö-barn i alla åldrar till skridskoskola vid Bygdegården. Ledare blir:*Maria Dahlberg* som åkt konståkning (även tävlat) sedan hon var 7 år.

Skridsko-skolan är gratis och pågår 10 gånger, onsdagar, (om isen finns kvar så länge) med början vid skolstarten. Personlig inbjudan till alla barn upp t.o.m. åk 6 skickas hem med anmälningsblankett.

KÖP INTE NY UTRUSTNING! Använd möjligheten med bytesmarknad t.ex. genom Bygdegården.

DAGENS ROS

... ja, varför inte ett helt fång med rosor till gulliga **Mona Christmansson**, som alltid verkar veta när man behöver uppmuntras. Här går jag med värk på grund av ett diskbrock i nacken. Må tro att jag blev glad när Mona tittade in med en vacker tulpanbukett.

Tusen kramar från **Nina.**

20-2

Tynderö Rödakors: – Öppet Hus börjar 20/1 kl. 11–14 på Hyddan. Sycirkeln. Välkomna!

... till **alla** som gjorde 1997 års julmässa till en ...

DAGENS KLAPP...

Tynderö

Berge 1:8. Tid äg: Eva Åström, Sundsvall. Nya äg: Staffan och Göran Stengel, 1/2 vardera. Gåva. Tax-v: 271.000 kr.

Tynderö

Berge 1:8. Sälj: Göran Stengel, Oxelösund, 1/2. Köp: Staffan Stengel, Uppsala, tid 1/2. Pris: 160.000 kr. Tax-v: 127.000 kr.

Militären lämnar ifrån sig Åstön

I går lämnade militären Åstön. Framtiden är oviss, men Timrås s-politiker tror inte att ön kommer att exploateras.

I går kom en representant från fortifikationsverket på besök till Åstön. Fortifikationsverket är den statliga myndighet som tar hand om området på ön, nu när militären har lämnat det.

Mötte delegation

Verkets representant möttes av en delegation från Timrå, som visade runt honom på Åstön. Delegationen passade på att tala sig varm för att kommunens och bygdens stiftelse ska få ta över området.

– Vi la fram våra synpunkter om hur viktigt det är att ön inte exploateras, säger kommunalrådet Kenneth Westberg, s.

Naturreservat

Försvaret har tidigare lovat att militärområdets natur ska återställas i ursprungligt skick. I och med fortifikationsverkets besök, har Kenneth Westberg också positiva förhoppningar om att ingen ny verksamhet kommer i försvarets ställe. Det är mycket möjligt att området blir ett naturreservat.

– Det kommer att ta ganska lång tid för verket att analysera vad som ska göras i framtiden. Men i dagsläget ser det bra ut. Efter våra kontakter med verket förväntar vi oss en mycket positiv utveckling, säger Kenneth Westberg.

Leif Johansson
060-66 35 49

FREDAG
13 februari

ÅTERSTÄLLS. *Åstöns natur kommer att återställas till ursprungligt skick.* Foto: ARKIV

Traditionellt i Tynderö

TYNDERÖ

En klassisk fastlagslunch avslutades med en klassisk semla.

I Tynderö bygdegård höll man på traditionerna när man anordnade sin efterlängtade måltid.

– Det är mer gemenskap härute på landet. Jag tycker det är det, säger Gertrud Lundgren och blåser av florsockret på sin semla.

Samtidigt erkänner hon att trots att det var fettisdag var det långt ifrån första semlan för hennes del. Själv har hon till och med hunnit med att baka egna.

Gertrud Lundgren och hennes man Tage tillhör den skara som varje år åker till Tynderö bygdegård för att äta fastlagslunch på gammaldags vis. Totalt hade ett hundratal personer lockats till lunchen. För arrangemanget stod hembygdföreningen och bygdegårdsföreningen gemensamt

Från när och fjärran

– Det kommer folk från Sörgården och Strandvillan, men även folk från stan, berättade Margareta Decker som stått och kokat bruna bönor i mer än ett dygn.

Fem gigantiska grytor med totalt 14 kilo bruna bönor, 8 korvringar, 14 kilo fläsk och en hel del grädde krävdes bland annat för att mätta de hungrande.

Och Karin Oestreciher som flyttat tillbaka till hembygden efter att ha bott i Enköping tycker att fastlagslunchen är en utmärkt idé.

– Det är roligt att komma hit och träffa folk, säger hon.

Ove Öst
060-571096

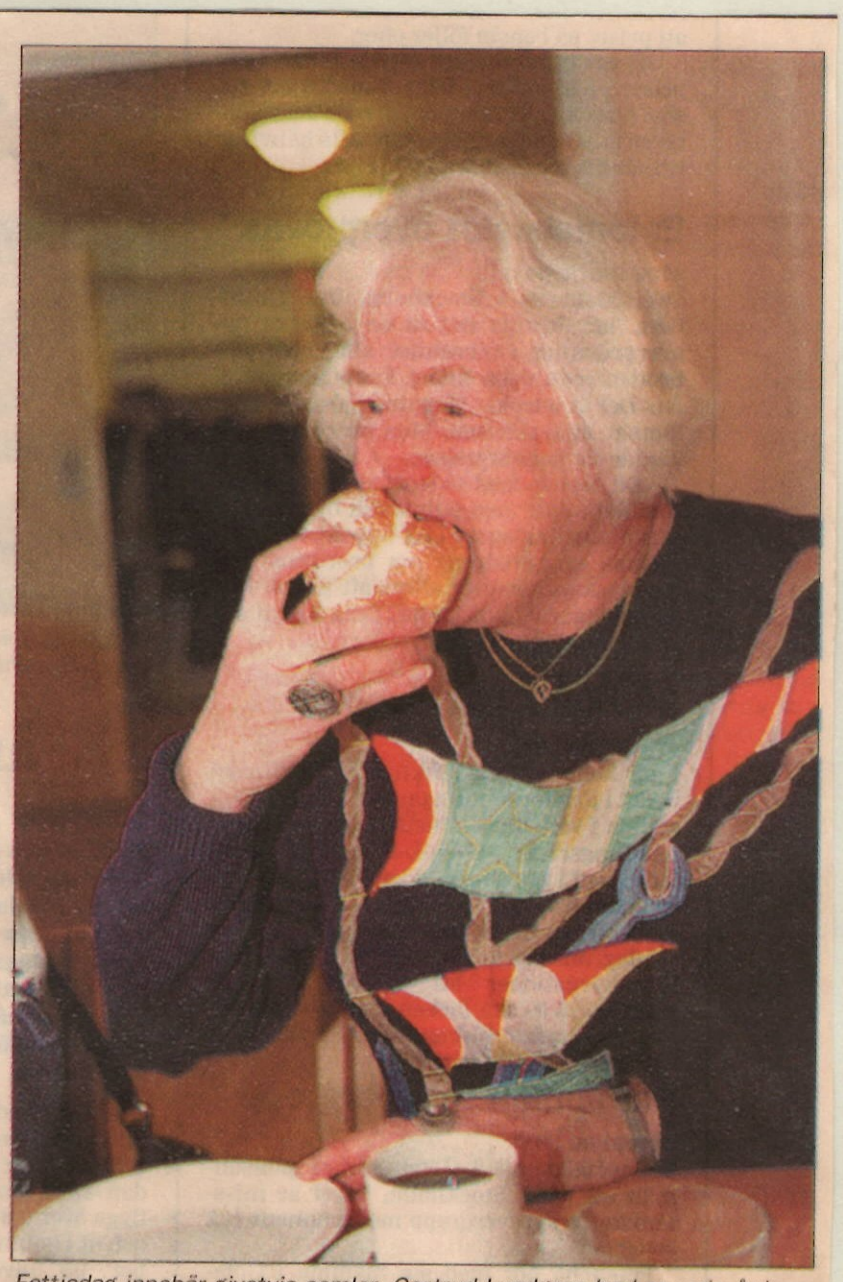

Fettisdag innebär givetvis semlor. Gertrud Lundgren brukar varje år komma till Tynderö bygdegård för att äta en riktig fastlagslunch.

Foto: Ove Öst

25-2-98

Tradition med semlor i Tynderö

■ För femte året i rad firas fettisdagen den 24 februari på ett speciellt sätt i Tynderö.

Margareta Decker berättar att man där i bygdegården serverar fettisdagslunch bestående av bruna bönor med fläsk och semlor efter maten.

Det blir underhållning med delar av Eva-Britts spelmanslag. Det är ett samarrangemang mellan hembygdsföreningen och bygdegårdsföreningen.

• *Margareta Decker.*

Fyra dagliga skogspromenader med alla gäster

Lämna hunden i tryggt förvar

Tynderö Hundpensionat
Tel. 060-422 10

Godkänd av SKK och Hälsovårdsnämnden

Välkommen till högtid!

ÖPPNINGSGUDSTJÄNST

för det nya pastoratet med
Hässjö, Ljustorp och Tynderö församlingar

SÖNDAG 8/2 kl. 11.00
HÖGMÄSSA I HÄSSJÖ KYRKA

Pastoratets präster och kantorer, kyrkvärdar och kyrkokörer från alla tre församlingarna medverkar i gudstjänsten.

Flöjt: Cecilia Holm och Cecilia Nilsson

Efter gudstjänsten inbjudes alla till kyrkkaffe i Hässjö församlingshem.

9:7

13-3-98

De ska utbilda projektledare på sikt

TYNDERÖ

Elva ester har snart tillbringat en vecka på besök i Västernorrland.

Syftet är att lära sig hur man utbildar projektledare.

Tre av esterna som är på besök i Sverige för att på sikt kunna starta en projektledarutbildning i Estland heter, från vänster Annika Papstel, Killu Kuusmik och Evelin Saatman.

FOTO: OVE ÖST

I flera dagar har de estländska besökarna slussats runt i länet bland företag, föreningar och institutioner för att få nya idéer och inblick i det svenska samhället.

Det är den ekonomiska föreningen Samhällsförändrarna i Sundsvall som står för värdskapet.

– Grundtanken med det här besöket är att man ska kunna skapa en projektledarutbildning i Estland, säger Stina Axelsson, själv projektledare på Samhällsförändrarna.

Det här hoppas man ska bli möjligt med hjälp av EU-pengar och bidrag från Sida.

Nära Ryssland

Åtta ungdomar och tre vuxna är med på besöket. De kommer från Idaviruma i östra Estland nära gränsen till Ryssland. Flera jobbar i kommunledningen medan andra är studenter.

– Vi vill få lite idéer vad ungdomarna gör i Sverige och hur man löser ungdomars problem här, berättar Killu Kuusmik som är med på besöket.

Hon har läst svenska på gymnasiet i Estland i tre år och talar förbluffande bra. Nu läser hon informationsvetenskap vid universitetet.

Besökte Tynderö

Samhällsförändrarna driver olika utbildningar för arbetslösa. Förutom långa utbildningar på 60 veckor har man 20-veckorskurser i projektledning samt datakörkort. För närvarande drivs två kortare utbildningar i Sundsvall och en i Timrå. 20-veckorskursen från Timrå hjälpte till när esterna lotsades runt i Tynderö bygdegård igår.

– Jag tror att vi har mer att lära av Estland. I Estland har man precis kommit igång och där ser man möjligheterna bättre, säger Andreas Vaaraniemi från Samhällsförändrarna.

I Sverige är vi bortskämda med att få allting serverat, menar han.

I maj är det meningen att den svenska gruppen ska besöka Estland, bland annat för att hjälpa till att plantera skog.

OVE ÖST
060-571096

Stiftelse tar över skjutfältsområde

TIMRÅ

Arbetsgruppen för Åstöns framtid siktar på att bilda en stiftelse och snarast ta över ansvaret för skjutfältsområdet. Gruppen kan tänka sig att städa upp efter den militära verksamheten på ön, mot att försvaret lämnar ekonomiskt bidrag.

Arbetena med att rensa bort skrotet i terrängen, sanera skjutvallar och röja bort olika hinder, skulle i så fall kunna göras som beredskapsarbete.

Det beslutades när gruppen, med företrädare för ortsbefolkningen och kommunen, sammanträdde på söndagen.

Riktlinjerna för det fortsatta arbetet med området har lagts fast i fyra punkter: 1. Området ska behandlas utifrån en ekologisk helthetssyn, 2. Öns egenart och naturvärden ska bevaras, 3. Det levande kulturlandskapet ska bevaras och 4. Med beaktande av den bofasta befolkningens intressen ska friluftsliv för alla, kultur, rekreation och turism främjas.

Arbetsgruppen kommer att hålla ett nytt möte i påsk. Till dess ska förslag till stadgar för en stiftelse tas fram. Därefter kommer man på nytt att sammankalla ett allmänt stormöte för att se om det finns möjlighet att bilda en interimsstyrelse med mandat och möjligheter att förhandla gentemot försvaret.

Ett av interimsstyrelsens första uppdrag blir då att föreslå att stiftelsen får överta ansvaret att städa, i enlighet med de behov som konstaterats genom en stor inventering av området.

16-3-98

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

***Snömosaik**, Åstön.*

jan.-98

FOTO: KENT KÄLLBERG

Max Poller och Pia Arnström, Sundsvall vigdes i Tynderö kyrka av Robert Sörstrand. Brudgummen är bördig från Traunstein i Tyskland. (Foto: Ateljé Foto Norrland, Sundsvall).

Mars-98

Tynderö Rödakorskrets har hållit sitt årsmöte på Hyddan i Tynderö.

Styrelsens verksamhetsberättelse lästes upp och visade att det har varit ett innehållsrikt år med start i januari med öppet hus med sycirkel. Under hösten bedrevs bl.a en halmcirkel. Julmässan den 5 december på Bygdegården gav ett fint resultat 17.464 kronor på auktionen och 15.000 kronor på lotteriet.

Valen blev följande: ordförande Karin Sjögren vice ordf Astrid Borg, sekreterare Karin Öhlund, vice sekreterare Anne-Lis Koorp, kassör Ulla Fagerström, ordinarie ledamöter Åsa Näslund, Evelyn Henriksson, Ann-Marie Wikström, Gunnar Gustafsson. Val av ombud till distriksstämman i april i Bollstabruk, Karin Sjögren och Ulla Fagerström.

Stämman avslutades med en 50 års uppvaktning, utdelande av förtjänstmärken till åtta medlemmar samt avtackningar av avgående ledamöter samt revisor Seth Hägglöf.

Vintern har varit lång och mörk. Hur är det, har du blivit less på vintern?

Dan Nyström, 38 år, chaufför, Tynderö:

– Ja, vem är inte det! Nu längtar jag efter att snön försvinner och att vi får vår.

16-3-98

Provjakt på sälar upprepas inte

14-3-98

STOCKHOLM (TT)

Det finns inga planer på fortsatt forskningsjakt på säl. Jakten på ett begränsat antal sälar förra sommaren var misslyckat.

Det konstaterade jordbruksminister Annika Åhnberg i en riksdagsdebatt på torsdagen.

Bakgrunden till jakten 1997 var att man ville försöka skrämma bort sälar från att förstöra yrkesfiskarnas redskap och vittja fångster.

– Slutsatsen är att begränsad jakt vid fasta fiskredskap inte är en effektiv metod för att minska skadorna på det kustnära fisket, sade Annika Åhnberg. Sälar skrämdes inte bort från redskapen.

Hon tillade att man nu ska pröva andra sätt att skrämma bort sälar och skapa mer motståndskraftiga redskap.

Gudrun Lindvall (mp), som tagit upp frågan, var nöjd och hoppades att nya oblodiga metoder ska komma fram för att minska konflikten mellan sälar och fiskare.

Eva Björne (m) efterlyste mer pengar för ersättning till fiskare som fått redskap förstörda av sälar. Ministern kunde dock inte lova ökade anslag.

Hon försäkrade Lindvall att regeringen inte har några planer på att tillåta allmän jakt på säl.

• Lena och Göran Modigh, Söråker, med Robin, Rickard och lillebror Rasmus, född 27 februari, längd: 50 cm, vikt: 3545 gram.

9:9

Syateljé Åsa

DESIGN & SÖMNAD

Balklänningar

Här designar och syr vi upp efter dina egna önskemål och mått. Välj själv: hyr eller köp din klänning.

Brudklänningar

Specialdesignade unika brudklänningar tillverkad just för dig.
Var med från början och din dröm går i uppfyllelse!

Här finner du tyger och sybehör, men du är också välkommen med eget material.

Välkommen med din beställning av
Brud- Dop- & Aftonklänningar

Syateljé Åsa

Holmö 2343
Tynderö
Tel/Fax 060-425 62

• *I en gammal bakstuga ute på Tynderö syr Åsa Högstedt allt från brudklänningar till vad kunden nu kan tänka sig att vilja ha. – Men det är något speciellt att designa och sy upp en brudklänning, säger hon.*

9:10

SYATELJEN i bagarstugan är en dröm som blev sann

Dagbl. 21/3-98

I en gammal bakstuga ute på Tynderö har Åsa Högstedts sin syateljé. Något av en dröm som gått i uppfyllelse.
– Jag har sytt i nästan hela mitt liv, säger hon.

När Åsa Högstedt var fem år fick hon en leksakssymaskin i present. Men för henne var det mer än en leksak. Med den började hon sy dockkläder och intresset för att designa och sy kläder var väckt.

Har alltid sytt

– Sedan dess har jag alltid sytt, visserligen mer eller mindre, men det har varit mitt stora intresse, berättar hon.

Under tonåren sydde hon naturligtvis egna kläder. Men mer än ett fritidsintresse var det inte. Det var först 1991 som hon bestämde sig för att göra något mer av sin hobby.

Tillsammans med en vänninna öppnade hon en kombinerad syateljé och tygaffär i Sundsvall. Men eftersom hon ville ägna sig helt åt att sy, bestämde hon sig för att satsa lite mer helhjärtat på den biten,

Hemma på tomten på Tynderö fanns en gammal bakstuga. Visserligen något förfallen, men lagom stor för att öppna en syateljé i. Tillsammans med sin man började hon att renovera huset och någon gång vid årsskiftet 1992-93 var arbetet klart.

– En helt idealisk plats. Eftersom vi har tre barn är det bra att ha nära hem, säger hon.

Under några år varvade hon barnledighet med arbete. Ryktet om henne började sprida sig och strömmen av beställningar blev allt stridare.

– Det har gått och går bra. Det tillkommer nya kunder hela tiden och det är jätteroligt att folk uppskattar det jag gör, säger Åsa Högstedt.

Utrymme för kreativitet

Det är framför allt för sina bal- och bröllopsklänningar hon blivit uppmärksammad. Hon designar och syr allt själv, naturligtvis utifrån kundens önskemål. Men det finns ändå en hel del utrymme för hennes egen kreativitet.

– Jag önskar ändå att jag hade mer tid för att designa själv. Men jag ska inte klaga, det är ett otroligt roligt arbete.

Hon uppskattar att hon syr närmare tio brudklänningar per år. Ett arbete som tar en hel del tid. En klänning med lager på lager av volanger tar allt som allt tio dagar. Men då är provningar och måttagning inräknat.

– Det är ett hantverk, och då tar det tid. Kunden måste få något extra om man väljer att inte köpa konfektion och det hoppas och tror jag att de får hos mig, säger hon.

Även brudklänningarnas utseende styrs av trender. Från att under några år ha varit konstfulla, iögonfallande kreationer med mängder av volanger, går modet nu mot stramare och traditionellare snitt.

Hon gillar utmaningar

– Jag tycker personligen att det är kul eftersom det ställer nya krav på mig och min kreativitet. Varje klänning blir en utmaning helt enkelt, säger Åsa Högstedt.

Men Åsas brudklänningar är bara en bit av hennes arbete. Eller som hon uttrycker det själv.

– Det finns inget som inte går att sy, vare sig det handlar om klänningar kavajer eller jackor.

– Jag tar på mig det mesta.

Att själv designa och sy upp kläder efter eget huvud är det hon tycker är den bästa biten av jobbet, men hon tar även på sig ändringar och lagningar.

Faktum är att hon renoverar brandkårens kläder. Men hon syr även kavajer, skjortor, klänningar och jackor. Med andra ord allt.

Satsa ännu hårdare

– Det finns en charm och en utmaning i allt. Det är det som gör det här jobbet så fantastiskt roligt. Att det hela tiden händer något nytt.

I och med att hennes tre barn nu blivit så pass stora att de antingen är på dagis eller i skolan, så kommer hon att från och med i år satsa än hårdare.

– Jag har ett drömjobb som är otroligt kul. Jag kan inte tänka mig något roligare, säger hon.

• *– Jag vill helst ha nya utmaningar hela tiden, den här klänningen är ett exempel på det, säger Åsa Högstedt.*

9:11

FREDAG
13 mars
1998

SÄLARNA ÄR FÖR MÅNGA. *Yrkesfiskarna är på väg att försvinna. Det går inte att konkurrera om fisken längre. Sälarna har blivit för många, förklarar Bo Sillman och Kenneth Klöfver, fiskare i Njurunda.* Foto: THORD ERIKSSON

– Det är meningslöst att fortsätta fiska

Nu är tålamodet slut för Medelpads yrkesfiskare.

Den stora sälstammen gör det omöjligt att försörja sig som fiskare, menar Bo Sillman och Kenneth Klöfver.

– Det är för sent att göra något åt det.

Bo Sillman och Kenneth Klöfver är yrkesfiskare i Njurunda. De berättar att läget nu är mycket allvarligt och att det har gått för långt.

Sälen fridlyst

– Det är för mycket sälar i dag. En säl äter upp till 25 kilo fisk per dag och det blir mycket fisk om man räknar ut vad alla äter tillsammans, säger Bo Sillman fiskare på Lörudden.

Sälen är fridlyst och får inte skjutas.

– Vi önskar att det blir som med älgjakten, att det blir en årlig jakt så man kan begränsa sälstammen, annars kan vi inte fortsätta. Det finns snart ingen fisk kvar, förklarar de.

Hinder i vägen

Nu är läget tvärtom mot det har varit förr. De som är utrotningshotade i dag är yrkesfiskarna, inte sälarna.

Om några år kanske det inte finns några fiskare kvar i Norrland eftersom det finns för många hinder i vägen för att verksamheten ska ge vinst.

Det är fiskeriverket som bestämmer vilka fiskar som de får lov att fiska.

– Naturvårdsverket bestämmer om sälbeståndet och sportfiskarna ser oss som ett hot.

Fiskeriverket har bestämt att yrkesfiskarna inte ska få fiska öring och det är mycket pengar som faller bort.

– Jag förlorar hundratusen kronor per år på det beslutet. Det som är konstigt är att öringen inte är utrotningshotad, men ändå tar de ett sådant beslut, säger Bo Sillman.

Simmade vidare

Den provjakt på säl som gjordes 1997 fungerade inte som de hade tänkt sig.

– Sälarna skrämdes bort och simmade vidare till någon annans fiskevatten, så då blev en annan yrkesfiskare drabbad, säger Kenneth Klöfver från Junibosand.

Det finns inga planer på fortsatt forskningsjakt på säl. Jakten var misslyckad och nu kommer andra metoder att prövas för att skrämma bort sälarna och skapa mer motståndskraftiga redskap. Det sade jordbruksministern Annika Åhnberg i en riksdagsdebatt på torsdagen.

Norrlandsfisket i pension

— Vi får se hur länge jag orkar hålla på med fisket, kanske 13 år till sedan går jag och norrlandsfisket i pension, avslutar Kenneth Klöfver en av de sista yrkesfiskarna i Njurunda.

Andreas Morén
060-66 35 00

3-4-98

Tynderö

Tynderö kyrka: Sönd. 11 Familjegudstjänst. Richard Wikström, Maria Dahlberg, Seth Hägglöf. Musikmedverkan av Linnea Lundgren och Emil Englund. Diplomutdelning till Skridskoskolans barn. Avtackning av kyrkvärden Gudrun Billman. Välkomnande av nya kyrkvärdarna Gunilla och Göran Ohlsson. Avslutning av Lutherhjälpens fasteinsamling. Kyrkkaffe i Hyddan.

DAGENS ROS

... vill vi ge till **Set Hägglund** som tog hand om oss så bra på bussresan till Globen och "älskade psalmer" den 22/3. Trevlig gemenskap med Tynderökören. Hjärtinnerliga hälsningar Selånger och Granlo kyrkokörer samt vi längst bak i bussen.

TYNDERÖ

Rolf Torbjörn Nyman och **Inga Margit Katarina Olsson** har köpt Skilsåker 1:3 av Alf Ingevald Sidén, Råsla, Njutånge och Sonja Viola Nyborg, Åstön, Söråker, för 400 000 kronor. Taxeringsvärde 321 000 kronor.

Tynderö

Svedje 1:11. Sälj: Annika Margareta Svensson, Gislaved, Karl Tomas Svensson, Eksjö, Hans-Olof Svensson, Stockholm, 1/3 vardera. Köp: Carl-Olof Svensson. Pris: 300.000 kr. Tax-v: 252.000 kr.

Tynderö

Tynderö kyrka: Långfredag 11 Långfredagsgudstjänst, Richard Wikström, Seth Hägg-löf. Tynderökören. Duett: Roland Hallstensson och Malte Sjölund. Påskdagen 11 Gudstjänst med dop av Elle Natalie. Richard Wikström, Seth Hägglöf. Tynderökören med solister. Duett: Roland Hallstensson och Malte Sjölund. **Lögdö Bruks kyrka:** Annandag påsk 11 Sång- och musikgudstjänst, se Hässjö

Månghundraårig ägarstrid om öar avgjord

9/4-98

■ Sedan Gustav Vasas tid har en strid om några öar längs Västernorrlands kust pågått mellan staten och Nordingråbor samt Tynderöbor.

I en dom i hovrätten i Sundsvall på onsdagen fick de ångermanländska bönderna i Nordingrå äganderätt till tre öar, medan de medelpadska Tynderöborna förlorade.

På olika sätt har parterna sökt stöd i 1776 års fiskestadga för att få rätt i tvisten. Nordingråbönderna har lagt fram hur de sedan urminnes tider nyttjat öarna. Deras djur har betat där och öarna har också varit nödvändiga för övernattning under långa fisketurer, uppger Sveriges Radio Västernorrland.

Lantmäteriet och tingsrätten har tidigare gått på samma linje som staten och hänvisat till att staten 1762 tog ut avgift för fiskerätt av lokalbefolkningen, vilket skulle bevisa att staten var ägare.

Hovrätten häver dessa domar och tre av öarna tillfaller nu Nordingråbönderna.

Vad gäller öarna utanför Tynderö ska dessa även i forts ättningen vara i statens ägo.

SUNDSVALL,TT

TYNDERÖ IK
inbjuder till en föreningsträff avseende TIK:s framtid
Helvic matservering, Söråker torsdag den 26 mars kl. 19.00

SÖRÅKER-TYNDERÖ

Rymlig villa inr. stort kök, v-rum m. furugolv, 4 sovr o. allrum. Mkt. stora uthus m. förråd och traktorgarage o. separat lgh om 3 rok. Stor tomt.

Timrå Öde 1:4, bostadshus i 1 1/2 plan utan källare, 5 rok, boyta ca 202 m², takad altan mot nordväst, närhet till badstrand, äldre bostadshus (rivningsobjekt), lada ca 280 m², äldre loge, vedbod , sjöbod , sommarstuga ca 30 m², areal 32,6783 ha varav ca 27 ha produktiv skogsmark bestående av 5 ha kalmark, ca 6 ha röjningsskog, ca 10,5 ha gallringsskog, ca 3,5 ha slutavverkningsskog och ca 3 ha gles skog, tax. värde 438 000 kronor, beräknat marknadsvärde 1 050 000 kronor.

Ulf Källberg, Ode, Söråker, tor 950 000 kronor. Taxeringsvärde 461 000 kronor.

Tomter vid havet

Åstön, vackert söderläge, strandnära med väg, el, v.o.a. vid tomtgräns. Byggrätt 125 m² byggyta. Välskött fritidsområde. Tel. 060-61 86 65, 070-662 43 11.

Villa Åstön

Lillåkerö. Fast boende. Boyta 100 kvm + källarv. Bra lån. 395.000:-. Tel. 060-480 10.

Karin Ann-Charlotte Lundberg och Mats Sören Norberg har köpt Stångrid 4:3 av Sune Albin Edin, Stångrid, Söråker, för 445 000 kronor.

9:12

Söndag 22 mars 1998

Sjöboden ett fall för regeringen

TIMRÅ

För sex år sedan byggde Tomas Forsberg ett båthus på sin fastighet på Tynderö. Året efter spikade han ihop en rejäl vedbod. Då kunde han knappast tro att de båda husen en dag skulle granskas av regeringen.

För dit har nämligen både Forsberg och Timrå kommun nu drivit frågan om bygglov.

Tomas Forsberg med det påstådda svartbygget bakom sig.

FOTO: HÅKAN HUMLA

Den 1 juli 1987 fick Sverige en ny plan- och bygglag. Den gjorde det betydligt enklare för den som vill bygga eller bygga om ett hus.

Det gamla byggnadslovet ersattes av tre olika former av tillstånd: bygglov, rivningslov och marklov.

Utanför det som benämns samlad bebyggelse (10–20 bostadshus) behövs inte längre något bygglov för mindre tillbyggnader av bostadshus och uthus eller fristående komplementbyggnader.

Allt det här och lite till tog Tomas Forsberg reda på innan han byggde sina förvaringsbyggnader.

Svensk lag

– Jag vet att jag har rätt enligt svensk lag. Sen kan byråkrater och politiker göra vad de vill. Jag har inte råd att anlita någon dyr advokat, utan får hoppas på att en vettig regeringstjänsteman får hand om ärendet, säger Tomas Forsberg.

Ändå har frågan om bygglov nu nått ända upp till regeringsnivå.

För precis två år sedan bestämde byggnadsnämnden i Timrå kommun att Forsberg dels behövde bygglov för vedboden och skulle betala en avgift motsvarande fyra gånger en normal bygglovsavgift. Dels skulle båthuset rivas senast den sista augusti 1996.

Tomas Forsberg överklagade beslutet till länsstyrelsen som för knappt två månader sedan kom med sitt utslag.

Länsstyrelsen konstaterar att det inte behövs något bygglov för vedboden, eftersom det är en bygglovsbefriad komplementbyggnad i ett område där detaljplan och områdes bestämmelser saknas. Dock måste dispens från strandskyddsbestämmelserna sökas.

Slarvigt

– Jag behöver ingen dispens. Huset ligger 120 meter från vattnet och inte 80 som kommunen uppgett. Gränsen går vid 100 meter och det är slarvigt att inte ta reda på hur det ligger till, säger Tomas Forsberg.

Inte bygglovsbefriad

När det gäller båthuset anser länsstyrelsen att eftersom det inte byggts i bostadshusets omedelbara närhet, så är det inte någon bygglovsbefriad komplementbyggnad. Det ska därför vara rivet senast 31 maj i år. Ett vite på 5.000 kronor utgår för varje månad huset finns kvar efter rivningsdatumet.

Det beslutet var varken Tomas Forsberg eller Timrås stadsarkitekt Hans-Erik Åslin särskilt nöjda med. Både kommunen och Forsberg har därför överklagat till regeringen.

Åslin och byggnadsnämnden anser inte att vedboden ligger tillräckligt nära Forsberg och hans frus bostadshus. Därför ska både bygglov och strandskyddsdispensen prövas.

Forsberg har vänt sig till regeringen för att få bort beslutet om rivning av båthuset. Han förvarar sin traktor och andra jordbruksredskap i byggnaden och anser att huset är en del av en jordbruksfastighet.

– Men det kan säkert dröja två eller tre år innan beslutet kommer, säger Tomas Forsberg.

THOMAS ÖSTBERG
060-197148

hyresledigt

BERGE, SÖRÅKER *
Tel 060-423 51, 070-649 54 20, 070-654 54 20,
ca 35 km NO Sundsvall.

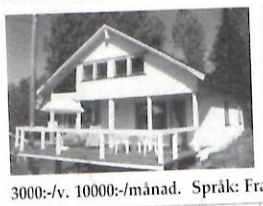

81 m².
Öppen planlösning, två sovloft med stahöjd, 4b + extra madrasser. Kök med kyl o. köksutr. WC, dusch, tvättställ, tvättmöjl., TV. Naturskönt läge. Nära till badstrand.

3000:-/v. 10000:-/månad. Språk: Franska GB D

WC, 1 km, Frys

STIFTSGÅRDEN, SÖRÅKER *
Tel 060-408 40. 27 km N Sundsvall. GB D

Det finns 61 rum med totalt 102 bäddar fördelade på enkelrum, kombirum eller dubbelrum. 12 konferensrum med plats för 6-130 personer toalett och dusch, TV, telefon på samtliga rum, 2 matsalar för 130 personer.

Turistlogi 1/6-31/8
Utan sänglinne 150:-/p. inkl. frukost.
Familjerum max 5 pers. 500:- inkl. frukost.
Sänglinne och handd. 50:-/p.
Öppet året runt för konf. och enskilt boende.

Allergisanerad, WC, 300 m, 5 km, 6 km, H, Vildmarksbad

ÅSTÖN, SÖRÅKER *
Tel 060-61 14 15. 25 km SO Söråker.

53 m², 3 rok, 4 b.
Välutrustad stuga med fin trädgård och stor naturtomt. Storslagen havsutsikt. Gott om promenad- och cykelvägar. Stugan är allergisanerad. Fiskemöjligheter finns i närheten.

2200:-/v. 350:-/d. GB
Språk: Franska D

WC, 2,5 km, Frys, 200 m

TYNDERÖ BYGDEGÅRD *
Tel 060-425 25. 15 km Ö Timrå.

2 rok, 10 b.
10 vandrarhemsbäddar sommartid indelade i två rum. Självhushåll i välutrustat kök, 2 duschrum. Bad- och fiskemöjligheter i närområdet, samt affär. Gästbrygga, café 1 km. Stort lekområde för barnen på bygdegården. Fiskarmuseum och vårdshus i omgivningarna.

125:-/d. GB D

WC, Frys, 50 m, 1 km, 1 km

9:13

Fredag 3 april 1998

PRO nagelfar äldrevården i Timrå

SÖRÅKER

PRO hittar ingen vanvård vid sina kontroller av äldrevården i Timrå.

Däremot ringer varningsklockorna.

Sjukskrivningarna bland personalen i äldreomsorgen ökar nämligen oroväckande.

Personalens ökande sjukfrånvaro oroväckande

Pensionärernas Riksorganisation, PRO, genomför för närvarande en landsomfattande så kallad syneförrättning i Sverige. 4.000 boendeställen för de äldre ska granskas och ett standardiserat formulär med frågor om boende, personal och vård ska besvaras. Dessutom visas PRO:s representanter runt i lokalerna.

– Vi tror nog att det är ganska bra på de olika hemmen som finns i Timrå. Vad som bekymrar oss är neddragningar av personal, säger Hans Nyberg, ordförande i PRO:s samorganisation i Timrå.

I går genomförde han, tillsammans med två andra från PRO, inspektioner på Strandbo, Strandvillan och Sörgården i Söråker.

Minskad personal

– Vi tycker att vi bedriver en bra vård, men man märker att vi börjar få mycket sjukskrivningar, säger Åsa Farhadian, som är områdeschef i Söråker för Sörgården och Strandbo.

Sedan 1995 har antalet årsarbetare per boende minskat från 1,07 till 0,75 på Sörgården. Och minskningen av personaltätheten har varit i stort sett likadan på samtliga äldreboenden i Timrå.

Samtidigt blir personalen allt sjukare.

På Sörgården har antalet sjukskrivningsdagar ökat från 10 dagar per månad till 15–17. Det handlar mest om förslitningsskador, som problem med rygg, axlar och nackar. Vid kortare sjukdomsfall tar personalen hellre ut semester än att sjukskriva sig. Samtidigt blir de som jobbar allt äldre och det är svårt att få in yngre personal.

– Det här innebär också att personalen tappar sin arbetsglädje och då blir det psykiskt belastande, säger Åsa Farhadian.

I köket på Strandbo bekräftar personalen att det blivit tyngre att jobba. En av arbetskamraterna är till exempel sjukskriven på grund av en inflammation i axlarna.

– Kommunen har successivt minskat på personalen. Under åtta år har det varit så här, säger Inger som jobbar i köket på Strandbo.

Sten-Olov Altin, socialchef i Timrå, är medveten om att personalen mår allt sämre och att antalet sjukskrivningar ökar:

– Personalen sliter ont och det måste vi åtgärda.

Tidigare sattes inga vikarier in vid sjukdom. Efter ett åläggande från Yrkesinspektionen tvingas kommunen nu sätta in vikarier.

Sämre livskvalitet

Men varken personalen eller PRO menar att det här än så länge medför någon vanvård.

Däremot försämras livskvaliteten.

– Personalen hinner ju inte ta ut de gamla. Vad man önskar är lite mer social kontakt. Kan inte PRO ordna det?, frågar sig Ingrid Eriksson vars fostermor bor på Sörgården.

Aktivering och stimulans av de gamla är generellt något som det finns allt mindre tid och resurser för.

– Visst önskar vi att vi hade mer tid att stimulera de gamla, att det inte bara blir en förvaring, men där är vi i alla fall inte än i Timrå, säger Åsa Farhadian.

OVE ÖST
060-571096

Sven Ersson från PRO får sig en pratstund med Svea Sundberg som bor på sjukhemmet Sörgården i Söråker.

FOTO: ANKI HAGLUND

Åsa Farhadian, Hans Nyberg, Ingrid Bolin, Gunnar Holm och Barbro Jonsson lämnar Strandbos lokaler efter gårdagens inspektion.

Sven Ersson och Hans Nyberg från PRO menar att ytterligare besparingar inom vården av de gamla inte är möjliga.

PRO kritiserar Sörgården

TIMRÅ

Sörgårdens sjukhem bedriver den sämsta äldrevården i Timrå.

Det anser PRO i ett brev till socialnämnden i Timrå.

Socialchefen tar uppgifterna på största allvar, men personalen anser att kritiken är orättvis.

– Det handlar inte om vanvård, men Sörgården är det sämsta stället i Timrå, säger Sven Ersson, ledamot i Medelpads PRO-distrikt.

PRO har skickat ett brev till socialnämnden och där pekas Sörgården ut med detaljerad kritik som framförts av anhöriga.I brevet till socialnämnden från PRO står det bland annat:

• "Vårdtagare får stanna för länge på toaletten vid toalettbesök utan uppsikt, något som åstadkommer oro och i värsta fall olyckor, då de tror sig ha blivit bortglömda och ingen hör deras rop."

• "Vårdtagare har inte fått torr blöja på morgonen utan sitter med sin nattblöja långt fram på dagen."

• "Avlastningspatient blir hemskickad med pyjamas under sin dagliga klädsel."

• "Medicinutdelningen sker med tabletter i nypan i stället för från en plastbägare eller bricka."

• "Maten är otillräcklig, i synnerhet på torsdagar då det serveras pannkakor."

Inte acceptabelt

– Om det skulle vara så här är det inte acceptabelt. Det är första gången det uttrycks sådana här klagomål och dessutom så pass omfattande. Jag och nämnden tar det på största allvar, säger Sten-Olov Altin, socialchef i Timrå.

Åsa Farhadian, områdeschef på Sörgården, är illa berörd av brevet. I ett svarsbrev till socialnämnden, som är undertecknat av områdeschefer, sjuksköterska, undersköterskor och vårdbiträde, tillbakavisas i stort sett all kritik.

– Jag tycker kritiken är mycket orättvis. Personalen tar väldigt illa vid sig och menar att det är obefogat. Det som känns tragiskt är att man glömmer bort att tala om alla positiva saker vi gör, säger Åsa Farhadian.

Hon anser dessutom att kritiken bara kommer från ett fåtal anhöriga, vilket PRO erkänner.

Kritiken riktar även in sig på att lokalerna på Sörgården är dåligt anpassade. Det är ett ombyggt flerfamiljshus med en hel del trappor.

– Det blir tungarbetat något kolossalt. Det kan ha samband med att det inte fungerar som det ska, säger Sven Ersson.

Måste göra översyn

PRO anser att en övergripande översyn måste göras av personalens arbetsuppgifter.

Som ett resultat av brevet kommer Sörgården att arrangera ett möte för de anhöriga. Då hoppas man få fram fler synpunkter.

– När sådana här signaler kommer måste det tas på allvar. Jag tycker det bra att det kommer fram, säger Sten-Olov Altin.

7-5-98

OVE ÖST
060-571096

Sydländsk glöd i Tynderö 26/4-98

Sydländska toner och eldig dans värmde en del påsklovslediga i Tynderö Bygdegård för någon vecka sedan. **Julio Espinal** och hans dansgrupp **Cheveres de la Salsa** som har kurser i Sundsvall visade upp grunderna i den rytmiska dansen från Latinamerika. Julio kommer själv från Kuba och har i Vuxenskolans regi undervisat i dansen. Emellanåt görs uppvisningar där åskådarna själva också får prova på en del elementära steg.

9:14

Torsdag 9 april 1998

Alu-arbetare sjuka vid målningsarbete

TYNDERÖ

De två Alu-arbetarna kräktes sedan de målat med en grundfärg för våtrum, Alcro Intensiv Grund.

Nu frågar de sig varför det inte finns någon varningstext på burken.

– Det luktar lik om den, det luktar orm, säger Jan-Erik Olsson när han lyfter på locket.

Han och hans kompanjon Lars-Göran Strömberg jobbar som Alu-arbetare på bygdegården i Tynderö. De håller på att göra i ordning en lokal för hantverk och på måndagen skulle de måla ett våtrum som ska användas för bland annat växtfärgning och tvätt.

En fyraliters burk med Alcro Intensiv Grund användes och sammanlagt höll man på att måla i några timmar.

– Men vi gick ut stup i kvarten och hämtade luft. Man kände att det var något jävla skit, säger Jan-Erik Olsson.

"Lusläste texten"

Han berättar att "krubbet började åka hiss" medan Lars-Göran blev illamående och fick huvudvärk.

– När vi började må dåligt lusläste vi texten på burken, berättar Lars-Göran Strömberg.

Men på burken fanns ingen varningstext.

Jan-Erik och Lars fortsatte att jobba, mådde allt sämre och senare kräktes båda två.

Bygdegårdens ordförande tog kontakt med tillverkaren Alcro Beckers AB i Stockholm, men där fick hon beskedet att de måste ha ätit någon dålig mat. Men varken Jan-Erik eller Lars-Göran hade ätit samma mat och för dem råder det ingen tvekan om vad som orsakade illamåendet.

Ventilation nödvändig

Det båda två reagerar starkast mot är att det inte finns någon varningstext.

– Den enda varningen som står är att det ska förvaras frostfritt, säger Lars-Göran Strömberg.

Vid kontakten med Alcro Beckers skickade tillverkaren över varuinformation över Alcro Intensiv Grund.

Facket skyller på otillräcklig kompetens

Där står att man ska:

"Se till att luftväxlingen är god. Mekanisk ventilation och punktutsug kan eventuellt behövas."

"Vid långvarig och upprepad kontakt, använd skyddshandskar"

"Vid risk för stänk, använd skyddsglasögon"

"Rengör huden efter kontakt."

Lars Gråberg, som jobbar som toxikolog och handläggare på Alcro Beckers AB, menar att företaget inte gjort några fel.

– Produkten är inte klassificerad som hälsofarlig och därför behöver det inte finnas någon varningstext, säger han.

Inga klagomål

Han berättar att produkten använts i tio år utan klagomål. Han tvivlar dessutom på att de två Alu-arbetarna spytt på grund av målningen med grundfärgen.

– Vi uppfyller de krav som ställs av lagstiftningen, säger han.

Han ser ingen anledning till att de varningar som finns i varuinformationen även ska finnas på burkarna. Dessutom påverkar den rent layoutmässiga skäl, det vill säga bristen på utrymme på burken, menar han.

Närmast ska bygdegårdens ordförande skicka ett skriftligt klagomål till Alcro Beckers AB. Det här kan eventuellt leda till att företaget ändrar informationen på sina burkar.

Kritisk ombudsman

Lars-Arne Grindborg, ombudsman för Målartian, är kritisk både mot bygdegården och tillverkaren.

– Det här är ett typexempel på vad som kan hända vid Alu-arbeten när arbetsgivaren och de som brukar produkten inte har tillräcklig kompetens. Hade det varit utbildade målare hade problemet eliminerats, säger han.

Samtidigt tycker han att varningstexten som finns i informationsbladen även borde finnas på burkarna. Tidigare var kraven större på varningstexter berättar han.

– Men framför allt borde man tillverka färger som man inte blir skadad av, men dit når vi inte, säger Lars-Arne Grindborg.

OVE ÖST
060-571096

Jan-Erik Olsson och Lars-Göran Strömberg visar upp burken med Alcro Intensiv Grund som fick dem att kräkas. FOTO: OVE ÖST

Färgen fick dem att kräkas

Målarjobbet i bygdegården i Tynderö blev inte vad de två alu-arbetarna, Jan-Erik Olsson och Lars-Göran Strömberg, räknat med.

Färgen gav dem huvudvärk och de började må illa. Under de fyra timmar som arbetet tog var de tvugna att gång på gång gå ut och andas frisk luft.

Båda är övertygade om att det var målarfärgen som orsakade besvären – men på burken fanns ingen text som varnade för eventuella risker.

Sedan de tagit kontakt med tillverkaren av färgen fick de ett papper med varuinformation. Där står det bland annat att luftväxlingen ska vara god och att det i vissa fall kan behövas mekanisk ventilation där färgen används.

Hos tillverkaren, Alcro Beckers AB, förklarar man att företaget följer lagen när det gäller märkning och att färgburkarna är för små för att rymma all information.

TYNDERÖ 11/4-98

Bygdegårdsföreningen i Tynderö kräver någon form av ersättning för de två alu-arbetare som kräktes efter att ha målat med Alcro Intensiv Grund.

ST berättade i torsdags om de två alu-arbetarna Lars-Göran Strömberg och Jan-Erik Olsson som målade i ett våtutrymme i en hantverkslokal vid Tynderö bygdegård.

Därefter drabbades de två männen av kraftigt illamående och kräktes.

Skriftligt klagomål

Enligt företaget som ansvarar för färgen, Alcro Beckers AB i Stockholm, är inte produkten hälsofarlig och därför behövs ingen varningstext på burken. Men i varuinformationen framgår att man ska se till att luftväxlingen är god och att mekanisk ventilation och punktsug kan behövas.

Nu har Anita Östberg, ordförande i Tynderö Bygdegårdsförening, skickat ett skriftligt klagomål till Alcro Beckers AB. Där refererar hon till att produkten inte är hälsofarlig och frågar sig då:

"Hur sjuk ska man bli för att en produkt enligt Er uppfattning är så hälsofarlig att Ert företag ska anse det som sin skyldighet att informera om eventuella skyddsåtgärder?"

Hon kräver i brevet att de två alu-arbetarna får någon form av ersättning för det lidande de fått utstå.

OVE ÖST
060-571096

Färgen fick dem att kräkas

Målarjobbet i bygdegården i Tynderö blev inte vad de två alu-arbetarna, Jan-Erik Olsson och Lars-Göran Strömberg, räknat med.

Färgen gav dem huvudvärk och de började må illa. Under de fyra timmar som arbetet tog var de tvugna att gång

ST 9/4

TYNDERÖ 5546#
Strandnära. Stuga om 45 kvm
Pris 250 000:-. *Vägbesk: Söråker. 300 m efter skylt Myckeläng tag hö. Se skyltar*

Myckeläng 10:2. Sälj: Liselotte Thyberg. Köp: Yngve Olov Wikman. Pris: 240.000 kr. Tax-v: 167.000 kr.

KI 13-14 SÖRÅKER
Skäggsta. Stuga m. mycket vackert läge m. utsikt mot Klingerfjärden. Ca 150 m till stranden. Boyta 68 m². Vintervatten, 2-kammarbrunn, wc-tank.
Till Söråker och vidare mot Tynderö. Efter skylt "Skäggsta", nedfart höger. Skyltat.

Skäggsta 1:31. Sälj: Vivan Elisabeth Forsberg och Bo Aston Georgii Backlund. Köp: Birgitta Söderström och Per Söderberg. Pris: 285.000 kr. Tax-v: 256.000 kr.

TYNDERÖ

Rolf Erixon har köpt Skäggsta 1:35 av Tord Sundström, Jungmansvägen 3, Sundsvall, Thomas Sundström, Medborgargatan 45, Sundsvall och Stefan Sundström, Sulå, Kovland, för 250 000 kronor. Taxeringsvärde 210 000 kronor.

9:15

Lokal mat efterfrågas alltmer

Mona Lindström, landstinget, Johanna Sjöberg, länsstyrelsen och Ulla Gradin, Timrå kommun, lockade fullt hus när de arrangerade lokalmatsdagen. Här testar de morötter från Alnö och dipsås från Tynderö.

FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

TYNDERÖ

Lokalt producerad mat, gärna KRAV-märkt, efterfrågas av allt fler. Men distributionen är ofta en begränsande faktor, när det gäller att nå storkök och restauranger.

Smakprov serverades i Tynderö bygdegård

Det framkom vid den inspirationsdag om lokalmat som Timrå kommun, landstinget och länsstyrelsen arrangerade på bygdegården i Tynderö på torsdagen.

Att intresset är stort framgick redan före start när varenda tillgänglig parkeringsplats runt gården var upptagen. 110 personer med anknytning till mat i Västernorrland fick sedan en grundlig genomgång av vad som produceras lokalt och vad som kan tillkomma i framtiden.

Högt prisläge

Karin Engström, kostchef vid Sollefteå sjukhus, skulle gärna köpa mer lokalt producerad mat, men hon hade synpunkter på prisläget som är ganska högt.

– För att öka volymerna och få ned priserna borde den offentliga sektorn handla mer lokalodlat, i initialskedet, tyckte hon.

Hon upplevde också en brist på samordning mellan odlarna för distributionen.

– Man kan inte hålla kontakt med många odlare, utan man måste ha en kanal att vända sig till.

Samma synpunkter framfördes av Stefan Nilsson från Krögarföreningen:

– En gemensam leverantör som skickar en faktura i månaden, annars klarar man inte av bokföringen, hävdade han.

Stefan Nilsson efterlyste också ett större medvetande hos de styrande.

– Bjud gästerna på lokala rätter vid representation.

Gädda och abborre

Mona Lindström från landstingets projekt "Mer mat i Västernorrland" tyckte också att den lokala framtoningen måste göras starkare. Varför finns det inte gädda eller abborre att köpa här, undrade hon.

– Jag försökte få tag på en lake i vintras och det tog tre veckor innan den kunde skaffas fram av en fiskhandlare i Sundsvall, avslöjade hon.

Den mat och det tilltugg som bjöds under dagen var lokalt producerat, sånär som på kaffet som serverades.

I stället för frukt i pausen på förmiddagen serverades morötter från Alnö och dipsås med svamp från Tynderö som krydda. Till fikat bjöds hembakade tunnbrödsrullar med sallad från Söråker. Lunchen bestod av röding från Vivstavarv, svampsås från Tynderö, Söråkerssallad och Medelpadspotatis. Enda stilbrottet var väl att måltidsdrycken var tappad på ett storbryggeri långt utanför länsgränsen.

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

Nu är det inne med fonder! 7-5-98

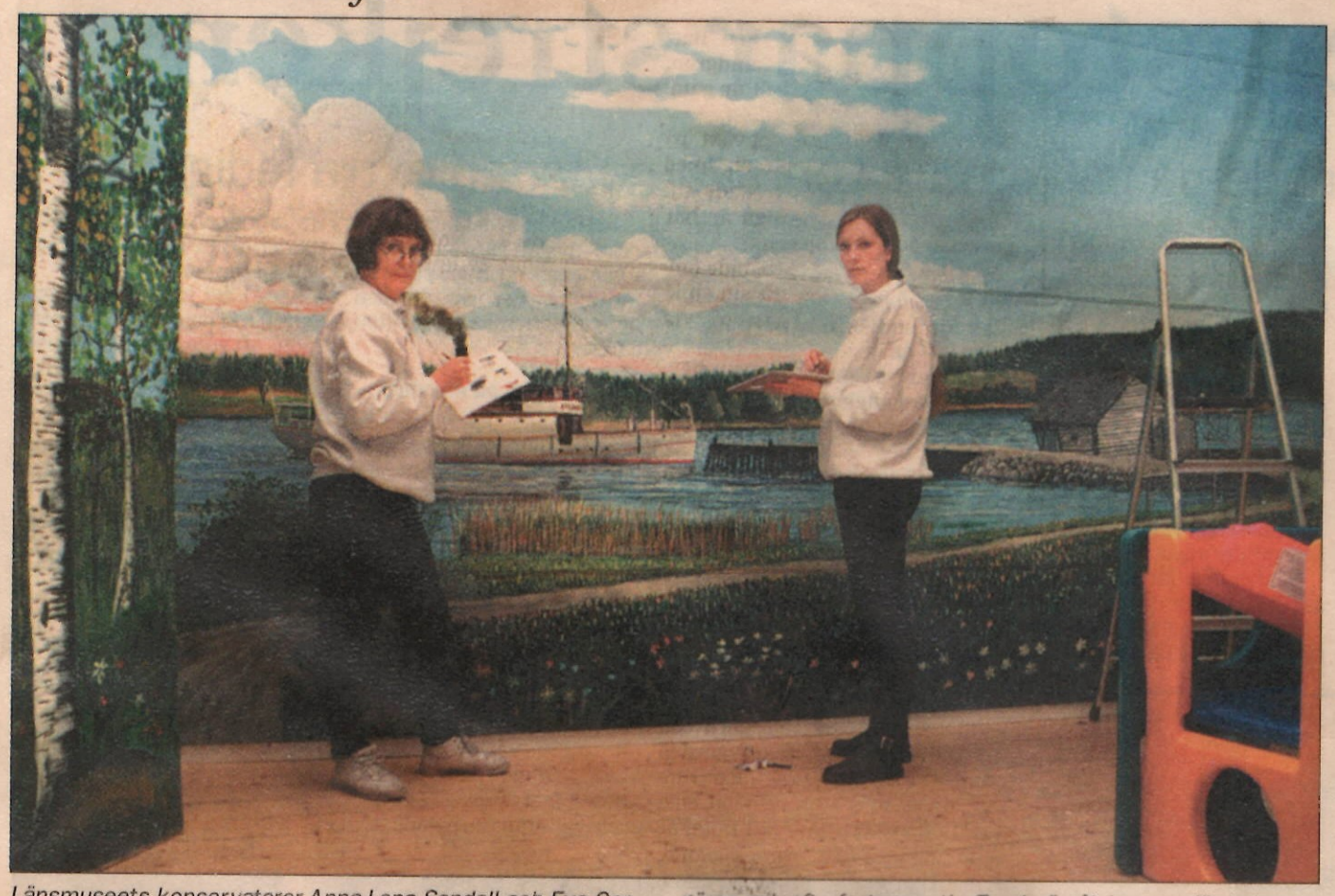

Länsmuseets konservatorer Anna-Lena Sondell och Eva Carron har snyggat till Kapten Böljas fina fondmålning på Tynderö Bygdegård. Det handlar om att fylla i de partier av duken som flagnat genom åren. Målningen har också fått en bättre upphängning som ska motverka att liknande skador uppkommer i framtiden.

Kapten Bölja som i prästbetyget hette Johan Sjögren målade gärna och ofta fartygsmotiv. Tynderömålningen utförde han tillsammans med Erik Häggström i början av 60-talet och den tog honom 14 dagar att fullborda. Ångaren Nyland gick i regelbunden trafik mellan Härnösand och Sundsvall. Vid Holmö brygga, i närheten av bygdegården, mötte Nyland ofta den andra reguljära ångaren på traden, Tynderö.

FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

Tynderö 30-4-98

Tynderö kyrka: Sönd. 18 Söndagsgudstjänst, Eva S. Isaksson, Seth Hägglöf. **Hyddan:** Onsd. 19 Ekumenisk bönesamling. Kvällen avslutas med kvällskaffe. Välkommen. Torsd. 19 Jubileum i Hyddan. Vi gör fest på 31-års-dagen av återinvigningen. Kom i 60-talskläder! Tynderökören sjunger under ledning av Nils Frykholms efterträdare Seth Hägglöf. Celebert besök av "Agnes och Signe" från Västansjörevyn. Knut Sundelins brorsdotter Eva medverkar samt nuvarande Tynderöprästen Richard Wikström som leder kvällen och aftonbön.

Man kan säga att "alla gammelgäddornas gammelgädda" gick till de sälla jaktmarkerna, när fiskarna **Fredrik Eriksson** och **Gunnar Pettersson,** Tynderö, natten till i går fick upp en bit inte mindre än 17 kg tung och 1,33 meter lång!

*

9:16

Ombyggnaden av den trafikfarliga Tynderövägen kan dröja

TYNDERÖ

Tynderöborna har närt en förhoppning om att den smala, slingrande och trafikfarliga vägen som förbinder dem med Söråker ska börja byggas om i höst. Men det är högst osäkert om så blir fallet. I en förstudie som Vägverket gjort ligger ombyggnaden bortom år 2002.

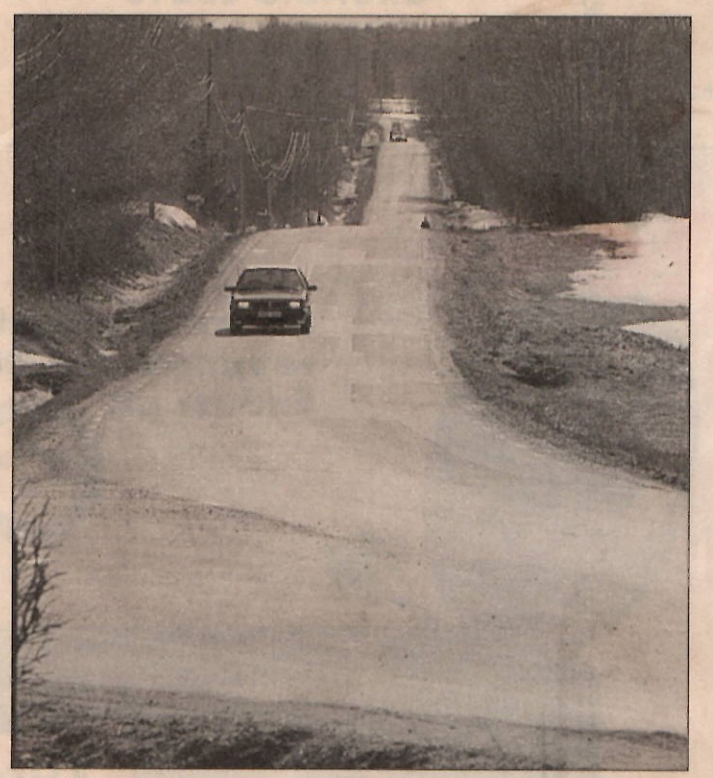

Den löper idylliskt genom det fagra landskapet, men är i bedrövligt skick och trafikfarlig. Ändå kan det dröja flera år in på 2000-talet innan något görs åt Tynderövägen.

FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

På Vägverket i Härnösand är man väl medveten om behovet av en ny väg. I förstudien konstateras kort och kärnfullt:

– Vägsträckan har funnits vara i mycket dåligt skick med ojämn och gropig vägbana. Framkomligheten är därmed begränsad.

Hela sträckan mellan Skäggsta och Skeppshamn behöver byggas om. Avsikten enligt förstudien är att behålla nuvarande vägsträckning och göra förstärkningar och breddning.

Tusen bilar per dygn

Trafikmätningar som gjorts visar att nära tusen bilar per dygn i genomsnitt trafikerar sträckan mellan Tynderö kyrka och Gasabäck. Mellan kyrkan och bron över kanalen passerar i genomsnitt 550 fordon per dygn. Sista biten från bron ut till Skeppshamn är dygnsgenomsnittet 60 bilar.

Den delen är i huvudsak en väg för sommartrafik och då är antalet fordon betydligt större än genomsnittet på årsbasis.

Naturvärden

De senaste fem åren har femton polisanmälda trafikolyckor inträffat på vägsträckan.

Tre av dessa medförde svåra personskador.

Militärövningarna på Åstön gjorde att vägen hölls i bättre skick. Nu befarar många att militärens reträtt ska medföra att förfallet får fortsätta i en allt snabbare takt.

Det finns ett par fornlämningar som ligger i direkt anslutning till vägen och som kräver speciell varsamhet vid en breddning. Därutöver finns värdefulla dikesrenar som har en synnerligen artrik och ibland sällsynt flora. Den inventering som länsstyrelsen gjort av artrika vägkanter invid länets vägar visar att vägen mellan Söråker och Skeppshamn är den klart värdefullaste inom Timrå vad gäller växtligheten.

Förekomsten av Dvärgnunneört på flera platser i anslutning till vägen är en förutsättning för den likaså sällsynta Mnemosynefjärilen som endast finns på några få platser i landet.

Känslig vegetation

Det är vegetationen längs vägen som kan bli det känsligaste problemet att hantera vid en breddning av vägen:

– Det största motstående intresset för vägåtgärderna utgörs av de stora naturvärden som finns utmed vägen. De artrika vägkanterna med en mycket rik ängsflora och flera hotade arter kan påverkas negativt av en omfattande rekonstruktionsarbete. Viss delar av vägsträckan är särskilt känsliga, står det att läsa i förstudien.

Kostnaderna för en upprustning av vägsträckan uppskattas i dag till 20 miljoner kronor.

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

Konfirmation i Tynderö kyrka

22/5 -98

Fem flickor i vit skrud vid Tynderö kyrka.

FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

TYNDERÖ

När klockorna ringde in högmässan var det praktiskt taget fullsatt i Tynderö kyrka i går. 92 personer i bänkarna, noga räknat, enligt kyrkvärden.

Så handlade det också om konfirmation för fem flickor från bygden, med stora släkter med starka band.

Under ett år har dom gått och läst för Eva Sundelin-Isaksson och sedan årsskiftet även med "nyprästen" Richard Wikström. Funderingar kring de eviga livsfrågorna har blandats med jordnära och medmänskliga sätt att förhålla sig.

Den dagen då kristendomen påminns om att Jesus for till himlen gick Madeleine Andersson, Johanna Högstedt, Camilla Thelin, samt tvillingarna Camilla och Josefine Östberg i sin lilla vita procession från församlingsgården Hyddan in i kyrkan och ställde sig på tröskeln till vuxenlivet.

BEBEN AVSKJUTNA. *Någon skadsköt i tisdags katten Kalle. Kulan var troligen avsedd att döda honom. Men skottet träffade i stället hans båda framben.*

Foto: ANNA ENGSTRÖM

Vem försökte döda katten Kalle?

■ Antagligen försökte någon skjuta ihjäl katten Kalle men missade. Skottet träffade istället båda frambenen. Trots att Kalle blödde kraftigt lyckades han ta sig hem till Myckeläng mellan Söråker och Tynderö.

Han blödde kraftigt och Kalles ägare körde honom till djurkliniken i Sundsvall.

I dag mår Kalle efter omständigheterna bra, men hans matte är chockad och upprörd.

– Vem kan göra så här mot ett djur, undrar hon?

SIDAN 2

9:17

Strid om skären fortsätter i HD

TORSDAG 7 maj 1998

JAKT OCH FISKE. – *Byn har använt Rödskäret och Skallanskäret för jakt och fiske sedan urminnes tider, säger Nils Högstedt på Åstön.*

Foto: ARKIV

Hovrättens beslut den 8 april att Rödskäret (Rödhällan) och Skallanskäret ska tillhör staten har överklagats till Högsta Domstolen av de fastighetsägare på Åstön som hävdar sin äganderätt till skären.

Tvisten om de kala klipporna i Klingerfjärdens mynning har pågått sedan 1990.

Längs den Västernorrländska kusten har det funnits ett flertal holmar och skär, vilka saknat fastighetsbeteckning och således aldrig registrerats i jordregistret.

Äganderätten till många av dessa skär och holmar har aldrig varit helt kartlagd.

Började utreda 1988

1988 beslutade därför fastighetsbildningsmyndigheten att utreda äganderätten till ett 40-tal holmar och skär efter kusten.

Staten hävdade att den hade äganderätten till Rödskäret och Skallanskäret i Klingerfjärden.

Åstöns by hävdade att skären tillhörde byns fastigheter.

Kala klippor

Den 17 juni 1994 beslutade Fastighetsdomstolen att staten hade äganderätten till skären.

Beslutet överklagades till hovrätten av byn.

Den 8 april i år fastställde hovrätten statens äganderätt.

– Jag har i dagarna begärt att Högsta Domstolen ska ta upp ärendet, säger byns ombud, LRF:s förbundsjurist Leif Andersson.

Skären, som är kala klippor, har inget som helst värde annat än för fiske och jakt.

– Byn har använt skären för jakt och fiske sedan urminnes tider. Jag förstår inte vad staten har för intresse av att äga de här klipporna, säger Nils Högstedt på Åstön, en av dem som arrenderat marken för fiske.

Alf-Åke Runering
060-66 35 53

13-5-98

Medelpads Hembygdsförbund har hållit årsmöte. I år stod Alnö hembygdsförening som arrangör. Dagen började med gudstjänst i Alnö, kyrka. Till kaffet i Alnö hembygdsgård underhöll Alnö spelmän. Sveriges Hembygdförbunds ordförande Stina Gustavsson inledde mötet.

Ordförande för årsmötet var Dan Eriksson. och Dagmar Lind, båda Alnö Under punkten övriga frågor berättade länsantikvarie Margareta Bergvall om bl a Fäbodriksdagen och det samiska kulturarvet. Mötet avslutades med avtackning. Styrelsens sammansättning blev enligt följande: ordf. Margareta Thunström Ljustorp, vice ordf. Lars-Erik Larsson Torp, kassör Berit Hammarström Stöde, sekr. Katarina Rönngren Gudmundstjärn, vice sekr. Inger Andersson Ljustorp, Gunnel Pettersson Tynderö, Lars Ålund Skön, Bo Johansson Tuna, Thore Mattsson Borgsjö, Sven Sundling Holm, Laila Grubb Selånger, Jan-Olof Borg Tynderö.

Visar vårens mode i Tynderö

• *Nils Högstedt.*

■ **Inga-Lill Rylander,** kvinnoklubben i Tynderö, omtalar att det den 21 april blir modevisning i bygdegården.

Nils Högstedt kommer att vara presentatör när ortens klädeshandlare visar vårmodet.

Kvinnoklubben, s-föreningen och bygdegårdsföreningen i Tynderö arrangerar.

... ja , de vackraste rosor skicka vi till **Olssons Herr, Monica dam, Domus barn, Åsa och Märtas syateljer, Häggströms blommor, Sax & Kam** samt alla mannekängerna för fin modevisning på Bygdegården Tynderö. Tack från **Tynderö kvinnoklubb, S-förening samt Bygdegårdsförening.**

En glad gamäng har hunnit bli 60

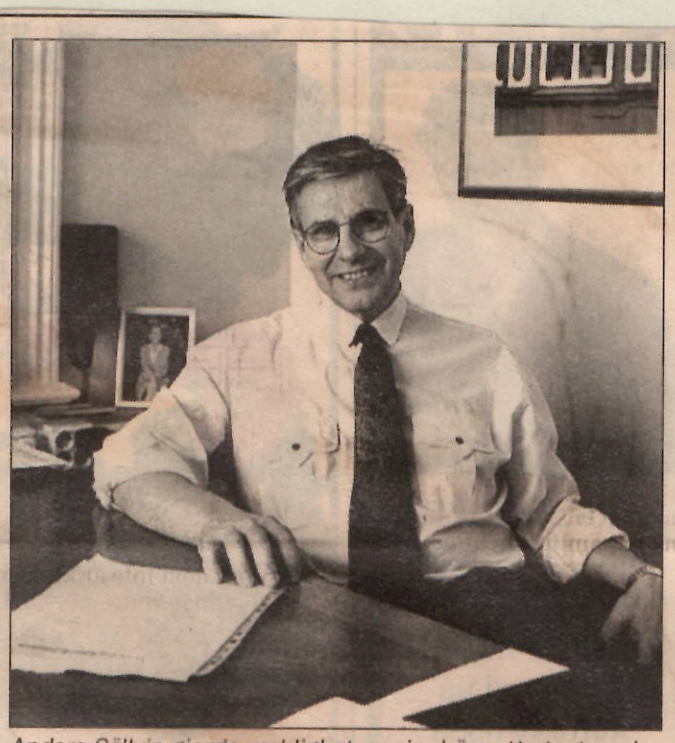

Anders Sällvin gjorde verklighet av sin dröm att starta och driva reklamverksamhet på nytt.

7-5-98

HAR DEN ÄRAN

Det blev inte som han hade planerat för några år sedan. Vid 55 tänkte Anders Sällvin trappa ner, ägna sig åt snickerier och skogsavverkning på kära Tynderö som en fri pensionär. I stället är han fullt upptagen som reklamman i företaget Fritz Haeggström AB som startade 1993. Byrån är nu en av de ledande reklamfirmorna i Norrland.

På lördag fyller han 60 år.

Han tog handelsstudenten i Sundsvall och ville egentligen bli jägmästare. Men den ärftliga belastningen blev för stark, farfar Herman kom in i tidningsbranschen redan 1888 och blev slutligen delägare i Boktryckeribolaget som drev Sundsvallsposten. Efter utbildning vid Grafiska institutet i Stockholm kom så Anders in i företaget och var i många år VD på Tryckeribolaget efter pappa Eric.

Gillar att jobba med reklam

Anders har alltid velat syssla med reklam och startade följdriktigt Reklammakarna, som en del i bolaget. När Sundsvalls Tidning köpte Tryckerbolaget lämnade han företaget och satsade tillsammans med Håkan Björnström på egen reklamverksamhet i Sundsvall.

President i Rotary

Ett stillsamt liv passar inte Anders Sällvin. När han lägger ifrån sig hammare och såg på fritiden väntar presidentskapet i Sundsvalls Rotaryklubb. Under åren har han varit engagerad i ett flertal föreningar, varav 19 år som styrelseledamot i Marknadsföreningen. Han hör även sedan många år tillbaka till presidiet i SPK.

Alltid byggnation på gång

Även om han är en genuin Sundsvallsbo har han hjärtat på Tynderö. Lantstället har funnits i den Sällvinska släkten sedan slutet av 1800-talet och Anders har lagt ner många timmar på byggnationer och skogsavverkning och även på det jordbruk som hör till. De numera utflugna barnen Erica och Peter har nu också egna sommarhus där.

Tillsammans med kära hustru Maud står han, från tidig vår till sen höst, för värdskapet bland släkt och vänner ute på Tynderö. Bland annat träffas varje år unga och mindre unga Round Table-medlemmar på ett stort höstmöte därute.

För att hålla formen spelar han tennis och golf. Golfresor med trevliga kamrater är återkommande höjdpunkter i tillvaron.

På Tynderö förstås

Födelsedagen firas med mottagning på Tynderö Bygdegård på lördagkväll. Ett firande som kommer att gå i sångens och musikens tecken – och oxens förstås! – poängterar Anders.

Barbro Sjölund

9:18

Åstön ska räddas från exploatering

Som vanligt kom det mycket folk när arbetsgruppen för Åstöns framtid kallade till stormöte. Nu gäller det att jobba snabbt för att inte det gamla skjutfältet ska säljas till högstbjudande. FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

3/6 ☆ 1998

• **Peter Henricsson**, Tynderö, 30 år.
En liten kille har blivit stor. Barn, sambo och häst är vad du gillar allra mest.
Du jobbar och står i med mycket, fast för lediga stunder du ej tappat tycket.
På Elitlopp eller ej vi gratulerar ändå dej.
Stora grattiskramar från "storebror" med familj och Henrikssons, Wiklanders.

ÅSTÖN

I går bildades Åstöns Intresseförening av lokalbefolkning och andra som vill bevara skjutfältet på Åstön som ett naturreservat fritt från markspekulation och hårdexploatering.

Befolkningen har bildat en intresseförening

En interimsstyrelse för föreningen med nio ledamöter ska snarast fortsätta arbetet med att säkra det 721 hektar stora området som rekreations- och strövområde för såväl ortsbefolkning som tillfälliga besökare.

Styrelsen är en fortsättning på den arbetsgrupp som jobbat med bevarandefrågorna sedan oktober, med ledamöter från olika intressegrupper. Man har drygt halvåret på sig att komma till en permanent lösning, annars är risken stor att Fortifikationsverkets uppdrag att sälja till högstbjudande genomförs. I så fall kan det bli en dyr huggsexa om de olika vikarna kring ön.

Fem mål

Gårdagens allmänna möte enades om fem övergripande mål:

1/Att styra Åstöns utveckling med en ekologisk helhetssyn, 2/att bevara Åstöns egenart och naturvärden, 3/att främja ett levande kulturlandskap och kulturhistoriskt intressanta byggnader på Åstön, 4/ att främja utvecklingen av friluftsliv, kultur och rekreation för alla, samt 5/att främja utvecklingen av turism med beaktande av den bofasta befolkningens intressen.

Stiftelse

En tanke som arbetsgruppen haft har varit att skapa något som kan liknas vid den Skärgårdsstiftelse som finns i Stockholm. Men gårdagens möte var inte helt säker på att just stiftelseformen är den mest lämpade för framtidens förvaltning av området.

Det var av den anledningen som en av åhörarna förde fram förslaget om en mindre strikt första ansats, i form av intresseföreningen, som i sig har att utreda den slutliga förvaltningsformen.

Mötet samlade cirka 150 åhörare som med acklamation återvalde de åtta som ingått i arbetsgruppen till att utgöra föreningens interimsstyrelse: Anita Östberg, Pia Sundholm, Ove Svedin, Lars Sjöström, Lars-Erik Nordin, Kenneth Westberg och Sven Jansson. För att inte riskera beslutsförlamning vid votering i styrelsen utökades den med Karin Oestreicher.

Gruppen ska bland annat ta kontakt med de myndigheter som direkt kan påverka områdets framtida status, bland annat Naturvårdsverket och militärmyndigheterna.

Snabbt resultat

Man kommer också att kontakta dem som bör finnas med i projektet. Dit hör landstinget, olika miljövårdande organ, länsstyrelsen och lokala organisationer.

Kommunalrådet Kenneth Westberg framhöll vikten av att arbetet snabbt kommer till resultat i gruppen, så att man plötsligt inte står inför situationen att det finns en välbärgad spekulant på området. Militärens avtal om att hyra skjutfältet av Fortifikationsverket löper ut vid årsskiftet.

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

VÄRDSHUSET
Idyllen
Medlem i Sveriges Bästa Bord 1994-1998
Matsalen öppen
Vardagar 16-23
Lördagar 15-23
Söndagar 13-19
Söndagar varmrätt från 125:-
Porter Cafét
Fredagar 17-24
Lördagar 17-24
Vard. grupper fr. 15 p.
Räkfrossa 100:- inkl. 1 starköl mån-tors i maj.
Bokning Åstön 060-480 20.

• *Thomas Öberg och Pernilla Ulander, Tynderö, med dottern Wilma Elin, född 15 maj, längd: 50 cm, vikt: 3825 gram.*

AUKTORISERAD MÄKLARSAMFUNDET
SKOGS- OCH JORDBRUKSFASTIGHET
Våle - Tynderö
Areal ca 8,5 ha varav ca 2 ha öppen mark, resterande skogsmark. Här finns bl.a. sjöbod vid havet med brygga. Jakt- och fiskerätt (laxfiske med fasta redskap). Säljes mot anbud med fri prövningsrätt för säljaren.
Anbuden märkta "Våle", skall vara oss tillhanda senast 98-06-16.
Ring oss för ytterligare upplysningar och prospekt!
FASTIGHETSMÄKLARNA
hamrén & häggkvist
storgatan 31, sundsvall, 060-12 64 30
http://www.bovision.se/hamren-haggkvist/

• Vi vill fira **Julia Källberg.** Öde, Tynderö, som den ... år. Vår li... stor, m... lika glad ... fira dig J... och hela ...

Brännsand, Tynderö
ligger denna sommar alt. året-runt-bostad, 250 m. till havet. Idyllisk tomt. 3 byggnader varav 2 vinterbonade med toa, dusch, kök, m.m. Den tredje inr. snickarbod, förråd, bastu.
Pris 550.000:-. Ring för ytterligare upplysning och visning ring 060-58 31 81, 070-313 13 18.

9:19

Måndag 25 maj 1998

Från 37-gradig

Dramatiken har bytts mot lugnet i Tynderö

Det har varit händelserika 1,5 år för Kristina Pettersson, maken Leif och sonen på Sumatra.

För en dryg vecka fick de med några timmars varsel lämna campen de bor på och med båt evakueras till Singapore på grund av oroligheterna i Indonesien. Nu kopplar hon och sonen av i hennes föräldrahem i Skillsåker.

De var den tredje stora händelsen i landet som familjen varit med om de senaste månaderna.

Tidigare hade röken från de stora skogsbränderna tvingat dem att fly. Sedan kom den ekonomiska krisen i Sydostasien som drabbade landet hårt och som till slut mynnade ut i oroligheter med flera hundra döda i huvudstaden Jakarta.

Sidan 22

De senaste månaderna har varit dramatiska för Kristina Pettersson och hennes familj.

FOTO: ANKI HAGLUND

Nu är mamma Hjördis lugn när hon har fått hem barnbarnet Kewin och dottern Kristina från Indonesien.

Det blev jacka och yllekofta på för Kewin och Kristina Pettersson när de bytte den tryckande värmen i Indonesien mot frostnätter och skir grönska i Skilsåker på Tynderö.

FOTO: ANKI HAGLUND

9:20

värme till yllekofta

SKILSÅKER

Den täta röken från de stora skogsbränderna var värst.

Att dessutom bo i ett land som genomlider en ekonomisk kollaps och som de senaste veckorna varit närmast inbördeskrig har inte skrämt Kristina Pettersson.

Till hösten, när sonen skall börja skolan, åker hon tillbaka om inget alldeles oförutsett inträffar.

– Jag stortrivts i landet, säger hon.

De lämnade ett oroligt Indonesien – men inte för gott

Det blev en stor omställning för henne och sonen att komma hem till lugnet hos föräldrarna Hjördis och Bruno Wiklander i Skilsåker utanför Söråker. Bara att byta den 37-gradiga tryckande värmen mot yllekoftor och frostnätter kändes rejält i kroppen.

Det var inte på grund av rädsla som de lämnade landet. Det var snarare en försiktighetsåtgärd.

– Uppploppen som varit nu är ingenting, säger Kristina Pettersson som nyss kommit hem från Sumatra och nu är hemma hos mamma och pappa i Skilsåker utanför Söråker.

Inga oroligheter i Krinchi

Till campen Krinchi, där hon och maken Leif och sonen Kewin bor, vid ett pappersbruk som är i det närmaste färdigbyggt, nådde aldrig de senaste veckornas oroligheter. Campen är i sig ett samhälle där cirka 2.000 människor, varav cirka 200 utlänningar, arbetar och bor under byggnadstiden.

Det var visserligen cirka 60 mil till Indonesien huvudstad Jakarta där de verkliga oroligheterna med flera hundra döda, bränder och plundringar inträffade. Dagligen såg och hörde de på CNN och nyheterna hur oroligheterna spred sig.

Kastade sten

– En från lokalbefolkningen berättade att folk kastade stenar och att det brann stora eldar i Pekanbaru, berättar Kristina Pettersson.

Pekanbaru är den närmaste större tätorten, 1,5 timmes bilresa från campen. Enligt uppgift blev minst en person dödad under oroligheterna när studenterna demonstrerade

Förra söndagen blev läget akut för utlänningar som jobbade vid pappersbruket. Den planerade evakueringen på onsdag tidigarelades plötsligt.

Dags att evakuera

På kvällen kom Leif hem och berättade att nu var det dags. Nu måste de packa det allra viktigaste för att ge sig av om några timmar. Alla kvinnor och barn skulle evakueras från platsen.

Bussar körde fast

Fyra bussar lastades fulla med folk från lägret som skulle evakueras. Två for till flygplatsen för att försöka få plats på något flyg till Singapore.

De andra bussarna med bland annat familjen Pettersson for till en hamn för att med båt försöka ta sig ur landet.

På vägar där leran gick över bussarnas hjul körde en av bussarna fast så att de nmåste dras loss med traktor. Resan till tryggheten i Singapore tog dryga 15 timmar.

Leif stannade kvar

Leif, följde inte med hem till lugnet här hemma. När han hade ordnat plats åt fru och barn på flyget återvände han till jobbet på pappersbruket.

De senaste tidens besvärligheter anser Kristina inte vara de allvarligaste. Hon är dock luttrad efter 1,5 år på Sumatra. Under den tiden har de varit med om flera spektakulära händelser som var för sig kan vara mer än nog för många att uppleva.

Skogsbränderna svårast

Besvärligast och mest påfrestande tyckte hon att de jättelika skogsbränderna var. Röken från dem lade sig över i stort sett hela landet. Tidvis var den så tät att familjen inte ens kunde se grannens hus.

– Det var fruktansvärt, säger Kristina Pettersson.

De tvingades lämna landet och åka till Singapore under sju veckor för att få lite andrum. Men även där blev röken så besvärande att de under en vecka fick vistas i Thailand.

Legat och pyrt

Trots att alla större bränder har bekämpats har glöden legat och pyrt i markerna och det är först nu när regnperioden börjat som faran helt är över.

När sedan den ekonomiska krisen kom, las en förlamande hand över hela Sydostasien och Indonesien var det land som drabbades värst av krisen. En kris som blev en politisk kris för landet där studenternas demonstrationer till slut fick landets president Suharto att avgå.

Klagar inte

Men trots allt som hänt klagar Kristina Pettersson inte. Det 1,5 åren på campen har varit en fin tid och familjen har verkligen trivts trots allt som har hänt.

Några planer på att bryta Leifs kontrakt på tre år har de inte. Om allt går som planerat är de tillbaks på campen till hösten när Kewin skall börja skolan.

LEIF HJÄLTMAN
060-197148

Det gäller att både ha jackan på och tungan rätt i mun för Kewin när mamma Kristina hjälper honom att lära cyklingens svåra konst på cykeln som morfar köpt.

Grattis!

Karin Öhlund, Tynderö, 40 år i dag

• Grattis Karin Öhlund, någon 40-årskris på gång?

– Tack! Nej, någon kris känner jag verkligen inte av. 40 år är en bra ålder, tycker jag.

• Du bor i Bäräng i Tynderö, är det bra?

– Visst en fin bygd och fin gemenskap. Annars har jag bott i Sundsvall i många år och gått på Hedbergska skolan. Men "hemma" är på något sätt Byske.

• Byske? Det måste du förklara!

– Jo, i Byske, som ligger norr om Skellefteå, är jag född. När jag var 6 år flyttade föräldrarna till Sundsvall, men i Byske där finns hela min släkt och där hämtar jag livsluften. Det är bara ett måste att fara dit varje år.

• Vad gör du i Tynderö?

– När jag inte jobbar och ägnar mig åt familjen, är jag aktiv i föreningen Kyrkans framtid och sitter med i kyrkorådet och så är jag sekreterare i Tynderö Röda kors. Båda dessa saker tycker jag är både intressanta och roliga.

• Tynderö Röda kors verkar vara mycket aktiv, är det så?

– Visst. Det läggs ner en oerhörd kraft från många att samla in kläder, ordna en stor julmässa och inte minsta alla dessa babypaket som många kvinnor färdigställer och som skickas till behövande.

• Vad jobbar du med då?

– Jag är sedan många år anställd vid Telia Infomedia Respons och jag är en av dem man träffar när man ringer nummerbyrån. Dit kommer det samtal med det mest skilda problem, men dom är till för att lösas och för det mesta fungerar det.

• Med en blombukett önskar nu Dagbladet Karin Öhlund, en glad 40-årsdag.

• Familjen, hur ser den ut då?

– Sambo samt fyra barn.

• Födelsedagen då, hur firar du den?

– Jag finns hemma i Bäräng i Tynderö.

Namn: Anna Karin Mari Öhlund
Bostad: Bäräng 2523, Tynderö
Aktuell: firar 40 år den 28/5
Familj: sambo, döttrarna Linda och Beatrice, sönerna Victor och Oscar

9:21

Sundsvallselever hjälper behövande i Angola

TORSDAG 14 maj 1998

I tisdags ägnade sig Katrinelunds gymnasiums elever inte åt matte, svenska eller något annat vanligt skolarbete, utan åt operation dagsverke. Man kunde se flera av dem arbeta vid Sundsvall torg, och en del på olika företag i stan.

Operation dagsverke är en aktion som anordnas varje år av elevorganisationen. Den ger svenska skolelever en möjlighet att hjälpa ungdomar i omvärlden på ett aktivt sätt.

Eleverna får ledigt från skolan över dagen, för att i stället arbeta med något valfritt, och de pengar de tjänar går sedan till olika biståndsprojekt.

Angola mottagare

I år är det Angola som utsetts som mottagare. Där ska pengarna satsas på återuppbyggnad av skolhus som förstörts under det långa inbördeskriget, och på utbildning och lön åt lärarna. Katrinelunds gymnasium var en av de skolor som valde att ställa upp för Angola.

Josefin Hägglöf har skaffat ett dagsverke hos Hagabagar`n där hon hjälper till med packetering och andra småsysslor.

– Operation dagsverke är en rolig idé, säger hon, man kan göra mycket av dagen om man vill. Det finns de som tar ledigt istället för att arbeta, men det här är ju ett perfekt tillfälle att skaffa sig kontakter inom arbetslivet och att pröva på olika yrken inför framtiden.

HJÄLPER DE BEHÖVANDE. *Josefin Hägglöf trivs bra hos Hagabagar´n och tycker att operation dagsverke är nyttigt både för henne själv och Angola.*

Foto: MONIKA HOLMKVIST

"Med oss är Herren i varje steg"

HÄSSJÖ KYRKA

Annandag Pingst kl. 11.00

Tema-mässa med sånger ur bl.a. "Träd in i dansen"

fyller Hässjö kyrka. Söråkers Folkdansgille med spelmän samt Sångare ur Hässjö kyrkokör och Tynderö-kören. Predikan: Kh Eva Sundelin-Isaksson.

Kyrkkaffe i Församlingshemmet.

***

Kyrkoherden inleder fr.o.m. den 5/6 en längre tjänstledighet för bl.a. studier. Kyrkoherdetjänsten upprätthålles under sommaren av km Richard Wikström (5/6-28/6, 17/8-13/9) samt km Torsten Berglund (29/6-16/8, 14/9-20/9).

Kapellet blir byggnadsminne

29/5-98

ÅSTÖN

Skeppshamns kapell på Åstön bör bli förklarat som byggnadsminne. Det tycker i alla fall föreningen som äger kapellet och fiskeläget, Skeppshamns kapellag, som begärt hos länsstyrelsen att den 230 år gamla byggnaden ska upphöjas till denna rang.

Man kan tycka att det är märkligt att kapellet inte redan har infogats bland distriktets kulturhistoriskt skyddade byggnader. Antikvarie Anders Stjernberg, som handläggare frågan för länsstyrelsens räkning, förklarar varför.

– Alla kyrkor och kapell som byggts före 1940 och som ägs av Svenska kyrkan, har ett generellt skydd i lagen. Men frikyrkor och brukskapell har det inte. När det gäller Skeppshamns kapell ägs det av en förening, kapellaget, och har därför inte åtnjutit samma skydd som exempelvis Lögdö kapell som ägs av Timrå församling. Galtströms kapell som tidigare ägdes av SCA är också skyddat genom att hela bruksmiljön är förklarad som byggnadsminne, säger Anders Stjernberg.

Den 11 juni fyller Skeppshamns kapell 230 år och det är på tiden att få det förklarat som byggnadsminnesmärke, anser kapellaget.

FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

Ärendet går nu i första hand till inskrivningsmyndigheten vid tingsrätten som har att notera i fastighetsboken att kapellaget väckt frågan.

Anders Stjernberg tror inte att det blir någon annan utgång än att det gamla fiskarekapellet får sin kulturella status bekräftad genom att bli byggnadsminne.

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

DAGENS ROS

... vill vi ge till alla som med stor arbetsglädje tillverkat 108 babypaket och andra barnkläder. Tack till Tynderöborna för alla kläder till vår insamling.

Tynderö Röda korskrets

25-5-98

TYNDERÖ

Lena Berglund har som gåva fått Åstön 1:68 av Gudrun Margareta Swedin, Stenvägen 15, Sörberge. Taxeringsvärde 234 000 kronor.

Joakim Nyström från Fagerviks Kanotklubb på väg att sätta i kanoten för första träningspasset på årets ungdomsläger på Tynderö.

9:22

Finfint flyt i Tynderö

29/5

TYNDERÖ

Västernorrlands Kanotförbund har genomfört ett fyra dagars ungdomsläger i Tynderö. Det är det första samlade lägret där unga kanotister från såväl Ångermanland som Medelpad träffas och tränar.

Ett 25-tal ungdomar i åldrar mellan 12 och 18 år deltog. Man bor och äter på Bygdegården och paddlar på den skyddade fjärden vid Holmö.

Fagerviks Kanotklubb har tidigare haft två försommarläger på platsen. I år har länsförbundet bildats och då passade man på att bjuda in även konkurrenterna från Ångermanland, i form av Moälvens Kanotklubb och Värby IK, båda föreningarna från Ö-vikstrakten.

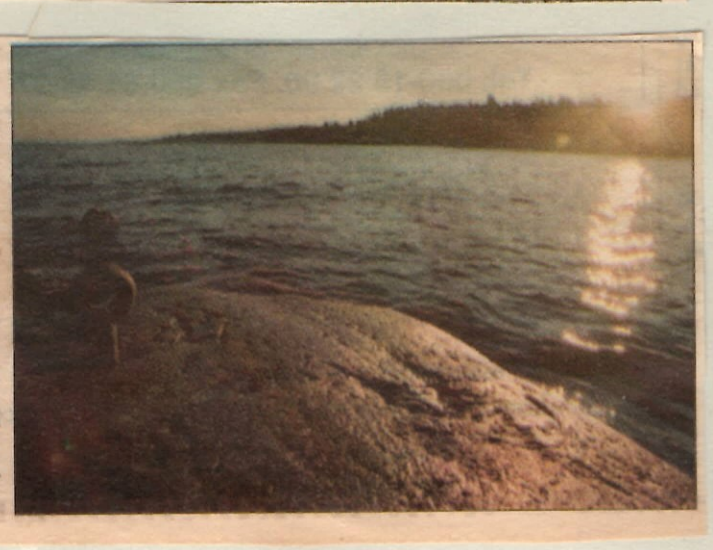

FISKE. *Bärplockning, fiske eller bara promenader, det finns stora möjligheter för de som besöker Åstön.*

De har byggt sina bon tätt ihop. Den vita avföringen på klipporna luktar starkt som hönsgödsel.

FOTO: NIKLAS MODIG

Omstridd nykomling vid Medelpadskusten

Medelpad har fått en ny häckningsfågel. En långsmal nykomling med en vingbredd på omkring en och en halv meter.

Storskarven har kommit för att stanna.

Det är en fågel som väcker starka känslor.

I Kalmarsund är den avskydd – för där skarven häckar dör naturen. Den vita spillningen kväver allt.

Men inte för evigt. Med tiden blir gamla skarvsäten de bördigaste platserna. Samtigt är många glada för att arten har hämtat sig och nått våra breddgrader.

Och en gång i tiden var det en mycket eftertraktad fågel. En dresserad skarv som kunde fiska var den finaste presenten en furste i 1700-talets Europa kunde få.

Sidan 8

RÖDSKÄRET, ÅSTÖN.

9:23

Skarven – nybyggare i Medelpad

Älskad och hatad. Skarven vilar i sitt nya revir. Det är en stor och tung fågel med ett ovanligt kompakt skelett – för att den ska kunna dyka efter fisk.

9:24

ÅSTÖN

Den är stor och mäktig. Älskad och hatad.

Tungt ligger den i vattnet. I luften liknar den en sagofågel. Storskarven har kommit till Medelpad.

En koloni på mellan 60 och 80 fåglar häckar på ett skär nära Åstön. Bland gråtrut och ejder.

Det rödskiftande skäret blottar sin kala rygg i Klingerfjärdens bräckta vatten. Nisse Högstedt från Tynderö saktar farten på båten. Tyst och stilla närmar vi oss den lilla fågelön.

Flera hundra gråtrutar cirklar ovanför oss. Gälla skrik och skarpa blickar. Oron bland fåglarna är stor, för det finns något att vakta. I skrevorna ligger deras oskyddade bon med värnlösa nykläckta ungar.

Efter en stund kan vi urskilja en flock svarta fåglar. De flyger tätt ihop. Lite i utkanten av gråtrutsmyllret. Det kommer ännu en flock från andra sidan.

Som svarta skuggor kretsar de runt ön.

Kolonin av storskarv har hittat sin häckningsplats på skäret.

Ankomsten var väntad. De första observationerna av skarv gjordes 1992 utanför södra Alnö. Sedan dess har sträckande flockar synts till utmed kusten. Fåglarna letade häckningsplatser, och i fjol slog de till. Resultatet blev 22 markbon ute på skäret. Nu har de återvänt.

Barnkammaren

Vi går i land på ön. Det känns som att klampa rakt in i en förbjuden barnkammare. Gråtrutens bon smälter in i den karga klippterrängen så vi aktar våra steg.

En stark doft av avföring slår emot oss när vi når öns högsta punkt. Då får vi syn på skarvarna. Mer än 20 honor ligger på ägg i söderskrevan. Tätt ihop.

De röda klipporna runt om är täckt av den vita avföringen.

Skarpa profiler, vakande blickar. Tysta och stilla. Honorna rör sig inte och det vilar ett beslutsamt lugn över kolonin.

Fågelexperten Nisse Lundmark är med oss. När han har räknat de synliga bona måste vi lämna ön. Mer än tio minuter får vi inte störa och oroa.

Lågt flygande ejdrar kretsar kring ön och ett streck tobisgrisslor drar förbi. En flock kärrsnäppor rastar i en skreva och en bit bort ser vi brushonor som guppar i vattnet.

Vi rundar ön med båten för att få en sista titt på skarvarna som sitter på klippavsatserna. Därifrån betraktar de sitt nya revir.

Skyddad och jagad

Skarven har en märklig historia.

Under 1700-talet var den aktad. En dresserad skarv som kunde fiska åt sin ägare var den finaste presenten en furste i Europa kunde få. Den tama fågeln dök efter fisk. Snaran om halsen gjorde det omöjligt att svälja bytet. Metoden används fortfarande i Kina.

Annars är inte skarven särskilt uppskattad. För där skarven häckar kvävs naturen. Deras avföring lägger sig som ett vitt täcke över allt levande. Söderut bygger de bon i träd och ett träd med ett skarvbo kan inte överleva.

När naturen är ödelagd drar skarven vidare till nya häckningsplatser.

Därför jagades skarven så hårt att den var hotad som art. Sedan blev den skyddad.

Under 1950-talet återkom de första skarvparen till östersjökusten, och de slog sig ner vid Kalmarsund. Arten ökade sakta fram till slutet av 1980-talet. Då kom explosionen. Nu finns den 19 kolonier i området med sammanlagt 6.000 häckande par.

Länsstyrelsen i Kalmar län har gett tillstånd till skyddsjakt. Där är den fredlös inom vissa områden och man får pricka deras ägg.

Skarvens existens har blivit ett hett debattämne. Många markägare och bofasta utmed kusten avskyr skarven.

Flyttar norrut

Lars Lindell är lärare i Kalmar, och han har skrivit en bok om skarven. Han tycker att skyddsjakten är en skandal. Minst sagt.

– Att miljön förändras till det bättre så att en art återigen kan expandera måste ses som något positivt, säger han.

Utfiskade vatten och död natur är det som skarven lämnar efter sig, säger ryktet.

– Undersökningar har gjorts och man kan inte påvisa att fiskbeståndet förändras vid skarvkolonier, säger han.

Och naturen återhämtar sig när skarvarna har flyttat. Deras avföring är mycket näringsrik. På sikt ger den en bördig mylla.

– Botanikernas älsklingsöar i Stockholms skärgård och i Bohuslän är ofta gamla skarvsäten. Där är växtligheten och artrikedomen stor.

Problemet är att skarvens cykler stämmer dåligt med människans. Det tar ungefär 100 år för naturen att förvandla det döda till det mest levande.

Dessutom är skarven bra för andra fåglar.

Stor och stark och tuff

Gråtrut och ejder häckar gärna ihop med skarvar. För skarven är stor, stark och tuff. Den jagar bort mink, kråkor och andra inkräktare som hotar ägg och ungar. Fast det händer att den tar sig ett ejderägg som belöning då och då.

Ett rimligt pris för god vakthållning, tycker de andra fåglarna.

När skarven jagas bort från Kalmarsund måste den hitta nya boplatser. De har spridit sig norrut och det finns flera kolonier i Uppland.

Den nordligaste kolonin finns på ön Bonden i Ångermanland.

Hur långt upp skarven kan flytta återstår att se. Den vill ha grunda vatten att fiska i och den har en lång häckningsperiod. Klimatet och förutsättningarna i norr är kanske inte de bästa på våra breddgrader.

I Medelpad har den klarat en häckning. Här bygger den markbon på öar där inga människor bor. Den kan inte störa någon – och fågelvännerna är mycket glada över tillskottet i vår fauna.

Skarven har kommit för att stanna.

KIRSTEN BJERKNES

foto: NIKLAS MODIG

FAKTA/ *SKARVAR*

Skarven är mellan 80 och 100 cm lång. Vingbredden ligger mellan 130 och 160 cm. Det är en pelikanfågel, och det finns 35 olika skarvarter. I Nordnorge finns toppskarven. Här häckar storskarven – och den nära släktingen mellanskarven. Det är en tystlåten fågel som nöjer sig med att "grymta och morra" lite. Honan och hanen liknar varandra.

Nisse Högstedt, fiskare, och fågelexperten Nisse Lundmark är på väg till en liten fågelö där skarven häckar.

Sakta närmar vi oss ön, där hundratals trutar vaktar sina bon.

Först en, sedan en till och en tredje. Trut-ungar på väg ut i det stora livet.

Skarvarna flyger i flock. Stora och mäktiga. Som sagofåglar från forntiden.

Skäret fungerar även som rastplats för en liten flock kärrsnäppor.

9:25

Fredag 5 juni 1998

Kafékulturen flyttar ut på landet

Om några år ska det finnas många landsbygdskaféer i Västernorrland. Det menar Nils Högstedt på Tynderö och Mona Nixon från Utansjö i Ångermanland som är medlemmar i en nystartad förening för blivande och redan etablerade kaféägare.

Idén är att försöka att ta tillvara de egna förutsättningarna hemma på den egna gården eller i byn. Använda tomma hus och dra fördel av den ofta mycket vackra omgivningen.

Logotypen, som tagits fram med hjälp av LRF, ska garantera kvalité. Bland annat utlovas det att inga färdigköpta matvaror ska serveras på borden.

I stället vill medlemmarna satsa på det som produceras på gården och av lokala odlare.

Sidan 9

Nils Högstedt och Mona Nixon är några av medlemmarna i den nystartade föreningen Landsbygdscaféer Västernorrlands medlemmar.
FOTO: JAN OLBY

Gårdskaféer ska skapa jobb

SUNDSVALL

På ett ställe används gårdens gamla bagarstuga och på ett annat ett tomt hus till kafé.

Det är den nystartade föreningen Landsbygdscaféer Västernorrlands idé för att skapa flera arbetstillfällen på landsbygden.

Redan i dag finns det ett landsbygdskafé i varje kommun i länet.

Nystartad förening vill bjuda på upplevelser

– Logotypen är en viktig symbol. Den garanterar kvalitet. Kanske kommer turisterna att i framtiden kunna åka från landsbygdskafé till landsbygdskafé, säger Inger Stålebring som leder EU-projektet Idégruvan.

Kompletterande arbete

Syftet med projektet är att försöka hitta kompletterande sysselsättning på den västernorrländska landsbygden. Huvudinkomsten kanske kommer från jord-eller skogsbruk eller en kombination av båda.

Det började med att Inger Stålebring bjöd in till möten på olika platser i länet för att pröva idén med landsbygdskafé.

Det kom många till mötena, både sådana som redan startat kafé hemma på gården och sådana som var i planeringsstadiet.

– Jag hade sagt upp mig på jobbet och funderade på vad jag skulle göra i stället. Att starta ett kafé på torpet några kilometer utanför Utansjö var en av mina idéer, berättar Mona Nixon som är en av föreningens åtta medlemmar i länet.

Katarina Lewin, Inger Stålebring, Nils Högstedt och Mona Nixon vill att det ska bli många landsbygdskaféer i Västernorrland. Nu har de startat en förening i länet av blivande och redan etablerade kaféägare.
FOTO: JAN OLBY

Målat och tapetserat

Under vintern har hon och hennes kompanjon målat och tapetserat ett gammalt oanvänt hus. Möbler och husgeråd har plockats ihop begagnat och fixats till. Om några veckor öppnar kaféet.

Katarina Lewin och hennes familj har byggt upp ett helt nytt hus av gammalt timmer till sitt kafé i Tjärned, norr om Högakusten-bron. Till och med tegelstenarna till den öppna spisen har tagits från gamla hus i byn.

– Det är ett bra sätt för återbruk. Både att ta tillvara gamla hus, möbler och husgeråd, säger Katarina Levin.

Det de vill erbjuda är upplevelser. Allt behöver inte vara perfekt; det kan räcka med att få slå sig ned med en gammaldags kaffekopp och njuta av värmen från den öppna spisen.

Ta till vara

Det som serveras ska komma från den egna gården eller från lokala producenter. Som tunnbröd, strömming, grönsaker och getost.

Grundidén är just att var och en ska ta tillvara just sina möjligheter på sin gård eller i sin by. Idén kan kompletteras och utvecklas med andra aktiviteter som utflykter och catering.

Redan igång

Några av föreningens medlemmar har redan varit igång under några år. Ett exempel är Solums Kvarn i Kovland, ett annat är Holmö Brygga på Tynderö där familjen Högstedt valt att byggt ett helt nytt hus.

Redan i dag finns ett landsbygdskafé i varje kommun i Västernorrland. Förhoppningen är att logotypen ska finnas på många platser i länet inom några år.

Än finns det plats för många fler etableringar, menar Inger Stålebring.

FRANZISKA EGGER-NILSSON
060-197282

9:26

Roza Klementieva pratar med en av getterna under besöket vid getfarmen i Tynderö. FOTO: OVE ÖST

Ryska kvinnor med inre styrka

– i Söråker för att lära om svenskt lantbruk

TYNDERÖ

– Är det någon som ska rädda Ryssland är det deras kvinnor.

Orden kommer från Kerstin Vesterlund som står som värd för elva ryska krutgummor som besöker Sverige. Kvinnorna är här för att lära sig mer om svenskt jordbruk.

De kommer från helt andra förhållanden, från vitt skilda delar av det vidsträckta Ryssland. De utstrålar styrka, glädje och nyfikenhet. De jobbar i lantbruket och med svensk hjälp har de byggt upp en rysk motsvarighet till LRF-kvinnorna. För närvarande finns föreningen i 52 av 86 ryska län.

– Ibland förstår man inte hur de kan vara så glada när de har det så kämpigt. Vi i Sverige kan ju bli arga och skriva insändare över att det inte plogas i tid eller att en gatlykta inte fungerar. Men, so what?, säger Kerstin Vesterlund, lantbrukare i Söråker som förut var ordförande för LRF-kvinnorna i Sverige.

Hon berättar att de ryska kvinnorna gett henne och hennes svenska kollegor många tankeställare.

"Man blir mållös"

– Det finns en sån styrka hos de här kvinnorna att man blir mållös, säger Eivor Larsson från LRF-kvinnorna.

Till skillnad från kolchosernas kollektiva jordbruk driver de ryska kvinnorna alla privata lantbruk. Rajsa Shachieva berättar att hon nästan chockade när hon kom till det rena Sverige.

– Jag kunde inte föreställa mig att det var så här. Det är logiskt, rationellt och en fantastisk skönhet. Jag trodde att jag hamnat i en saga, säger Rajsa Shachieva med hjälp av tolk.

Besökte getfarm

Under gårdagen fick kvinnorna hälsa på hos Eina Holmlunds getfarm i Tynderö och Oskars Surströmming. Väl inne i lokalerna rynkade vissa kvinnor på näsan medan andra glatt smakade på den ruttnande fisken. Till de senare hörde Natalga Natasha som bor i närheten av Bajkalsjön.

– Det här påminner om något som vi äter hemma. Det smakade mycket gott.

OVE ÖST
060-571096

De ryska kvinnorna fick chansen att smaka på surströmming. Reaktionerna blev både positiva och negativa.

Åstö museinämnd

har haft årsmöte. Nämndens ordförande Nils Högstedt välkomnade alla. Magnus Medin föredrog styrelsens verksamhetsberättelsen som visade en aktiv verksamhet.

Ordförande informerade om vidtagna åtgärder för ett inrättande av ett naturvårdsområde för skjutfältet på Åstön, som försvaret nu avvecklar. En arbetsgrupp har bildats med kommunalrådet Kenneth Westberg, Lars Erik Nordin och ordförande i musienämnden och representanter för föreningarna i Tynderö ingår i arbetsgruppen. Namnet skall var Åstöstiftelsen.

Flera olika gåvor hade skänkts till föreningen.

Styrelsen: ordförande Nils Högstedt och övriga: Anders Sällvin, Karin Sjögren, Britt Åkerberg, Tage Sjöström, Ulrika Lidholm, Eva Thelberg samt Magnus Medin.

Tynderö

Holmö 1:5. Tid äg: Paulina Johanna Svensson-Nordström, Vetlanda, 1/4. Ny äg: Gunlög Nordström. Gåva. Tax-v: 10.500 kr.

Väle 1:13. Tid äg: Leif Lundberg. Ny äg: Håkan Lundberg. Gåva.

TYNDERÖ

Ture Norberg har köpt Åstön 2:103 av Brittan Söderström, Tallnäsvägen 19, Sörberge, för 375 000 kronor. Taxeringsvärde 196 000 kronor.

TYNDERÖ

Maud Eva Madeleine Thornberg har köpt Väle 1:40 av Nils Erik Andersson, Östra Radiogatan 13, Sundsvall, för 150 000 kronor. Taxeringsvärde 82 000 kronor.

TYNDERÖ

Eva Markusson har köpt Bäräng 1:62 av Lars och Birgitta Olsson, Köpenhamnsvägen 4, Fagervik, för 407 000 kronor. Taxeringsvärde samma.

9:27

Jakt på vattensalamander i Timrå

ÅSTÖN

Den mindre vattensalamandern liknar en korsning mellan en ödla och en groda.

Just nu pågår en inventering av beståndet i Timrå. Arbetet kan få stor betydelse för möjligheterna att göra naturreservat av Åstöns skjutfält.

Ytan ligger spegelblank i den lilla vattensamlingen på Åstön. Ett tätt bestånd av gråal omgärdar vattnet och ett antal skräddare hoppar omkring på ytan och lämnar små ringar efter sig. En ensam groda simmar förbi och i bakgrunden hörs en spillkråka.

Med gummistövlar, blårutig skjorta och polaroidglasögon sitter Andreas Aronsson absolut stilla vid strandkanten. Myggen är få och vattenhåven hålls med ett stadigt grepp.

Plötsligt stelnar Andreas till. Uppmärksamheten riktas mot en plats någon centimeter under vattenytan en bit ut. Sen exploderar vattenytan, håven förs upp ur vattnet och därinne sprattlar en mindre vattensalamander.

– Nu fick jag en hanne, konstaterar Andreas direkt.

Brandgul undersida

Krabaten plockas upp ur håven. En mörk figur men undersidan är vackert orange med svarta fläckar.

– Det verkar vara bra fart på dem i dag. Så här bra fart har det inte varit hittills, säger Andreas.

Andreas Aronsson studerar biologi på Mitthögskolan och håller på med sin D-uppsats på 20 poäng om just den mindre vattensalamandern. Så småningom ska han bli ämneslärare på gymnasiet, men han har även funderingar på att forska.

Vattensalamandern är en kräsen amfibie och Andreas Aronsson har inventerat 22 stycken lokaler. I knappt hälften finns det mindre vattensalamandrar och i fyra av dessa förekommer det lek.

Känsliga djur

– Amfibier är på tillbakagång i hela Europa och även här i Sverige. Det beror på att de är så känsliga, berättar Andreas.

Syrehalt, pH-värde och tillgången på föda påverkar. Och om någon släpper ner abborrar i en pöl innebär det dödsstöten för eventuella vattensalamandrar.

Andreas inventerar varje plats två gånger. Syftet är att ta reda på hur många djur som fångas båda gångerna. Därför fotograferas samtliga djur vilket brukar bli ungefär 20 stycken efter tre timmars insamling.

Genom bilderna av den fläckiga undersidan, som är unik som ett fingeravtryck, kan han sen avgöra hur många som åter har fångats. En annan metod är att knipsa av dem tårna, som sedan växer ut igen.

Föredrar reservat

Med hjälp av en matematisk formel går det sen att räkna ut ungefär hur många vattensalamandrar det finns totalt i pölen.

Andreas Aronssons arbete kan få stor betydelse när framtiden för Åstöns skjutfält som eventuellt naturreservat ska avgöras. Då är uppgifter om växter och djur viktiga.

– Jag tycker gott man kan kosta på sig att göra naturreservat av skjutfältet. För mig känns det som om reservat är enda alternativet.

Ove Öst
060-571096

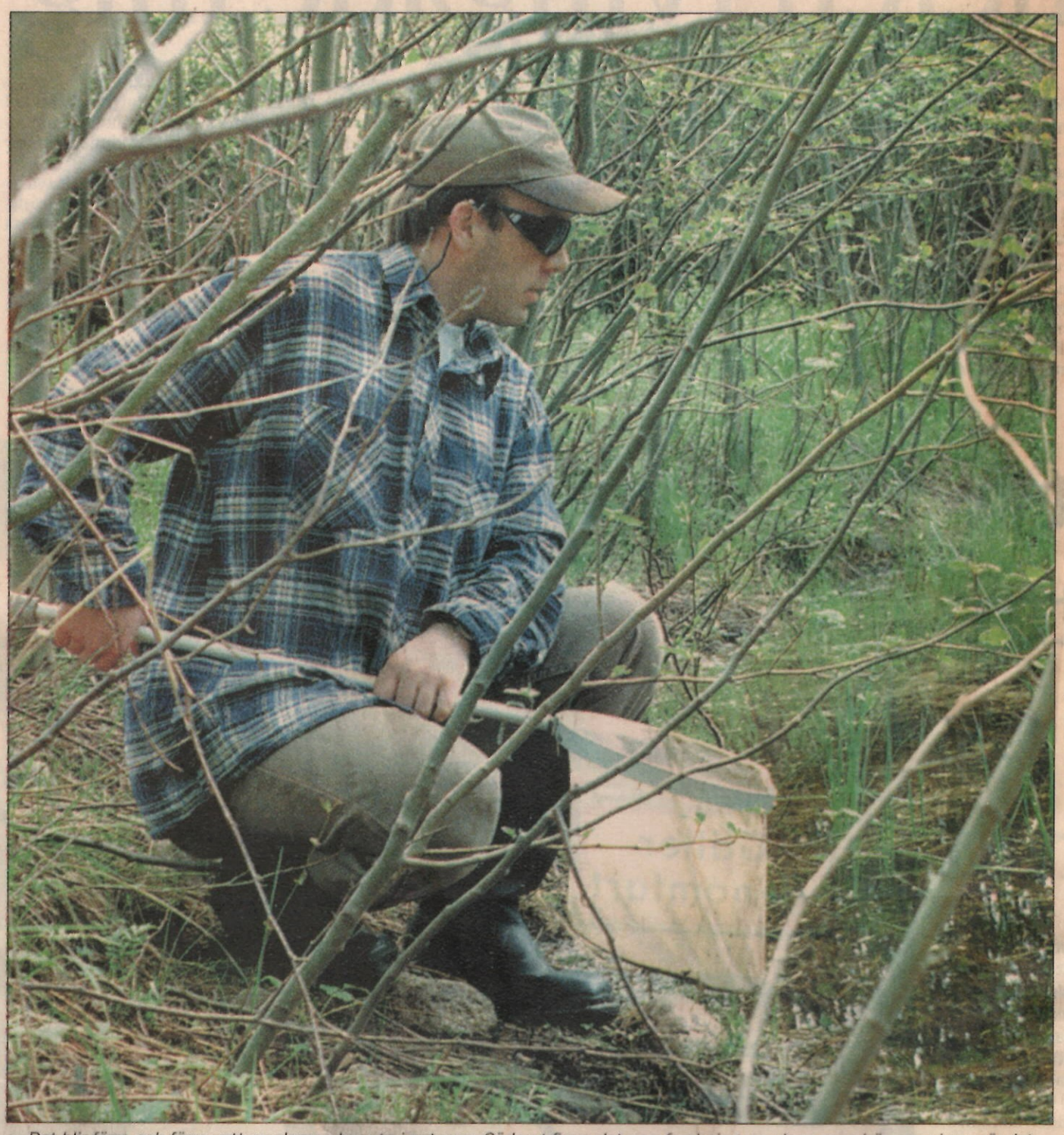

– Det blir färre och färre vattensalamandrar ute i naturen. Söderut finns det mer forskning om dem, men här uppe i norr är det väldigt dåligt, berättar Andreas Aronsson som skriver en 20-poängsuppsats om den mindre vattensalamandern. **Foto: Ove Öst**

I en blixtsnabb rörelse fångas en vattensalamandern in i den utsträckta håven.

Den mindre vattensalamandern är en söt liten varelse som lever både i vatten och på land.

Fakta / *Mindre vattensalamander*

Latinskt namn: *Tritu'rus vulga'ris*
Förekommer i stora delar av Europa och i Västra Asien.
I Sverige norrut till södra Norrland. Den kan bli upp till 11 centimeter lång. Under parningstiden på sommaren lever den i vattnet. Hanarna skiljer sig från honorna genom en bredare "drakstjärt". Det gör också att hanarna simmar snabbare.
Resten av tiden tillbringas på land.
På dagarna vilar vattensalamandern under stubbar och träd för att bli mer aktiv under natten.
Den kan bli upp till 20 år gammal.

Källa: Andreas Aronsson och Nationalencyklopedin.

9:28

Långväga gäst i Tynderö

TYNDERÖ

Att vara extremt lång är ofta ett handikapp.

Det vet 222 centimeter långe Rob Bruintjes från Holland.

I helgen besökte han Sverige och såg till att midsommaren i Tynderö firades på en ovanligt hög nivå.

Rob Bruintjes bor utanför Amsterdam och är ordförande i European Federation of Tall People, (De långas sällskap i Europa). Vid en mässa i Genève kom han i kontakt med Lennart Isaksson som arbetar med att få konferenser till Västernorrland. Mötet gav idén till att de långas förening skulle förlägga en årlig veckolång konferens till just Sundsvall och Timrå. Och chansen är stor att så blir fallet om två år.

Under midsommar var Rob Bruintjes på Sverigebesök vid Stiftsgården i Söråker för att rekognosera. När han sitter i en soffa ser han visserligen storväxt ut, men när han reser sig för att hälsa försvinner han upp i taket.

Klädproblem

Vara lång kan vara jobbigt. Kläder, bostäder och transporter är tre stora problem som hela tiden gör livet besvärligt för långa män och kvinnor.

– Att ständigt behöva böja på huvudet för lampor hela tiden. Och Londons tunnelbana är till exempel fruktansvärd, berättar Rob Bruintjes.

Olika problem i olika länder

Han säger att problemen är av olika natur i olika länder. Norrmännen har till exempel väldigt svårt att få tag på stora skor. Ett annat problem är bilar. Många fordon är alltför små för att en 222 centimeter lång varelse ska få plats. Men samtidigt sker det förbättringar.

– Utrymmet inne i japanska bilar har förbättrats enormt de senaste åren, berättar Rob Bruintjes.

Levnadsförhållandena skiftar också i olika världsdelar. Nordamerika är den bästa kontinenten att vara lång i. Svårast är det i Asien enligt Rob Bruintjes.

Hjälpte resa majstången

På midsommarafton höll Rob Bruintjes ett kort tal vid firandet i Tynderö. Han hjälpte även till att resa majstången.

– Folk är vänligare här i Sverige. I Holland och Tyskland kommer folk ofta fram och nyper och tar i mig, berättade Rob Bruintjes.

Ove Öst
060-571096

Rob Bruintjes från Holland är 222 centimeter lång. Han säger att problemen är av olika natur i olika länder. I Norge är det till exempel väldigt svårt att få tag på stora skor.

Foto: Ove Öst

Sängförlängare löser långas problem

SÖRÅKER

Tre män i Söråker har uppfunnit en sängförlängare som kanske kan ge fem–tio arbetstillfällen till Söråker.

Nu väntar de bara på finansiärer samt beställningar från de långas sällskap i Europa.

En hopfällbar konstruktion som hotellet kan sätta upp när en riktigt lång person är på besök. Eller en uppfinning som den långe själv tar med sig i bagaget.

Ungefär tre kilo väger sängförlängaren. Ett sinnrikt bygge som tre män ute i Söråker klurat ut under två veckors betänketid. Ihopfälld tar den mycket lite plats i anspråk.

Bord med madrass

Uppfälld ser det ut som ett litet bord med madrass som förlänger sängen med en halvmeter. Konstruktionen ska vila på teleskopben så att den kan höjas och sänkas för att passa sängens höjd. 75 kilos bärkraft ska den ha.

– Rob Bruintjes blev eld och lågor när han fick se vår uppfinning. Så enkelt och ändå så användbart, berättar Lennart Lundqvist.

1.200–1.500 kronor

1.200–1.500 kronor ska uppfinningen kosta. Och nu väntar trion bara på att träffa en överenskommelse med de långas förening i Europa. Sen startar de tillverkningen vid företaget som heter Svaleri Såg och Hyvleri.

– Det finns ingen anledningen att vila på hanen här. Vi kan köra igång ganska snabbt, säger Nino Näslund.

Enda problemet är hotell som har gavelsängar. Där är det svårt att finna en lösning.

Bättre i USA

Rob Bruintjes, ordförande i föreningen, berättar att problemen med för korta sängar på hotell existerar över hela världen.

Med ett undantag.

– USA är enda stället i världen där en lång person känner sig hemma. Där är sängarna oftast 2,40 långa, berättar Rob Bruintjes.

När en lång person kommer till ett hotell med en för kort säng brukar därför madrassen åka ner på golvet. Städerskan hivar sen upp madrassen, men på kvällen åker den ner på golvet igen.

– Och till slut brukar den få ligga kvar där, berättar Rob Bruintjes.

Ove Öst
060-571096

Lennart Lindqvist, Nino Näslund och Bertil Vestman heter pojkarna som tänker hjälpa långa personer att få bättre nattsömn på hotell. Här visar de upp sin uppfinning i monterat skick.

Foto: Ove Öst

Rob Bruintjes är 2,22 meter lång oc ordförande i De långas sällskap i Eu I fredags var han till god hjälp när m sommarstången skulle resas i Tynd

Foto: Ov

En riktig rese reste stången

Vid midsommarfirandet i Tynderö syntes en mycket lång man i vimlet. Var han än stod, även bredvid mycket resliga Tynderöbor, var han hela tiden betydligt längre. Mannen, som kommer från Holland, heter Rob Bruintjes och är 222 centimeter lång.

Han är även ordförande i European Federation of Tall People, De långas sällskap i Europa. Föreningen funderar på att hålla ett veckolångt möte i Sundsvall och Timrå och därför är ordförande Rob i Sverige och rekognoserar.

På midsommarafton vigdes i Skeppshamns kapell Dennis Nordqvist och Carina Norrbin, Söråker. Vigselförrättare var prosten Hugo Angerbjörn och vid orgeln tjänstgjorde Agneta Granlöf. Parets son Hans Samuel döptes i samband med vigseln.

Högstedt
nderö
22 juni

Björn Wigge och Maria Lindqvist vigdes den 6 juni i Tynderö kyrka. Vigseln förrättades av stiftsadjunkt Lennart Isaksson. Tärna var Lotta Öhman och bestman Krister Ulander. (Foto: Håkan Sjölander).

Vigsel har ägt rum i Skeppshamns kapell, Åstön, mellan Madelene Olofsson och David Schreiner. Brudgummen är bördig från Surberg, Tyskland. Vigselförrättare var Petrus Olofsson. (Foto: Photografica, fotograf Annika Blom).

9:29

9:30

Manfred Källman låter stråken dansa över strängarna. Tillsammans med bland annat dragspelaren Knut Lundberg ägnade han en del av dagen på spelmansstämman åt buskspel.

FOTO: JAN OLBY

Glatt buskspel – i partytältet

I brist på buskar fick det bli spel i partytält.

För tredje året i rad anordnades i går spelmansstämma i Vårbacken, Nedansjö.

Ett hundratal personer svängde bälg och stråkar. Och inne på dansbanan slogs klackarna i golvet.

Toner av dragspel och fiol dygnet runt

NEDANSJÖ

Vacker utsikt. Vackert väder. Vacker musik.

Bättre än så kan det väl knappast bli på en spelmansstämma.

I går var ett hundratal personer samlade i Vårbacken, Nedansjö för att svänga bälg och stråkar.

Utanför dansbanan sitter notpapperna uppsatta. En trygghet för spelemännen. Där kan de kika om de känner sig osäkra på medlodierna. För till Allspelet, när alla ska upp på scen, måste noterna vara memorerade.

– Men när de väl börjar spela så brukar det bli helt andra låtar än som var bestämda från början, säger en av deltagarna.

Tredje året i rad

I fredags öppnade evenemanget. Och inte förrän ett drygt dygn senare avslutades det. Organisationen står Nedansjö bygdeförening och Nedansjö spelmän för.

– Det är tredje året i rad vi samlas. Och det kommer fler och fler för varje år, säger Tore Rudberg, en av arrangörerna.

Han är en van stämmodeltagarna.

– Det har blivit något av ett fritidsnöje för mig att åka runt och spela under sommaren.

Färre med fiol

Tonerna från dragspel, fiol, nyckelharpa och bas ljuder över nejden. Dygnet runt är det buskspel. Men eftersom det saknas buskar tar deltagarna skydd under partytälten som står utsatta på gräsplanen. Stubbarna är ersatta med bänkar och någon campingstol.

Enligt Tore Rudberg är trenden bland spelemännen tydlig.

– Det blir färre med fiol och fler med dragspel, säger han.

Ett av de ovanligare instrumenten i går var nyckelharpan. Arne Ahlman, Tynderö, började traktera instrumentet först på äldre dar. Nu har han hållit på i tolv år. Inspirationen fick han från Eric Sahlström. Under många år ledande speleman på sitt instrument, både som förnyare och traditionsbärare. Han var även den som utvecklade den kromatiska nyckelharpan till ett fulländat instrument. Och precis som Sahlström både bygger och spelar Arne Ahlman sitt instrument.

– Men det är jättesvårt att spela, säger han.

Arne Ahlman är tillsammans med några kompisar med i Eva-Britts spelmanslag. Fast i går fick de klara sig utan Eva-Britt, eftersom hon inte kunde vara med.

De klämmer i med melodin Algot och Beda. Ytterligare intresserade sällar sig till gänget och den musikaliska väven växer.

Det är så det ska vara. Vem som helst är välkommen i gemenskapen.

– Den där låten har jag aldrig hört förr säger Manfred Källman, Tynderö, plötsligt.

Klackarna i golvet

Fast då har han redan hunnit avverka en hel massa takter. Och han fortsätter lugnt att låta stråken glida över strängarna. Helt oberörd av sitt eget konstaterande. Det är musikörat som helt och hållet får styra.

Inne på dansbanan slår Tuna-Attmar bygdegille klackarna i golvet.

– Jeho, utbrister de dansanta med jämna mellanrum.

Det är svett, takt och glädje. Ett skådespel som förstärkts genom att dansarna klätt sig i gammaldags kläder i stället för knätofs och sämskskinn. Detsamma gäller för musikanterna på scenen.

Det andas sekelskifte. Då och då åker en plunta med garanterat fickljummen dryck fram. Men så snart musiken spelar opp böjer herrarna nacken och damerna niger.

Sådan är traditionen. Och den tycks stämmodeltagarna måna mycket om.

MARIA WIGUR
060-197158

Fart och fläkt på dansbanan på Vårbacken, Nedansjö. Det svängde rejält när Tuna bygdegille kom loss i sina gammaldags kläder. Inte en knätofs syntes så lång ögat nådde.

FOTO: JAN OLBY

I Skeppshamns kapell vigdes lördagen den 30 maj Susann Dahlström och Fredrik Lundberg, Sundsbruk. Komminister Torsten Berglund förrättade vigseln. Uppvaktningen bestod av Angelica och Andreas. (Foto: Anders Hansson, Lenár-Bild, Timrå).

• Vi vill fira **Beatrice Nilsson** i Söråker som fyller 6 år den 19 juli. En ängel kom in i vårt liv, med 3 syskon blir det bus och kiv. Du är glad och aldrig stum, snart får du ett eget rum. Ha en mysig dag önskar mamma och pappa. Dagbladet vill även gratulera dig på din högtidsdag med en glasstårta.

Jenny och Ulf Persson, Tynderö, med sonen Stig Adrian Bo, född 10 juli, längd: 50 cm, vikt: 3390 gram.

• *Katrin Erikssons och Erik Östlunds dotter Lotta, Tynderö, med sin lillebror Fredrik, född 11 juli, längd: 48 cm, vikt: 3145 gram.*

Torsdag 9 juli 1998

Att ta vatten över huvudet

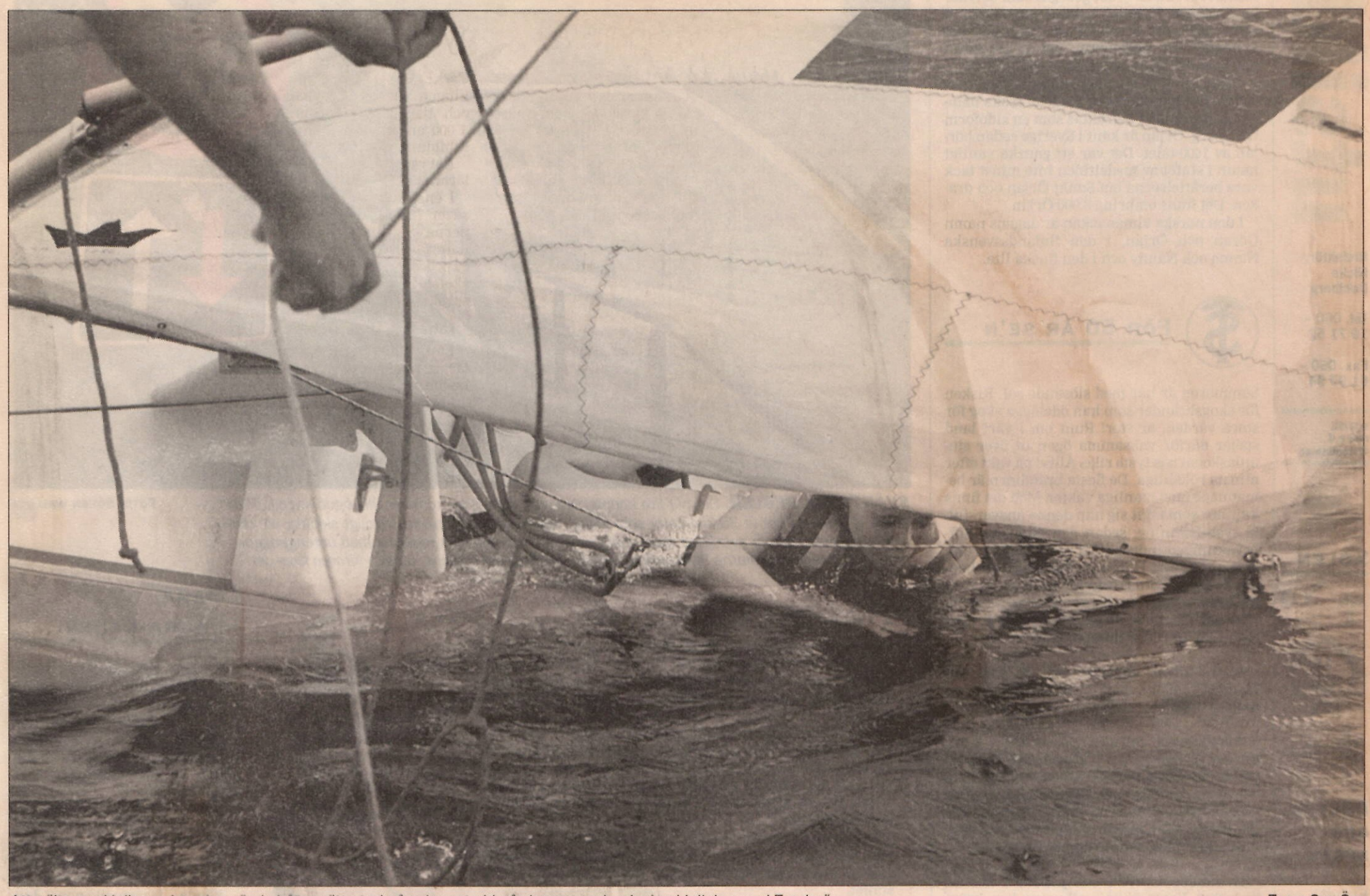

Att välta med jollen och sedan vända båten rätt stod på schemat vid gårdagens undervisning i jollekursen i Tynderö. FOTO: OVE ÖST

Viktig lärdom första dagen för unga och blöta seglare

TYNDERÖ

Ett antal optimistjollar i olika färger surfar omkring i vattnet utanför Holmö brygga i Tynderö. Det är premiär för jollekursen som lockat 26 små seglare och det mesta tyder på en repris nästa sommar.

– I dag ska ni ha badkläder på er. Vi ska göra i ordning en båt och träna på att välta, säger Bengt Wiklund på stockholmska.

Han är chefen som undervisar sina lärjungar i åldrarna 7–14 år hur man seglar. Det är hans eget initiativ att kursen dragit i gång och själv har han en bred erfarenhet av just segling. Under tiden i Stockholm sysslade han även med att bygga olika sorters jollar och katamaraner. I år hyr kursen de flesta jollar från Njurunda och Söråker, men själv funderar han på att dra i gång ett båtbyggarprojekt till vintern. Då skulle man slippa att hyra jollar.

De lär sig kapsejsa

Jollekursen började i måndags och i dag avslutas den med en övernattning ute på Kattskär. Gårdagens första lektion handlade om att kapsejsa och att sen vända båten på rätt köl.

Bengt Wiklund lär sina elever att segla under den här veckan. Mycket talar för att kursen blir ett återkommande moment i Tynderö.

– Men är det någon som inte vill välta behöver ni inte. Det är helt frivilligt, ropar Bengt Wiklund.

Föräldrar hjälper

Sen välter jolle på jolle och flytvästförsedda barn faller ner i vattnet. Sen ställer de sig på centerbordet och vänder båten rätt. Blöta hivar de sig upp i båten och börjar ösa vatten. Genom övningen ska barnen veta hur de ska bete sig om en plötslig kastby vänder båten över ända.

Daniel Bodell är en av många som plötsligt kastas ner i det relativt kalla vattnet. Strax efteråt kommer han upp till ytan, lyckligtvis med glasögonen på.

– Det var ganska roligt att välta, berättar han efteråt.

Förutom Bengt Wiklund är det flera föräldrar som ställer upp. Ekonomiskt bistånd kommer från Röda korset, Studieförbundet Vuxenskolan, Tynderö bygdegårdsförening,hembygdsföreningen samt församlingen.

Ny kurs nästa sommar

Bengt Wiklund funderar redan på nya kurser nästa sommar. Då kanske både med nybörjar- och fortsättningskurser. Men redan efter tre dagar seglar de små adepterna runt i Tynderösundet utan några större problem.

– Jag är förvånad över att de har lärt sig så fort, säger Bengt Wiklund och tittar ut över de små båtarna som sakta rör sig över vattnet. Solen värmer medan oroande moln tornar upp sig längre in mot land.

– Titta upp i seglet när det bubblar sig, ropar han till en optimistisk liten seglare.

OVE ÖST
060-571096

I Skeppshamns kapell på Åstön sammanvigdes lördagen den 4 juli Sara Wedin och Kåre Nordström, Timrå . Vigseln förrättades av Lennart Isaksson. Brudnäbbet bestod av Sanna och Evelina Claesson samt Malin och Matilda Nordström. Bestmen var Roger Jansson och Morgan Nordström. För musiken stod Anna Dahlgren, Per Felländer och Sofia Vikberg. Kantor var Ingrid Jansson. Solister Marie Olsson, Carolina Söderholm och Michael Gruzuk.

9:31

Välkommen till Hembygdens Dag!

Lördag den 11:e juli 1998 Kl. 11.00 - 15.00
Vid Hembygdsgården, Tynderö (Kyrkskolan)

Missa inte tillfället att titta på skisserna över kommande kyrkogårdsutbyggnad och minneslund. Utställd Lördag 11 och Söndag 12/7

FÖRSÄLJNING AV:

Hembakat tunnbröd samt nybakat mjukt tunnbröd direkt från bagarstugan.
Rökt sik, lax och strömmingsmackor.
Hembakade rån och andra ljuvliga bakverk.
Glass, läsk/öl och kaffeservering.

LOPPMARKNAD.

Massor av prylar -stora som små- till otroligt låga priser.
Ponnyridning, fiskdamm, chokladhjul och släktforskning.
Vävning pågår i vävstugan. Nya hembygdströjor -premiär.

UTSTÄLLNINGAR & FÖRSÄLJNING:

Virkat Britta Robertsson. Trasmattor Inger Gerdsdorf
Keramik Margareta Åkerberg. Hemslöjd av Kersti Danell.
Getmese och ost Eina & Mats Holmlund. Kryddor och Svamp från Tynderö Svamp. Tynderötröjor och kepsar Åsa Högstedt.
Gamla och "nya" kort samt tidningsurklipp från bygden.
Textilutställning. Nytt för i år: Skolutställning och vår "berömda" scoututställning.
Skisser på ny kyrkogårdsdel och minneslund.
Lotterier med fina priser.

UNDERHÅLLNING.

Eva-Britts spelmanslag underhåller hela dagen.
Tynderös barn underhåller med sång, musik och dans kl. c:a 14.00

Trevlig sommar

Önskar
Tynderö Hembygdsförening

Tynderö

Ava 3:10. Sälj: Rune Olsson, Sörberge. Köp: Barbro och Anders Byström. Pris: 350.000 kr. Tax-v: 121.000 kr.

Åstön 2:52. Sälj: Erika och Sven Arne Bengtsson, Sundsvall. Köp: Gun Björklund. Pris: 405.000 kr. Tax-v: 205.000 kr.

Tynderö

Skilsåker 6:34. Sälj: Margareta Bergström, 1/2. Köp: Lennart Leyonberg, tid 1/2. Pris: 225.000 kr. Tax-v: 162.000 kr.

Våle 1:40. Sälj: Nils Erik Andersson, Sundsvall. Köp: Maud Eva Madeleine Thorberg. Pris: 150.000 kr. Tax-v: 82.000 kr.

Tynderö 3-7-98

Skeppshamns Klippor: Lördag 18 Vikkväll på klipporna, Erik och Johanna Häggström, Peter Löthman, Anders Lindberg. Ta med grillkorv! **Oxviken:** Söndag 15 Friluftsgudstjänst i Oxviken Anders Lindberg, Agneta Granlöf. Inbjudare: Ann-Margareta Nordström, Inga-Lisa Bohman, Gun-Britt Nordlöf, Ingegerd Norrgård, Gerd Jansson.

SOMMAR-UTSTÄLLNING
i Biblioteket, Timrå
15 juni-14 augusti
Ljustorps Hembygdsförening
Tynderö Hembygdsförening
Lögdö Bruks Intresseförening
Timrå kultur och fritid

Vigsel har ägt rum på Åstön den 26 juni mellan Eva Peterson och Per Reiner, Sunnansjö, Dalarna.

Tynderö Hembygdsförening vill framföra ett **VARMT TACK** till alla som bakat, hjälpt till, skänkt och i övrigt ställt upp för vår årliga Hembygdsdag. Behållningen blev hela 17 063 kr!

"Lilla Anton Sandberg, endast sex månader gammal, i famnen hos sin mamma Lena vid Oxvikens Havsbad" FOTO: GUN SANDBERG, TIMRÅ

14-7

9:32

I Tynderö kyrka vigdes den 27 juni Anna-Karin Ljus och Jörgen Söderman, Rosböle, Tynderö. Vigselförrättare var komminister Rikard Wikström. (Foto: Helene Westerlund, Sundsvall).

På Tynderö är semestern ett riktigt hundliv

ABL
1-7

TRIVS. *För tre dagar sedan kom gråhunden Daiva till Evelyn och Lars Henriksson. Och nog ser hon ut att trivas.* Foto: THORD ERIKSSON

Det är alldeles tyst när man kommer hem till Evelyn och Lars Henriksson i Tynderö. Men så öppnas dörren till hundgården, och tystnaden är bruten. För där väntar fem glada pensionatsgäster.

I tio års tid har makarna Henriksson drivit Tynderö Hundpensionat. Under åren har de mött många fyrbenta små vänner.

– Vi har haft ungefär 3 500 hundar i 200 olika raser här hos oss, berättar Lars Henriksson.

För att hålla reda på pensionatets gäster använder Evelyn och Lars sig av ett kortsystem. Där skriver de ner allt från matvanor till andra små egenheter.

– Fast Evelyn kommer ihåg allt utan kort, säger Lars.

Väcks med frukost

Klockan sju varje morgon väcks pensionatets gäster med frukost innan det är dags för morgonpromenad. De hundar som får gå lösa när de är hemma får gå lösa när de är hos Evelyn och Lars.

Efter morgonpromenaden är det dags för pälsvård och städning innan det återigen är dags för promenad vid lunch. Vid 17-tiden serveras kvällsmat innan dagens tredje promenad avverkas. Dagens sista runda brukar promeneras runt klockan 21.

Många fler

När Dagbladet var på besök hade pensionatet fem gäster. Men de kan ta emot många fler.

– Vi får ta emot 30, men det hinner vi inte med. Vi promenerar alltid med en hund i taget, så har vi 10 hundar blir det 40 rundor per dag, säger Lars.

Återkommande

Många av hundarna är återkommande gäster och vissa stannar i flera månader. Evelyn berättar att det är mycket sällan som hundarna inte trivs.

Slickar Lars

– Inte ser hon ut att längta hem, säger Evelyn och nickar åt gråhunden Daiva som glatt slickar Lars i ansiktet.

Annika Rolfstam
060-66 35 00

Alfred Blomberg
Söråker
1 år 12 juli

I Skeppshamns kapell vigdes den 11 juli Siv Nordström och Mats Jirblom, Göteborg. Bruden är bördig från Timrå. Komminister Rickard Vikström vigde paret. Best man var Patrik Jirblom, tärna Marlene Lagergren och brudnäbb Emil Lagergren samt parets döttrar Klara och Matilda. (Foto: Anders Hansson, Lenär-Bild Timrå).

• Vi vill fira vår lilla **Tobias** när han ska fylla 4 år i dag. Han bor i Öde Tynderö. Samtidigt vill vi gratta hans farmor Ebon som fyller den 2 juli. Grattis till er båda från Ingrid och Kalle.

1-7

24-7-98

• **Oskar Nyberg**, Åstön, fyller 3 år i dag.
Grattis, grattis på födelsedagen önskar farmor och farfar.

I Tynderö kyrka vigdes den 18 juli Anna Sandgren och Jan Karström, Sundsvall. Vigselförrättare var pastor Anders Lindberg.

9:33

VISSA KOORDINATIONSPROBLEM. *En del av kapproddens mixeddeltagare hade lite problem med att koordinera krafterna.*
Foto: PERNILLA KARSTRÖM

Åstödagen har blivit en tradition för hemvändare

Thorbjörn Fälldin sjöng dialektens lov, folk rodde ikapp och vad vägde egentligen laxen?

Det var vad som hände under den 29:e Åstödagen.

Tyvärr var det färre än vanligt som vände hem till bygden på grund av regnmolnen.

Ute vid Skeppshamn firades under söndagen Åstödagen. Hemvändardagen inleddes vid lunchtid med en gudstjänst vid Skeppshamns kapell. Därefter tog en gammal politisk tungviktare över mikrofonen.

Intensiv dag

Thorbjörn Fälldin berättade skrönor från Ångermanland, men påpekade också att dialekten är något vi ska var stolta över.

– Det är viktigt att behålla kontakten med våra rötter, sade den forne statsministern.

Åstödagen är kort och intensiv. Aktiviteterna håller bara på knappt fyra timmar, och programmet är detsamma år efter år.

Det inkluderar kapprodd, trekamp och viktgissning av en fet lax.

Åstödagen anordnas av Skepphamns kapellag och museinämnden vars ordförande, Nisse Högstedt, var nöjd med arrangemanget även det här året.

– Jag tycker att det gått väldigt bra. Det här är 29:e året vi arrangerar Åstödagen och bara en gång har det regnat, berättar Nisse och sneglar mot de mörka skyarna.

Medelpads riviera

Hotet om regn gjorde ändå att besökarantalet blev lägre än vanligt det här året i Skeppshamn, eller Medelpads riviera som Nisse Högstedt kallar området.

– Är bara vädret bra brukar vi ha en fyratusen människor som kommer hit, säger Nisse.

Den 28:e bygdekrönikan presenterades, men främst är Åstödagen en hemvändardag.

Nisse tycker alltjämt att det är ett perfekt tillfälle för folk som lämnat bygden att återvända, träffa gamla bekanta och ha trevligt tillsammans.

– Det har blivit en tradition och den vill vi fortsätta med.

Stefan Andersson
060-66 35 00

FRÅN VATTENTANK TILL STEKPANNA? *Laxen kunde inte vänta på att någon skulle gissa hans vikt så han skulle få komma ur vattentanken någon gång.*

Liten men stolt

Inget är ointressant eller för litet för Åstökrönikan.

Orden är redaktörens egna. "Åstökrönikan har aldrig gjort några anspråk på att vara 'finkultur', utan är en liten men stolt bygdekrönika" skriver Pia Sundholm i årets krönika, den 28:e i ordningen, samtidigt som hon tackar för sig och lämnar sitt uppdrag.

"Vi ska alla komma ihåg att i morgon är i dag historia" skriver hon också och nutiden får rätt så stort utrymme i årets upplaga. Det berättas om färgen som inte ville fastna på innertaket i skeppskapellet, men i fjol lyckades kapellaget äntligen få den att stanna kvar. Kyrkorådsordförande Pia Sundholm redogör för renoveringen av Tynderö kyrka och utvidgningen av kyrkogården. Skriften avslutas med en dagbok över senaste årets arbete för att rädda Åstö skjutfält från "exploatering av kommersiella intressen.".

Några gamla Åstöbor berättar om sin barndom. Från Sundsvalls Tidning 1930 har en vers hämtats där "Lasse" beskriver sin bygd och människorna där. Ett tidningsklipp från 1924 med rubriken Brev från Tynderö, skrivet av signaturen Bruna och jag, finns också med som exempel på material i hembygdsföreningens arkiv. Brevet är emellertid skrivet på dialekt och kräver ett visst mått av arbete för den utomstående att ta sig igenom.

Krönikan rymmer även en avskrift av landshövdingeämbetets kungörelse från 1879 om ordningsstadga för Åstöholmens fiskehamn. Här fastslår när, var och hur man får fiska, men också hur fiskarna ska sköta ringningen i kapellets klocka.

I förra årets krönika fanns en förteckning över namn på strömmingsvarp (platser där man lade strömmingsskötarna) runt Åstön. Tydligen är det de som är utmärkta på sjökortet i årets krönika, men tyvärr fins det igen förklaring till det uppslaget.

Joakim Westlund
21-7-98

Torbjörn Fälldin hedersgäst på 29:e Åstödagen

ÅSTÖN

Den 29:e Åstödagen bjöd bland annat på kapprodd, laxgissning och skrönor av Torbjörn Fälldin.

Men det mulna vädret gjorde att antalet besökare var färre än vanligt.

– Det är väl lite mindre folk i år, det är vädrets makter som styr. Men vi har trogna besökare som alltid kommer och hälsar på, sa Nils Högstedt, ordförande i styrelsen för Åstö Museinämnd.

Förbipasserande nickade instämmande.

Till de trogna besökarna hör Ingela Sjöström och hennes mor Inga-Lill Rylander. De två småttingarna Therese och Christina kommer kanske att föra traditionen vidare i framtiden.

– Vi har nog varit här i tio år, sa Ingela Sjöström medan de hade picknick bland stenhällarna.

Laxgissningen tilldrog sig stort intresse. En stor bjässe låg till allmänt beskådande och såg bister ut i ett akvarium. Den som bäst kunde gissa fisken vikt fick laxen i present.

Intresse för dialekter

– Jag drog upp en lax på 2,8 kilo och den här är större. Men jag köpte en på 14 kilo och den här är på intet sätt så stor, sa Inger Leijon som gissade på 5.360 gram.

Årets hedersgäst var annars Torbjörn Fälldin.

– Har ni tänkt på att det blir allt vanligare att söka sina rötter, sa den förre statsministern och drog paralleller till ett ökande intresse för olika dialekter.

Sen började han läsa olika skrönor och dikter på bygdemål av bland annat Nicke Sjödin och Birger Norman.

Den kortaste var en aforism av den senare: "Ett guldkorn kan aldrig gro."

Ove Öst
060-571096

• *Hästskokastning var en av aktiviteterna på Åstödagen.*

Svart himmel över Åstöns hemvändardag

Ingela, Christina, Therese Sjöström, Inga-Lill Rylander och Lisa Åsell höll en traditionell picknick.
Foto: Ove Öst

Tynderö kyrka
25-7
Lördag kl 19.00
"Something to live for"
Ellingtonginspirerad musikgudstjänst
i jazzton med Jazzing Dukes Erlings kammarjazzgrupp.
Andakt: Anders Lindberg.
Arr: Tynderö församling, FS och Timrå Kultur o. Fritid

9:34

Arkeologisk undersökning

4-8-98

TYNDERÖ

Länsstyrelsen kräver arkeologiska förundersökningar av marken som ska användas för att utvidga kyrkogården i Tynderö. Enligt tidigare uppgifter ska marken redan ha varit undersökt, men Länsstyrelsen har inte kunnat bekräfta detta. Därför ska marken nu röjas och om två eller tre veckor kommer arkeologerna för några dagars undersökning.

Enligt Tage Nordin, kyrkogårdsförman i Hässjö pastorat, kommer det här troligen inte att försena kyrkogårdsbygget.

– Vad som skulle kunna stoppa det är om de gjorda något våldsamt fynd av riksintresse, säger Tage Nordin.

Christina Eriksson och Åke Melander, Sundbyberg, har vigts den 13 juni i Tynderö kyrka. Bruden är dotter till Ann-Mari och Gunnar Eriksson, Timrå och brudgummen är son till Birgitta och Lars Melander, Sundsvall. Vigseln förrättades av Olof Montelius. (Tärna var Eva Nyh och bestman Eric Felländer.) (Foto: Christel Schröder)

Tynderö kyrkogård byggs ut

TYNDERÖ

Kyrkogården i Tynderö måste byggas ut.

Gravplatserna räcker inte till och redan i höst ska arbetet starta.

Annars är det ovanligt att kyrkogårdar expanderar nuförtiden.

Tage Nordin, kyrkogårdsförman i Hässjö pastorat, berättar att utbyggnaden av kyrkogården i Tynderö ska sätta i gång till hösten om planerna håller. FOTO: OVE ÖST

Planerna på en utbyggnad av kyrkogården i Tynderö började redan på 80-talet. Tage Nordin, kyrkogårdsförman i Hässjö pastorat, visar upp en geologisk undersökning som gjordes redan 1981.

Men ingenting har hänt och besluten har hela tiden skjutits upp.

– Men nu finns det bara fem gravplatser kvar så det är akut. Och vi har länge varit medvetna om att vi behöver en utbyggnad, säger Per-Olof Östberg, kyrkvaktmästare i Tynderö församling.

Totalt planeras en utbyggnad på 3.000 kvadratmeter vilken innebär en fördubbling av kyrkogården.

I ett första steg byggs två tredjedelar där bland annat en minneslund ingår. Stenmuren utanför kyrkan ska förlängas cirka 45 meter och en hel del schaktarbeten måste utföras.

Inga fornfynd

Om allt följer planerna sätter arbetet i gång till hösten och sen kanske det dröjer två-tre år innan det är klart.

Ännu har inte länsstyrelsen sagt ja, men enligt Tage Nordin lär det inte finnas några invändningar. Området ska vara fritt från fornlämningar enligt tidigare undersökningar.

Även när det gäller ekonomin återstår en del.

– Det är inte klart med pengarna, men det är klart att det går att finansiera, säger Tage Nordin lite kryptiskt.

Annars är det alltmer sällsynt att begravningsplatser byggs ut.

– Det är ovanligt att kyrkogårdar byggs ut i dag. Hos många församlingar återlämnas det fler gravplatser än som behövs, säger Bengt Erman, förbundsjurist vid Pastoratsförbundet i Stockholm.

Tidigare kunde en gravvård gälla för tid och evighet men den möjligheten finns inte längre. I dag skrivs kontrakten för betydligt kortare tidsperioder på 30–40 år. Dessutom är det många som väljer kremering.

Men trots detta bygger Tynderö ut.

– Men Tynderö är nog lite speciellt. Det är nog många som vill begrava sig där, säger Bengt Mogård, stiftsjurist i Härnösands stift.

Per-Olof Östberg tror också på den teorin. Många av sommargästerna vill säkert tillbringa sin sista vila här funderar han och tittar ut över den grönskande delvis stensatta kyrkogården. Han berättar att det även finns planer på en ny infart till kyrkan och han hoppas att ett nytt bisättningsrum ska byggas.

Men även om det är ovanligt att kyrkogårdar byggs finns det närbelägna exempel på att det trots allt sker. Hösten 1997 invigdes till exempel den nya kyrkogården i Indal.

3/7 98

OVE ÖST
060-571096

I Tynderö kyrka vigdes Jacob Norlin och Sofia Sellbom, Sundsvall. Komminister Ulf Sundkvist vigde brudparet.
Foto: ANNIKA BLOM, PHOTOGRAFICA, SUNDSVALL

Vigsel

8-7-98

I Tynderö kyrka har vigsel ägt rum mellan Monica González och Thomas Nordström, Sundsvall. Vigseln förrättades av komminister Rikard Vikström. Bruden är bördig från Valparaiso, Chile. Nåbbar var Melissa González och Linn Wiman.
Foto: ANDERS HANSSON, LENÅR-BILD, TIMRÅ

9:35

9:36

Fredag 17 juli 1998

Ruskvädret ger magert resultat för biodlarna

TYNDERÖ

Det råder en tryckt stämning bland arbetsbina i Bengt Nordlöfs åtta kupor ute på Tynderö. I det kyliga och blöta sommarvädret finns det inte mycket nektar att samla in.

Det som hittas äter dom i stort sett själva upp samma dag, ett slags tröstätande kanske.

– Och vad ska man säga till gamla kunder som tingat mer än vad som ser ut att kunna skördas i år, undrar Bengt med ett lite uppgivet tonfall.

Tempot är makligt och lugnt i kuporna denna regnrika och honungsfattiga sommar.

FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

Bengt Nordlöf hjälper sina bin att behålla värmen och humöret med ett lager gamla tidningar och avlagda tröjor.

De få spanare som återvänder till flustret har inga upphetsande nyheter att berätta så länge temperaturen ligger på 15 grader.

Enstaka bin landar på flustret utan den tyngande lasten av nyfunnen nektar. Inga glädjedanser berättar för kompisarna var det finns mer att hämta. De flesta gör sig inte ens besväret att flyga ut och leta, dom vet av instinkt att blommorna behöver 18-20 grader för att bilda den begärliga gåvan som ett tack för en herdestund bland ståndare och pistiller.

– Åkerbär lär ge nektar vid lite lägre temperatur, men sådana är det ju inte så gott om häromkring, konstaterar Bengt medan vi vandrar genom blött gräs bort mot lägdan där kuporna står på rad.

Risk för upplopp

Det finns en liten risk för upplopp och oroligheter om inte vädret blir bättre. Bengt berättar att när det tryter med nektar i naturen kan det bli tal om plundring och röveri.

– Man får vara försiktig när man arbetar med kuporna, så att inte bin från en främmande kupa får för sig att anfalla grannar och stjäla deras honung. Den risken är stor varje år mot slutet av säsongen. Då får man minska ingångsöppningen i kuporna, så att vaktbina har en möjlighet att försvara kupan, om en större rövarsvärm skulle komma.

Ett normalår bör det bli 40 kilo i snitt per kupa. I år blir det kanske hälften om inte sommaren mirakelvänder. 15,4 grader, noterar Bengt på sin termometer.

Minskad pollinering

Det här vädret påverkar direkt och indirekt även andra skördar än biodlarens. Fruktblommorna blir inte pollinerade, bären i skog och mark blir färre och vissa grödor i jordbruket ger påtagligt lägre avkastning.

När Bengt lyfter taket av en kupa reagerar inte bina märkbart. De kryper över en kaka med några fyllda celler, täcker med vax och konserverar med en liten droppe myrsyra, vad dom tror ska bli deras vinterföda.

– När vattenhalten är nere i 20 procent så täcker dom cellerna.

Man undrar hur de klarar den uppgiften när luften är mättad med fukt. Men på något sätt fungerar deras fantastiska sinne för temperaturreglering även en sommar som denna.

Värmande tröjor

Lite hjälp får dom av gamla avlagda tröjor som isolerar kupans inre mot yttertaket.

– Det behövs egentligen fler biodlare i landet, med tanke på all den honung som vi importerar.

En sommar som denna kan det vara svårt att locka några nya till näringen. Fast en bekant några kilometer bort har fått starthjälp av Bengt till två kupor.

– Han är väldigt entusiastisk, det blir de flesta som skaffar bin, säger Bengt Nordlöf och lägger tillbaka lagret av gamla koftor och lägger tillbaka locket på kupan.

En sommar som denna behöver han inte ta på sig skyddshatten eller lugna bina med rökpuffen. De kurar med uppgivet lugn bland den sällsynta honung som dom trots allt hittat.

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

INGEN ANLEDNING TILL ORO. *Tidningsankan skrämde upp landets surströmmingsälskare ordentligt. Men EU kommer inte att stoppa den traditionella tillverkningen i trätunnor. Janne Söderström kan lugnt fortsätta att förse landets läckergommar med den lilla läckerbiten.* Foto: HANS-GÖRAN ENGSTRÖM

Strömmingen är på väg

Sommaren må lida mot sitt slut.

Men för surströmmingsälskarn spelar det mindre roll att vi går mot mörkare tider.

Snart är årets surströmmingar ute i affärerna.

Varken EU:s hot om att förbjuda den traditionella surströmmingstillverkningen i träkar eller ogina grannars klagande över lukten stoppar de riktiga gourmeterna.

Nu var visserligen hotet om ett EU-förbud inte mycket mer än en tidningsanka orsakad av människor som inte riktigt förstått EU:s regelverk.

Och att vissa människor inte har förstånd att uppskatta en riktig delikatess är ändå mest trist för dem. För nu är det bara några veckor kvar tills årets saltning är ute i butikerna.

Årets strömmingar bra

Enligt Janne Söderström, ägare till Oskars Surströmming i Söråker, och Medelpads egen strömmingspatron så blir årets årgång väl så bra som tidigare.

– Det ser bra ut helt enkelt. Det har visserligen varit kallare än normalt så vi har fått hålla värmen uppe för jäsningen, säger han.

För några år sedan hade Oskars besök från Japan. Ett TV-team åkte runt världen för att hitta maträtter utöver det vanliga.

Och att surströmming ansågs vara originellt var väl inte särskilt oväntat. Dock visade det sig att det i Japan finns en liknande fiskrätt och japanerna lät sig väl smaka. Någon export blev det dock inte till Japan.

– Det hade jag väl inte heller väntat, men det var roligt att vara med. Programmet sändes över hela Japan, berättar Janne Söderström.

Faktum är att det verkar svårt att få människor utanför Norden att förstå vilken delikatess som bara ligger och väntar i Sverige.

I Finland och Norge har man så smått insett surströmmingens förträfflighet.

Export till Bosnien

– Och så har vi börjat exportera lite till Danmark, och Bosnien, säger Janne Söderström.

Bosnien låter mer spännande än vad det är. Nej, Bosnierna har inte insett vad resten av världens befolkning inte förstår, att surströmming är en delikatess utöver det vanliga.

Det är de svenska FN-soldaterna som inte kan vara utan sin strömming.

Hur som helst, ute på Oskars Surströmming jobbar man nu för högtryck för att se till att alla som ser fram emot premiären ska kunna få sin favoriträtt på bordet.

Det är bara att fortsätta nedräkningen.

Anders Moverare
060-66 35 00

FÅR GODKÄNT. *Finns ingen anledning till oro. Sommaren må ha varit kall, men snart ligger den sura strömmingen åter på tallriken. Det ser Janne Söderström till.*

9:37

Stenletaren som går och

Hans Lyman med sin geologhammare. Den är tung och trubbig för att kunna hugga i sten – och dessutom få loss bitar.
FOTO: NIKLAS LARSSON

ST har gått på stenvandring

Vet ni vad ni går på, medelpadingar och hälsingar?

Gråberg är något de flesta av oss inte tittar närmare på, och få vet skillnaden mellan granit, gråvacka och gnejs.

Men sten är inte enbart grå. Berggrunden rymmer en historia av våldsamma krafter och omvälvningar. Genom sitt utseende kan stenar berätta varifrån de kommer, vad de innehåller och hur de har bildats.

ST har gått på stenvandring tillsammans med geovetaren Hans Lyman.

Metagråvacka med stycken av jämnare material. Klumparna har en gång simmat omkring i flytande stenmassa, som sedan stelnat runt omkring dem.
FOTO: NIKLAS LARSSON

9:38

tittar nedåt

TYNDERÖ
Stenar är inte stendumma, stentråkiga eller stendöda. De är bara obekanta för de flesta av oss. Men inte för geovetaren Hans Lyman.
– Det värsta med geologi är att man går och tittar neråt hela tiden, säger han beklagande.

Medelpads berggrund skapades med buller och bång

Stå grå, stå grå, stå grå, stå grå, stå grå-å-å-å
Så är gråbergs långa sång
lå-å-å-å-å-å-å-å-ång.

Så skrev Gustaf Fröding. Och antydde därmed att gråberg skulle vara något av det mest overksamma som finns.

Det är fel. När geovetaren Hans Lyman berättar om hur Medelpads berggrund skapades är det en våldsam aktivitet han beskriver.

Att gråbergs sång är lång går däremot inte att förneka. Det var för ungefär 1,8–1,9 miljarder år sedan som material från vulkaner i Bergslagen och Skelleftefältet började flyga ända hit. Det sjönk till botten av det hav som då täckte Medelpad och blandade sig med leror, sand och flodavlagringar. Med tiden blev lagren tjockare och tyngre, och under trycket packades de undre lagren samman. Så bildades gråvackan, som ligger till grund för Medelpad.

Knådade berget

Ju längre ner mot jordens glödande inre som stenmassan pressades, desto hetare och mjukare blev den. Trycket från det ansamlade materialet och rörelser i jordskorpan veckade, skruvade och knådade berget. Omvandlat berg kallas på geologspråk metamorfoserat, och metagråvacka är gråvacka som blivit misshandlad på ett eller annat sätt. På den bergarten går de flesta medelpadingar omkring.

För hälsingarna ser det annorlunda ut. Från stora djup i jorden steg bubblor av smält material, så kallade domer eller intrusioner. De gick aldrig i dagen utan stannade en bit under ytan. Därmed avkyldes och stelnade materialet långsamt och mineralkornen fick möjlighet att växa till. Så bildades den hårda graniten, som kom i dagen när materialet ovanpå och vid sidan av eroderades bort.

En porfyrisk sten som förts till Tynderö från något ställe med porfyrisk berggrund, kanske med inlandsisen.
FOTO: NIKLAS LARSSON

Metagråvackan saknar tydliga prickar och ränder. Här syns hur grus och sandkorn tryckts ihop under tidens gång.
FOTO: NIKLAS LARSSON

Äldsta graniten

Norra Hälsingland vilar på den äldsta graniten, och även i Medelpad finns mindre granitområden här och var, de flesta dock yngre än hälsingegraniten. Många av Medelpads kullar är granitbubblor som stått emot erosion.

Runt graniten bildades gångar, pegmatiter, där allt möjligt mineraliskt material samlades. Det är framför allt hus byggda ovanpå pegmatiter som kan få radonproblem, om pegmatiterna innehåller uran.

När berget knådades, arbetades och stökades till bildades sprickor, där flytande magma från jordens inre sköt upp. Den stelnade snabbt, och därför har gångbergarten diabas en jämnare struktur. (Gångbergart=bergart som bildas i sprickor och gångar.)

– Graniten är prickig. Mineralkornen syns tydligt, säger Hans Lyman.

Vid havet

Han är utbildad geovetare och arbetar numera hos Tyréns Infrakonsult med bland annat markundersökningar och miljöundersökningar, vilket inte inbegriper så mycket stensamlande. Men liksom alla som upptäckt geologin gillar han att hålla till vid havet.

– Där ligger berget i dagen. Vågorna håller rent från jord och växtlighet. Här går jag och stirrar nedåt hela tiden, och det är ju inte så kul när man har familjen med sig.

Vid Tynderö är hällarna slipade runda av inlandsisen, och Hans Lyman pekar på en mjuk dalgång mellan två hällar.

– Där kan man tro att det en gång var ifyllt ett mjukare bergmaterial, som nötts bort. När man inser vilka tidrymder geologin rör sig med tycker man att inlandsisen egentligen borde finnas kvar. Det är ju så kort tid sedan, bara 10.000 år.

Inlandsisen är också skyldig till att stenar förts till platser där de egentligen inte hör hemma.

– Därför gillar geologer berghällar bättre, för de vet man hör till platsen. Lösa stenar kan ha kommit lite varstans ifrån.

Porfyrisk sten

Den porfyriska sten han hittar kan vara en sådan. Porfyriska bergarter finns inte kring Tynderö. Stenen har tydligt markerade prickar, mineralkorn som tillåtits växa till i en i övrigt finkornig grundmassa.

Bergarter är olika blandningar av mineraler, några mycket vanliga, andra mer sällsynta. På vardagsspråk skulle man kunna jämföra med sockerkaka, som är en mix av mjöl, socker, mjölk och lite annat, och vetebullar som är en annan blandning av i stort sett samma ingredienser.

Olikheterna handlar mycket om hur bergarterna bildats. Sker avkylningen och stelnandet långsamt blir mineralkornen större, som i granit. Granit innehåller mycket av den hårda, vita och halvgenomskinliga mineralen kvarts och är därför hård. Bergarter som innehåller mycket vit eller svart glimmer är mjukare. I rödaktig sten finns mycket av mineralen kalifältspat.

– Ser man en sten som liknar ett köttstycke så är det kalifältspat.

Gnejs bildas när annan sten, till exempel granit, omvandlas och får en randig struktur i stället för granitens prickiga.

En ny värld

I berget som står grått under våra fötter finns alltså en hel del mer att se än det vi till vardags avfärdar som "sten" rätt och slätt. Enligt Hans Lyman väntar en ny värld på den som väljer att gå den steniga vägen.

– Det mest fantastiska med geologin är perspektivet bakåt. Vilken tid det har tagit, och vilka enorma krafter som varit verksamma! En liten fabrik hit och dit, vad människor gör – spelar det någon roll? Det är ingenting jämfört med vad som händer när jordens egna krafter släpps lösa.

SUSANNE HOLMLUND
060-197278

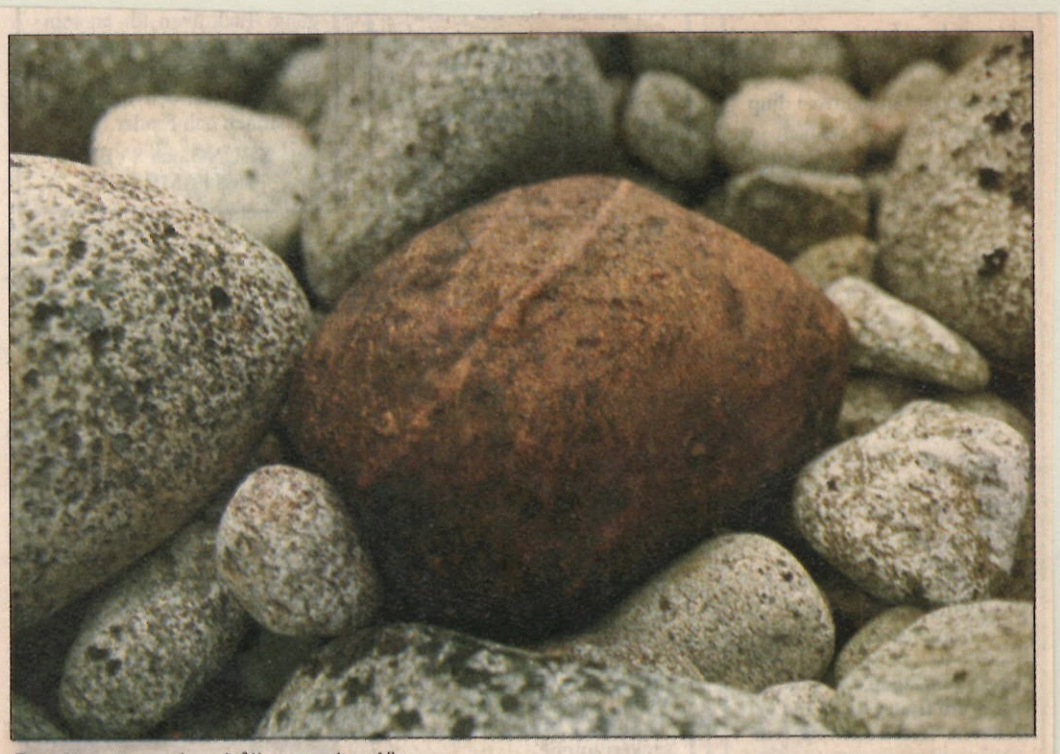

Rostiga stenar innehåller mycker järn.
FOTO: NIKLAS LARSSON

Urgranit från Norra Hälsingland. Som mycket av den äldsta graniten har denna varit med om en del omvälvningar men ser fortfarande ut som granit med tydliga mineralkorn.
FOTO: NIKLAS MODIG

Lördag 4 juli 1998

9:39

MAGERT BYTE. *En och annan skalbagge döljer sig bland spindlar, myror, flugor och andra småkryp som mött sitt öde i byttan med diskmedelslösning. Hittills har inventeringen gett ett 40-tal arter som till hösten ska artbestämmas.*

Foto: EVA-LENA OLSSON

Åstöns kusar kartläggs

De är små, de är missnöjda med sommarens kyla och regn och de flyttar om de blir störda av för mycket folk.

Nu ska de inventeras: Skalbaggarna på Åstön.

Dagbladet följde med biologen Magdalena Svahn när hon vittjade sina fällor.

Floran på Åstön är redan relativt väl kartlagd. Men ingen har hittills brytt sig om insekterna i allmänhet och skalbaggarna i synnerhet. Magdalena Svahn är på så vis pionjär när hon varje vecka vandrar ön runt för att vittja och se till sina skalbaggsfällor.

Gillar inte kyla

Från mitten av maj till slutet av september ska hon hålla på, i ett sommarjobb som både är en alu-tjänst på uppdrag av Timrå kommun och samtidigt ska bli en uppsats för biologistudierna vid Mitthögskolan.

– Det är inget dåligt sommarjobb, skrattar Magdalena Svahn som den här dagen har anledning att vara glad när solen för första gången på evigheter flödar över Åstön.

– Det är fritt, man får vara ute i naturen och hunden kan vara med.

Men vädret har ställt till det även för skalbaggarna.

– Det märks tydligt att de tagit skada av kylan och regnet. Normalt borde det krylla av skalbaggar på stränderna och i omkullfallna träd. Men nu får man verkligen leta.

På tio strategiska platser runt ön har Magdalena Svahn placerat ut fällor. Tömda smör-askar med vatten och lite diskmedel väntar på bytet.

– Diskmedel upphäver ytspänningen så skalbaggarna sjunker till botten på en gång. Det är miljövänligt och vad vet man, kanske känns det skonsammare för djuren än att ligga på vattenytan och sprattla innan de dör.

Över 4 000 arter i Sverige

Om skalbaggar vet man i alla fall att det i Sverige finns över 4 300 olika arter och i hela världen omkring 350 000.

– Men varje sommar upptäcks det någon ny, säger Magdalena som under en tidigare inventering vid Mjällån hittade en art som i Sverige enbart påträffats där: Bledius Litteralis.

– Man hoppas förstås att hitta något ovanligt här också.

Hittills har ett 40-tal arter hamnat i sprit i de små genomskinliga plastburkar som ska hysa dem tills det är dags för artbestämning.

– Det är Stig Lundberg, välkänd entomolog (insektsvetare) i Luleå som hjälper mig med det.

Vanligast på Åstön är olika arter av kortvingar och jordlöpare. De kan vara allt mellan enstaka millimeter till ett par centimeter stora.Att Magdalena Svahn kom att ägna sig åt just skalbaggar är delvis länsstyrelsens förtjänst. Tidigare var hon också en sådan som bara viftade undan krypen när de blev för närgångna.

– Men jag skulle skriva uppsats och länsstyrelsen tyckte att skalbaggarna vid Mjällån behövde inventeras.

För Åstöns del väntar nu Timrå kommun på resultatet, som kan komma att ingå i argumentationen för att göra Åstön till naturreservat.

Se det stora i det lilla

Men alla har inte samma känsla för skalbaggar.

– Jag har träffat på människor som frågat vad jag gör och många undrar om det här verkligen är nödvändigt, säger Magdalena Svahn.

– Det gäller att se det stora i det lilla. Och det är bra att inventeringen görs nu, om det ska byggas fler fritidshus på ön.

För skalbaggarna gillar inte trängsel. Om för många sommargästfötter raserar deras jordhålor och trampar sönder deras fina gångar under sandstranden så flyttar de – för gott.

Eva-Lena Lindbäck
060-66 35 42

9:40

DAGS ATT VITTJA FÄLLORNA. *Biologen Magdalena Svahn är pionjär på sitt annorlunda sommarjobb: För första gången i historien ska skalbaggarna på Åstön inventeras.*

Foto: EVA-LENA OLSSON

Hon kartlägger skalbaggarna på Åstön

■ Biologen Magdalena Svahn har ett annorlunda sommarjobb. Hon ska nämligen kartlägga skalbaggarna på Åstön.

Varje vecka besöker hon fällorna som hon satt ut på tio platser om på ön.

För Åstöns del väntar nu Timrå kommun på resultatet, som kan komma att ingå i argumentationen för att göra Åstön till naturreservat.

SIDORNA 8 OCH 9

KORTVINGAR OCH JORDLÖPARE *är vanligast på Åstön. De finns i många varianter och storlekar och de flesta kräver en expert för att kunna skiljas åt.*

ETT FYND. *Magdalena Svahn skedar upp en guldglänsande bagge från en sten vid piren. Vad det är för sort ska entomologen Stig Lundberg i Luleå få avgöra till hösten.*

DÅLIG SKALBAGGSSOMMAR. *Magdalena Svahn och Stefan Rydén – som ställer upp som chaufför – får leta länge efter exemplar att samla in. Ett par nyckelpigor och några svarta filurer är allt för dagen, trots att stranden är det artrikaste området.*

– En sådan här solig dag skulle många vara uppe och springa i sanden. Regnet och kylan har inte varit bra.

Foto: EVA-LENA OLSSON

INVENTERAT OMRÅDE. *På tio platser som täcker in Åstön har Magdalena Svahn placerat ut skalbaggsfällorna som hon vittjar mellan maj och september.*

SKONSAM DÖD. *Diskmedel i vattnet tar bort ytspänningen och krypen sjunker till botten. Sedan bevaras de var och en för sig i små burkar med sprit.*

9:41

Flinka händer säkrar premiären

Cecilia Boman och Josefin Östberg finns bland de många ungdomar som sommarjobbar på Oskars salteri med årets surströmming. FOTO: PETER HAMBERG

TYNDERÖ

– Man undrar vad som skulle hända om EU förbjöd fransmännen att lagra sitt vin på träfat, för det är väl klassat som livsmedel det också, säger Jan Söderström i en lakonisk kommentar till den senaste tidens europeiska försök att stoppa surströmmingstunnor av trä.

– Då blev nog hela Paris igenkorkat av traktorer.

För Oskars salteri ute på Tynderölandet har tunnorna inte varit något bekymmer.

– Vi gick över till plasttunnor för 20 år sedan, efter att ha gjort flera prov. Någon smakskillnad kan man inte känna.

Jan Söderström borde veta det bättre än de flesta. Varenda tunna som öppnas framför packningsbordet och burkningsmaskinen testas, genom att han tar en fisk och smakar och klämmer på den för att kontrollera fastheten.

Årets inläggning är i full gång och kvalitén är fin, försäkrar han. Den tid är förbi då strömmingen kunde variera ganska mycket år från år. Numera styrs hela jäsningen minituöst genom termostatkontrollerad temperatur under hela processen, från inläggningen på våren till den sommardag då den jästa fisken hamnar i årgångsstämplade burkar.

Fyradagarsvecka

Det handlar om sex intensiva veckor när 220 ton strömming ska förpackas. En ökning med tio procent har skett i år, och branschen räknar med att det ska gå åt.

Ett 20-tal ungdomar sommarjobbar i salteriet, det är också en ökning från tidigare år.

– Vi har gått över till fyradagarsvecka, och då krävs några fler vid bandet för att vi ska hinna med. Det är ganska skönt att ha tre lediga dagar i veckan under sommaren, när man hållit på intensivt sedan april.

Till Bosnien

De senaste åren har Oskars fått beställningar från utländska köpare. Japan och Australien har provat på. Men det tar tid att få den svenska delikatessen etablerad på världsmarknaden.

– I år har vi ett parti som ska gå till Danmark, till en importör som ska skicka burkarna vidare till FN-trupperna i Bosnien.

De stora volymerna går till Icas och KF:s centrallager ute i landet.

Premiärdagen viktig

Livsmedelsverket har antytt vid några tillfällen att man gärna såg att strömmingen släpptes till försäljning eftersom den hamnar på burk. Den gamla bestämmelsen om den 10 augusti anses förlegad, men det håller inte Jan Söderström med om.

– Premiärdag med ett bestämt datum tror jag är bra. Det ger lite extra glans åt strömmingen. Bland de stora salterierna är vi överens om att behålla datumet, även om det avskaffas av byråkraterna.

Han tar kräftorna som jämförelse och tror inte att det var lyckat för konsumtionen att tidigast tillåtna försäljningsdag försvann.

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

Varenda tunna kontrolleras av mäster själv, genom att ett par strömmingar åker upp och provsmakas, innan de får förpassas till burkningsmaskinen.

EU-förslaget att förbjuda inläggning i trätunnor har inte ändrat ferieabetet för Frank Lundberg, som skurar och högtrycksspolar tunnorna. Oskars har haft plast i 20 år.

Nu är regnrekordet från 1979 slaget

SUNDSVALL

Årets sommar slår rekord – i regn.

Med minst en millimeter har Sundsvallsområdet nu överklassat 1979 års dåliga sommar.

Och mer regn är att vänta.

Inte sedan 1944 har så mycket regn fallit över Sundsvallsområdet i juli. Kanske sträcker sig rekordet ännu längre tillbaka i tiden. 1944 var det år då SMHI började sina mätningar.

Rekordet slogs 20.00

I går klockan 20.00 mätte meteorologen Jan-Olof Ringman, vid SMHI i Midlanda, att det kommit 4,9 millimeter regn det sista dygnet. Så är rekordet slaget.

– 1979 kom det 129 millimeter nederbörd i juli, det är det förra rekordet, säger han.

Gårdagens rekord på sammanlagt 130,2 millimeter i juli kan vara än större. I morse klockan åtta gjordes ännu än mätning som räknades in på juli månads nederbörd.

Stora regnmängder

Jan-Olof Ringman tror att fler regnrekord har satts i Sverige i år.

– Det har kommit stora regnmängder i södra Norrland. Bland annat i Hälsingland, säger han.

Regnet kommer inte att ge sig heller. Trots att rekordet är slaget.

Mer regn att vänta

– Vi får räkna med mer regn framöver. Kanske blir det lite stabilare i morgon och måndag men det är ingen omläggning i vädersituationen, säger Jan-Olof Ringman.

Kanske vill vädrets makter slå fler rekord.

1-8-98

STINA KLÜFT
060-197148

9:42

Under sex intensiva veckor ska 220 ton strömming förpackas hos Oskars i Tynderö. I år jobbar ett 20-tal ungomar i salteriet.
FOTO: PETER HAMBERG

Delikatess på export

I år får till och med FN-trupperna i Bosnien smaka på Tynderös delikatesser. En importör i Danmark har beställt ett parti surströmming från Oskars salteri.

Årets inläggning är i full gång och kvalitén är fin, försäkrar ägaren.

Ett 20-tal ungdomar ser till att surströmmingarna hamnar i de rödgula konservburkarna. Snabbt går det. På sex veckor ska 220 ton strömming förpackas.

Sidan 6

Kung Oskar regerar

Expressen har testat årets surströmmingar

FINA FISKEN! *Rutinerade surströmmingsätaren Staffan Ling smaskar i sig årets getingvinnare Oskars.*

DELIKAT DOFT? *Petra Nordlund drar in surströmmingsaromen i näsborrarna.*

SKÅL FÖR SURSTRÖMMINGEN! *Expressens norrländska getingjury: TV-kändisarna Staffan Ling och Petra Nordlund, Expressens Ola Idenstedt och restaurangchefen Maria Appelgren.*

När ångorna lagt sig var juryn enig och beslutsam: Oskars är surströmmingarnas Rolls Royce. "Ger hela gommen valuta för pengarna" var ett omdöme.

Oskars

Söderströms salteri i Tynderö

Lukt: utsökt syrad, kanske lite svag. Sannolikt beroende på för mycket sidvind.
Konsistens: mjäll och stadig, mör utan att vara slapp, högsta poäng.
Smak: brett spektrum, ger hela gommen valuta för pengarna, mogen, manlig, mer än surströmming.
Omdöme: världens säkraste surströmming, underbart smaklig färg och fräsch, syrlig smak. Oskars regerar i år – igen!

Röda Ulven

Gösta Hannels salteri, Skagsudde

Lukt: wroom!
Konsistens: fast, snygg, något torr.
Smak: hög men lite smal, god, lite parfymig – en extra poäng för rommen!
Omdöme: en klassiker som kommer mycket nära idealet. Som en gammal norrländsk travare: Kan fortfarande överraska. Blek i burken men högklassigt laxrosa under skinnet.

Wedins

Wedins salteri, Nordingrå

Lukt: god muskulös, stark men inte helt angenäm. Lite skarp.
Konsistens: (denna burk var tillverkad 1997 och således lagrad ett år. Vi tog med den för att se om surströmming blir bättre med tiden.) Lite lös, god men något oljig rom, klart välhängd.
Smak: klassisk, tuff, lätt mousserande. Något påträngande sälta.
Omdöme: bra årgångsströmming, en burk för den som redan ätit Oscars.

Gösta Hannels

Hannels salteri, Örnsköldsvik

Lukt: fullmatad åt det milda hållet.
Konsistens: fast, bra rom och angenäm färg. Något mesig
Smak: lite försiktig.
Omdöme: lättrensad, bra nybörjarsort, dock lite opersonlig.

Kallax

från Kalix

Lukt: usch, obefintlig, ingen angenäm.
Konsistens: sladdrig, blöt, slemmig, färdigrensade filéer.
Smak: blek, mesig, en av Kallax sämre årgångar.
Omdöme: att servera färdigrensade filéer är en tveksamhet som straffar sig i smaken. Inte ens en nybörjare kan njuta av dessa fula och till färg och lukt oaptitliga fiskar.

Ät tomat och persilja så slipper du gaserna

■ Surströmming kom enligt historien till av en slump: snåla norrlänningar sparade på det dyra saltet och gjorde laken för svag. Fiskarna började jäsa. Men vem kunde kasta bort dyr mat? Norrlänningarna började äta av fisken. Och de dog inte.

■ Surströmming är jäst fisk som fångas när den är fetast: i maj och juni. Den är inte sur eller felaktig, utan ska jämföras med t.ex väl lagrad ost.

■ 3 000 ton strömming fångas årligen från Gävle och norrut. 700 ton blir surströmming, cirka 1,5 miljoner burkar.

■ 1544 är första gången som surströmming nämns i litteraturen. I en skattelängd från Ångermanland begär då staten att var 14:e tunna ska betalas in i skatt.

■ Surströmmingsätandet kommer ofta upp som gaser från magen i flera dygn efter konsumtionen. Vill du slippa den effekten kan du försöka med att äta tomat och persilja i samband med festen. Att inte äta skinnet lär också hjälpa.

■ Nybörjare bör introduceras försiktigt: gräddfil till är ett måste och löken kan gärna blandas med massor av finklippt dill.

9:43

Juryn som utsåg laxfylld strömmingsflundra på enrisbädd till bästa recept bestod av Mona Lindström, Johanna Sjöberg, Nisse Högstedt, Lena Engberg och Ulla Gradin.
FOTO: SÖREN WALLDIN

Laxfylld strömmingsflundra delikatess för Skansentävling

TYNDERÖ

Laxfylld strömmingsflundra på risbädd låter väl smaskens? Och är så gott att det räckte till ett förstapris när Västernorrland på måndagen utsåg sitt bidrag till "Mitt bästa fiskrecept" som avgörs med riksfinal på Skansen i september.

Fast risbädden petar nog de flesta åt sidan, eftersom det handlade om enris.

Vinnaren heter Olga Westman och kommer från Kramfors. Hennes recept föll ut väl på tungan hos de flesta av jurymedlemmarna. Pinfärsk strömming fylld med färs av rökt lax, serverad med potatismosrullader, laxsås, purjolök och morotsstavar.

Sju av de 30 recepten som kommit in till tävlingen befanns så intressanta att det ledde till provsmakning.

– Ett stort intresse med många helt nya och spännande rätter, konstaterade Göran Nordquist, ordförande i Hushållningssällskapet. Arrangör av tävlingen tillsammans med Vuxenskolan och LRF.

Från granskogen

Att hämta garnityr från barrskogen tycks vara en kulninarisk nymodighet som fler upptäckt. En annan av rätterna hette "en grankvists lax", där en grankvist utgjorde del av dekorationen.

– Bedömningen byggde på fem kriterier, förklarade Ulla Gradin, jurymedlem från Maten i Timrå.

– Smak, upplevelse, tillbehör, originalitet och representation för länet. Enriset och grankvisten är naturligtvis bara en upplevelse för ögat, inte för gommen.

På andra plats efter juryns bedömning kom "Träkustens öring", komponerad av Sundsvallskocken Anders Englund. Trea hamnade "Landsbygdslåda", baserad på strömming och komponerad av Violet Bergström i Ramsele.

Recepthäfte

Tävlingsbidragen kommer att presenteras i form av ett recepthäfte i höst.

I juryns motivering för det vinnande receptet på laxfyllda strömmingsflundror, heter det bland annat att rätten utgör en smakfull kombination av råvaror som på är representativa för Västernorrland. "Av vardagsingredienser har en festrätt åstadkommits".

Förutom den stora äran att få åka till Skansen och göra upp med andra fiskkonässörer från hela landet, får förstapristagaren en check på 1.000 kronor.

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

Receptet på laxfyllda strömmingsflundror:

Färsk strömming, salt, rågmjöl, smör till stekning och enris att lägga upp fisken på för att ge en pikant accent till kryddningen.

Fyllning av färserad rökt lax, crême fraiche och hackad dill. Potatismosrullader av smördeg med fyllning av potatismos med mycket hackad persilja.

Sås av fiskbuljong, rökt färserad lax, vispgrädde, en skvätt torrt vitt vin och hackad dill. Morötter och purjolök skuren i stavar som tillbehör. Garneras med citron och dill.

De stekta flundrorna läggs på en bädd av enris och värms i ugn precis innan servering. Det är på så sätt som enriset bidrar till kryddningen.

Vårt bidrag till en stor fisktävling
Sidan 7

Laxfylld strömmingsflundra på enrisbädd.

Vann tävling med fiskrecept

• *Nils Högstedt.*

■ Länsfinalen i tävlingen "Mitt bästa fiskrecept" avgjordes hos Nils och Eva Högstedt på Holmö brygga i Tynderö i måndags.

Sju recept hade gått till final. Det vinnande receptet kom från Olga Westman, Kramfors.

Hennes bidrag kommer att representera Västernorrland i en riksfinal på Skansen i höst.

Vikkväll
på Sörsidan Åstön
Lördag 8/8
kl 18.00
Edsele Spelmanslag spelar och sjunger
Andakt Torsten Berglund
Sommarfamiljer inbjuder till kvällskaffe med dopp.
Välkommen!
Arr: Tynderö Församling FS och Timrå Kultur och Fritid.

Åstöläger för alla åldrar

• *Lena Österlund.*

•*Roger Johansson.*

■ Åstölägret 98, för alla åldrar, arrangeras av socialdemokraterna i Timrå, 7-16 augusti.

Roger Johansson, Lena Österlund, Kenneth Westberg är några av de medverkande i den fackligt/politiska avdelningen av lägret.

Bland deltagarna i ungdomslägret finns **Camilla Henemark,** välkänd artist.

Underhållare som **Jarmo Nykiri** och **Nicke Sjödin** dyker upp under dagarna.

ÅSTÖLÄGRET 98

7-16 augusti Militärförläggningen Åstön, Åkeröviken

Fackligt-Politiskt
7-9 augusti
Fre 18.00 Invigning
Rövarstig för barnen
På kvällen dans till Göstas Trio
Lör 11.00 Nicke Sjödin. Ponnyridning. Seminarier. Grillkväll. Dans till Mumbo Jumbo.
Sön 11.00 Aktuell politik med bl a Kenneth Westberg, Janne Sjödin, Benny Eriksson.

Barn & familje
10-13 augusti
Mån 18.00 Invigning av barnlägret med trubadur
Tis-Tors Seglarskola, bågskytte, armborst, fiske, vilde i skogen, bad, ponnyridning, äventyrsstig, fotboll m m. m m.
Underhållning varje kväll.
Anmälan tel. 58 00 74.

Ungdom från 18 år
14-16 augusti
Fre 18.00 Grillkväll m. trubadur och Ewing Oil.
Lör 11.00 Camilla Henemark öppnar lägret
Lör 13.00 Seminarier
1. Mobbing, våld. 2. Framtidsvisioner. 3. Journalistik. 4. Arbetarrörelsens Historia. 5. Näringslära/Bodybuilding. 6. Ungdomar/Arbetslöshet
Lördagkväll: Trubadurer, Disco, Underhållning med Close Enough.
Gratis.

Marknad Lördag 8/8

Mat och dryck finns att köpa under hela lägertiden.
Gratis inträde hela lägerveckan.

Busstider:
Fre 14/8
fr. Busstn S-vall vid Åkanten .17.20
Domus Timrå 17.35
Åter 01.15
Lörd 15/8
fr. Busstn S-vall vid Åkanten .10.45
Domus Timrå 11.00
Åter 01.15

Arr: Lo-facken mellersta Norrland, Målar 10:an, SAP Timrå, SAP Sundsvall, Industrifacken, Metall, Livsmedelsarb. förbundet, Pappers, LO-facken Timrå, Kommunal Mitt, Byggnads, ABF.

Gratis marknadsplatser
på Åstölägret den 8 aug.
För info ring Pernilla
060-58 00 74, 070-408 17 66.

Hallå där...

Pernilla Eurenius, SSU Timrå, inför det Åstölägret, som inleds nästa vecka:

– Vi jobbar hårt, för att få allt att fungera.

Är ni klara med programmet?

– Ja. Och det är mycket som ska hända. Ungdomar har övernattning i stora tält, i övrigt kommer riksdagsfolk och fackföreningsfolk att hålla tal och möten.

Hur många tältplatser har ni?

– Det finns 600 övernattningsplatser i tält och lappkåtor.

Det blir förstås spännande med besök av en artist som Camilla Henemark?

– Definitivt. Hon har sagt, att hon inte har något emot att sova över i ett tält med ungdomar. Det är en tjej som vill prata politik med de unga.

Vem inviger lägret?

– Där är vi inte helt klar ännu. Vi vet vem vi vill ha, men vi har inte fått svar ännu.

•*Pernilla Eurenius.*

9:44

3-8-98

Olle slår ett lieslag för hembygdens dag

TIMRÅ

– Det roligaste är att det kommit så många nya förstagångsbesökare. Stamgästerna vet ju ändå vad vi har att bjuda, förklarade Margareta Thunström, ordförande i Ljustorps hembygdsförening, som i likhet med de flesta föreningar höll sin hembygdsgård öppen under gårdagen.

Någon rusning för att beskåda det lokala kulturarvet blev det i alla fall inte. För att dra folk krävs lite speciella arrangemang.

Ute på Tynderö hade man dessutom konkurrens av kapellet på Åstön där det gavs hamnpredikan och barndop.

– Men det är ett bra tillfälle att i lugn och ro kunna läsa våra klippböcker, exempelvis. Det blir det inte tid till för alla att göra när vi har något arrangemang här, tyckte Eva Sjöström, styrelseledamot i Tynderöföreningen.

Bagarstugan öppen

Ljustorp hade i alla fall bagarstugan öppen för en intresserad skara som stöpte degar och gräddade segkakor. Bakom knuten passade Olle Åsén och Arnold Thunström på att lia långgräset.

– Vi hade lyckats få ihop ett rejält gäng till Slåttanna för några dagar sen. 20 personer. Men vi kom oss inte ut ur stugan, så regnade det. Men vi åt desto mer kams, berättar Arnold medan han hackar sig fram mellan tuvorna.

Olle Åsén är en av dom som brukar vara med och slå på hembygdsgården.

– Det räcker med en gång om året numera. Hackslåttern minns jag ända från barnsben på gården hemma i Björkom.

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

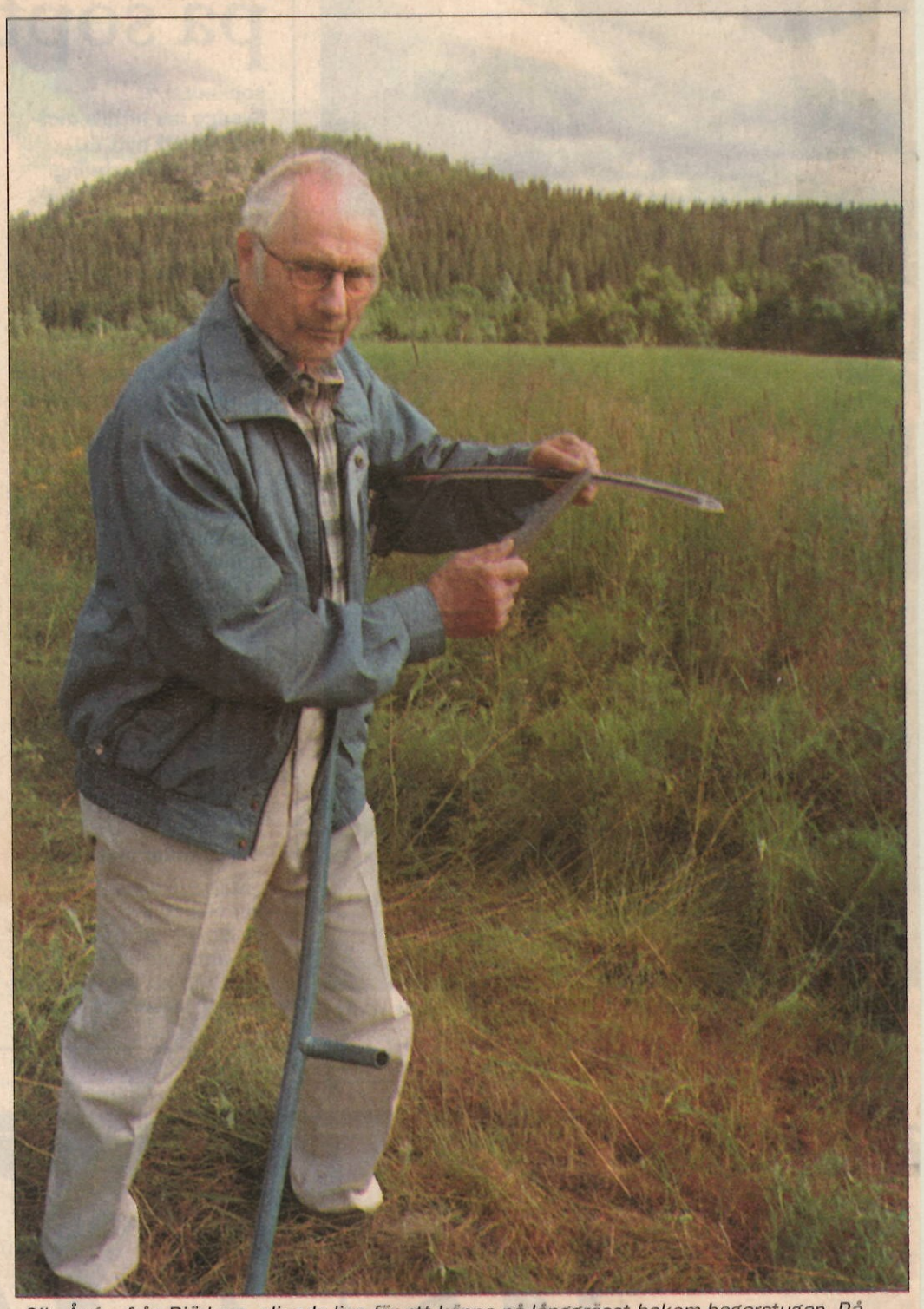

Olle Åsén, från Björkom, slipade lien för att känna på långgräset bakom bagarstugan. På Slåttanna för en tid sedan blev det inte av för allt regn. FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

På måndag kan vara sista dagen med ordinarie öppethållande i Tynderö Boa, den enda livsmedelsbutiken i bygden. FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

Sluthandlat på Tynderö Boa

TYNDERÖ

Tynderö Boa, den lilla livsmedelsbutiken som garanterat ortsbefolkningens och sommargästernas behov av glass och mjölk och andra förnödenheter, stänger på måndag.

Kerstin Johansson som drivit affären i tre år känner sig tvingad att ge upp.

– Ryggen klarar inte av alla tunga lyft. Tyvärr, för det har varit roligt och stimulerande att ha affär här, säger hon.

Det är möjligt att verksamheten fortsätter, att någon tar över. Men det är ännu inte riktigt klart.

– Jag kan bara hoppas. Det känns lite som att svika byborna. Det är många äldre som inte har så lätt att åka in till Söråker eller handla i stan. Så visst vore det bra om någon tog över.

Det är en tuff bransch, och svårt att konkurrera med stormarknader och jättehallar. Den lilla butiken på landet blir lätt det ställe som får vara uppbackning på de varor man inte fick med sig från stormarknaden.

Omsättningen regnat bort

Eftersom Tynderö är sommarlandet för många så spelar också vädret in. I år har sannolikt en del av omsättningen regnat bort för Tynderö Boa.

– Men konstigt nog så har vi ändå sålt bra med glass denna sommar, berättar Kerstin.

Om det inte blir någon fortsättning på Tynderöbutiken så väntar ytterligare några dagars kommers även efter måndagen:

– Vi måste ju sälja ut det vi har i lager, säger Kerstin.

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

29-8-98

FAKTA/ *BYUTVECKLINGSGRUPPERNA I TIMRÅ* 30-7-98

Bredsjöns byalag: Deltar i genomförandet av ett långlopp på skidor. En badplats har rustats upp. **Lagfors byalag:** Renovering av bagarstuga och tvättstuga. **Ljustorps byutveckling:** Fungerar som paraplyorganisation för byalagen runtomkring. Har själv byggt Öringen som används för turistinfo. **Åsängs Sanna byalag:** Bygger en fiskestuga som ska aktivera fisketurismen i Mjällån. **Mjällådalens byalag:** Har engagerat sig i bygget av två broar över Mjällån. **Hässjö byalag:** Har gjort i ordning en badplats och byggt upp en raserad tältkåta vid Åsjöarna. **Västansjö byggnadsförening:** Driver ett kafé med hantverksutställningar under sommaren. Har byggt två grupprum i de egna lokalerna. **Tynderö bygdegård:** Rustar upp ett stall och monterar upp maskiner i hantverkslokaler.

FAKTA/ *BEFOLKNINGSSIFFROR*

Församling	Förändring 1995	Förändring 1996	Förändring 1997	Förändring 1998	Antal invånare 98-06-30
Timrå	–88	–123	–155	±0	(13.328)
Ljustorp	–28	–20	–16	+5	(1.112)
Hässjö	–54	–35	– 53	+24	(3.267)
Tynderö	–1	+4	+11	+7	(706)
Totalt	**–171**	**–174**	**–213**	**+38**	**(18.415)**

Fastighet i Skäggsta. Söråker/Tynderö
5 rok, vedspis, kamin o kakelugn. Eget djupborrat vatten, avlopp. Huset är under pågående renovering. Nymurad skorsten m.m. Varmbonad verstadslokal, ca 140 kvm. Lillstuga/hönshus ca 75 kvm, el golvvärme. Samt en uthuslänga 35 m, innehållande vedbodar, förråd, car-portar för 3 st bilar samt 1 st kallgarage. Även ett mindre växthus.
Prisidé: 335.000:-
Tel. 060-811 03 eller 010-215 12 30.

KALLELSE

Tynderö Kyrkofullmäktige kallas härmed till sammanträde måndagen den 7 sept. 1998 kl 19.00, Hyddan Tynderö. Ärenden: Godkännande av 1997 års bokslut för Tynderö församling.

Arild Wiklander
fullmäktiges ordf.

Tynderö

Tynderö kyrka: Sönd. 6 sept. kl 11 Söndagsmässa. de äldres kyrkhelg. Richard, Margareta, Catharina, Britta, Ingrid och Roland Eriksson. **Hyddan:** Tisd. 8 sept. kl 18 Forts. Studiecirkeln i Den nya kyrkoordningen.

Vik-kväll
lördag kl 18
hos fam. Edlund
Vålevägen Tynderö
DELTA SEVEN
med **Anna-Lena Adolphson**
Andakt Torsten Berglund
Vägföreningen serverar kaffe
Vid regn åk till Tynderö kyrka
Arr: Tynderö församling
FS och Timrå Kultur o. Fritid

1/8

• Vi vill fira **Linda Vilpula**, Nya Söråkersgatan 12, Söråker, som i dag fyller 3 år. Många grattiskramar från mamma och pappa.

2-9-98

TYNDERÖ

Arne Ingvar Jacobsson och Rut Gunnel Bergström har köpt Åstön 2:46 av Yngve Wikman, Stavreviken 40, Bergeforsen, för 200 000 kronor. Taxeringsvärde 148 000 kronor.

Lennart och Karin Blom har köpt Åstön 2:93 av Anna Lovisa Johansson, Canada, för 360 000 kronor. Taxeringsvärde 203 000 kronor.

9:45

ONSDAG
29 juli
1998

Emelie hoppas på SM-guld

Hon är inte blyg.

Men varför skulle hon vara det?

9-åriga Emelie Thunfors från Tynderö skördar stora framgångar med sin ponny Cerano och siktar högt inför helgens SM.

– Jag vill vinna, säger Emelie utan att tveka.

LYCKOSAM TRIO. *Emelie Thunfors har haft stor hjälp av sin pappa Peter Henriksson som tränar Cerano.* Foto: EVA-LENA OLSSON

Ute i vackra Tynderö bor en liten tjej med stora ambitioner. Och visst har hon att brås på. Pappa Peter Henriksson är travtränare och kände Bergsåkerskusken Lasse Lindberg kör hans hästar.

Att Emelie Thunfors skulle börja med trav var således helt logiskt.

Fast än så länge är det ponnytrav som gäller för 9-åriga Emelie.

De stora hästarna får vänta.

Svanstedt är idolen

Men visst vill hon köra "riktigt" trav när hon blir äldre.

– Ja, jag vill bli lika som Åke (Svanstedt). Han är bäst, säger Emelie.

Om Emelie blir en riktigt bra travkusk är naturligtvis omöjligt att förutspå. Men en sak är säker. Vinnarinstinkten finns där.

Det märks till exempel då hon beskriver segern på Östersundstravet senast.

– Jag sa före loppet att jag skulle vinna. Och det gjorde jag ju, säger Emelie.

Pappa Peter vill ligga lägre.

– Hon har ju nyss börjat att tävla med den här ponnyn så man ska inte begära så mycket, säger han.

Fått ordning på Cerano

Ponnyn som Emelie skördat sådana stora framgångar med heter Cerano och är sju år.

En ponny som kommer från Mantorp.

– Där nere sa dom att han galopperade mycket. Men efter att [illegible]rjade tävla med honom så [illegible]et gått bra, säger Emelie stolt.

Att det gått bra är ingen underdrift att säga.

Eller vad sägs om två andraplatser och en seger under en månad?

Emelie optimistisk

På fredag avgörs ponny-SM på Bergsåker och i och med segern i Östersund är Emelie kvalificerad med Cerano.

Och målsättningen är klar.

– Egentligen är det bara kul att få vara med. Men det är klart att jag vill vinna, säger Emelie.

Pappa Peter är lite försiktigare.

– Det är många bra hästar med så det blir tufft. Storfavorit är Lindos. Det är en mycket bra ponny, berättar Peter och tillägger:

– Det blir ju egentligen först nästa år som vi kan förvänta oss något av den här ponnyn. Då har vi hunnit köra hårdträning med honom. Som det är nu har vi ju bara haft honom i en och en halv månad och dämed knappt hunnit träna något alls.

Nästa års mål är redan utstakat.

– Vi ska försöka komma med till Lilla Elitloppet på Solvalla, säger Peter.

– Ja, det skulle vara jätteroligt, tillägger Emelie.

Men nu närmast väntar alltså ponny-SM på Bergsåker.

Om Emelie får som hon vill ser vi henne i vinnarcirkeln på fredag.

Daniel Forsström
060-66 35 60

Fotnot: Förutom Emelie Thunfors och Cerano deltar tre andra ekipage i ponny-SM.

Det är John Ericsson med Smedens Aramis, Tobias Eklöf med Jolly Boy och Joel Lindström med Sting.

Startlistan, 1640 m: 1) Dollman (Anna Yttergren), 2) Lindos (Anna K Lorentzon), 3) Scott-Flake (Karolina Santesson), 4) Citrus II (Frida Hesselgren), 5) Jolly Boy (Tobias Eklöf), 6) Karolina (Malin Moberg), 7) Äppelbo Sirap (Madeleine Gustafsson), 8) Sting (Joel Lindström), 9) Smedens Aramis (John Ericsson), 10) Hamras Hubert (Maria Hermansson), 11) Nikolina IV (Tilda Börjesson), 12) Cerano (Emelie Thunfors).

Prispengar: 5000, 2500, 1650, 1250, 1000, 850 kr.

Olycksdatumet när tre bröder omkom

TIMRÅ

Den 6 augusti.

Ett datum som Elise Andersson aldrig glömmer.

För precis 75 år sen, några månader innan hon föddes, drunknade nämligen tre bröder utanför Åstholmen.

En av bröderna var Elises far.

Den 6 augusti 1923, för 75 år sen, drunknade de tre bröderna Arvid, Axel och Artur Tunfors utanför Åstholmen. FOTO: OVE ÖST

– Den 6 augusti har blivit ett magiskt datum. Det är inte så att jag är rädd för det. Men jag tänker på det, säger Elise.

Fadern Arvid Tunfors var 27 år gammal och trolovad med Elsa. De hade redan fått ett barn, den lilla Ingrid, och i Elsas mage låg Elise och väntade på att få komma ut.

Den aktuella dagen, den 6 augusti 1923, var vädret vackert. Vattnet låg stilla utanför Åstön och Arvid skulle ut och fiska med sin bror Axel, 18 år. De bodde i Skilsåker och fiskebåten låg på Åstön.

Sprang till båten

En tredje bror, Artur, 14 år, hade blivit lovad att få följa med på sin första riktiga fisketur. Men Artur var ute och lekte och när han kom hem hade bröderna gett sig iväg till båten.

Artur sprang och kanske var det ödet som styrde hans steg så att han precis kom fram när båten skulle lägga ut.

Man kan ana Arturs glädje när han följer med båten ut över den blanka ytan.

Fiskelyckan blev stor och djupt nedlastad av strömming återvände fiskebåten mot Åstön.

– Men det måste ha kommit en bris precis som de svängde, som gjorde att båten tog in vatten utanför Åstholmen, berättar Elise.

Historierna har hon fått återberättade. Förutom bröderna fanns det ytterligare tre syskon, men ingen är i dag i livet.

Fredrik Eriksson var tio år gammal när olyckan inträffade.

Hårt lastad

– De hade fått 800 kilo strömming, det var inget märkvärdigt. Men det var så onödigt att de drunknade 40–50 meter från land. Båten var för hårt lastad och en av bröderna kunde inte simma. Och så hade de stövlar på sig, det bromsade.

De hade mer än otur, berättar Fredrik Eriksson.

Ingen vet exakt vad som hände eller hur det hände.

Men båten tog in vatten och bröderna försökte ta sig mot land. Den yngste brodern kunde inte simma och Arvid försökte rädda honom.

"Vi kunde knappast ana att det var sant när det första budskapet om den sorgliga händelsen nådde oss, att tre bröder försvunnit i det mörka djupet", stod det i ett referat från begravningen i Sundsvalls tidning för 75 år sedan.

Svårt att förstå

– Om det hade varit storm. Men en fin sommarkväll kunde detta hända. Det var det som var så svårt att förstå, säger Elise.

Nu vilar bröderna på Tynderö kyrkogård.

Solen lyser över gravfältet.

På en sten står brödernas namn inristade.

Samt ett datum.

Den 6 augusti.

OVE ÖST
060-571096

Lördagen den 29 augusti ägde vigsel rum i Skeppshamns kapell mellan Krister Nyberg och Camilla Mattsson, Åstön. Vigselförrättare var Rickard Wickström. I kyrkan läste Pia Sundholm en dikt. Middag gavs i brudgummens föräldrahem. (Foto: Sören Nyberg).

9:46

Tynderö

Lantbruksfastighet i vacker levande landsbygd

Berge 2:7 m fl beläget 10 km öster om Söråker **Mangårdsbyggnad** från 1845 i timmer med vackra fasaddetaljer - K-märkt. Två plan, byggnadsyta 128 m², renoveringsbehov. • **Extra bostadshus** i timmer 70 m² **Ladugård** 145 m² • **Timrat stall** 47 m² • **Bagarstuga** **Jordkällare** med stenvalv • **Härbre** • **Sjöbod** med egen mark vid Tynderösundet nära Holmö brygga • **Skog** på ca 60 ha virkesförråd 10 700 m³sk • **Åkermark** ca 6 ha **Jakt** ingår i Tynderö JVO

PM med fastighetsbeskrivning och försäljningsvillkor erhålles på tel 060-12 80 70. Vidare upplysningar genom skogsmästare Bertil Sandegaard.

I Tynderö kyrka vigdes Annika Larsson och Lars Fahlander, Sundsvall.

Vigselförrättare var komminister Olof Montelius och för bröllopssången svarade Susanne Fellbrink som ackompanjerades av Hans Fellbrink. Uppvaktande brudnäbbar var Lotta, Emil och Rasmus.

Foto: ATELJÉ FOTO NORRLAND, SUNDSVALL

TYNDERÖ

Ulf och Rosita Lindström har köpt Bryttmor 1:18 av Bo Allan Åkerberg, Bryttmor 2494, Söråker, för 86 000 kronor. Taxeringsvärde 74 000 kronor.

Fredrik Karlsson har köpt Myckeläng 2:26 av Anna-Lena Christina Lundin och Kenneth Agne Tyrone Fahlberg, Ringvägen 9, Sundsvall, för 230 000 kronor. Taxeringsvärde 159 000 kronor.

TYNDERÖ

Antonio Åsenlund har köpt Åstön 2:113 av Bernt Norberg Consulting AB, Baldersv 36, för 100 000 kronor. Taxeringsvärde 72 000 kronor.

TYNDERÖ

Linda och Mattias Björck har köpt Skäggsta 2:19 av Per-Olof och Britt-Marie Björk, Centrumvägen 68, Söråker, för 65 000 kronor. Taxeringsvärde samma.

Tynderö

Myckeläng 4:23. Sälj:Kerstin och Raimo Pekkarinen. Köp: Victoria Johansson och Mikael Dahlsten. Pris: 150.000 kr. Tax-v: 137.000 kr.

Tynderö

Ava 3:10. Tid äg: Eina Hammarberg, 1/2. Ny äg: Rune Olsson, Sörberge, tid 1/2. Bouppteckning. Tax-v: 60.500 kr.

Myckeläng 4:24. Sälj: Esko Pekkarinen. Köp: Lars Håkansson. Pris: 200.000 kr. Tax-v: 223.000 kr.

Mällby 2:6. Tid äg: Ove Johansson. Ny äg: May Linnéa Johansson. Bouppteckning. Tax-v: 157.000 kr.

Märrgård 1:21. Tid äg: Karl Johan Åström. Ny äg: Anna Märta Åström. Bouppteckning. Tax-v: 148.000 kr.

Tynderö

Åstön 2:58. Sälj: Johnny Bengtsson. Köp: Jan-Åke Bergström. Pris: 425.000 kr. Tax-v: 354.000 kr.

TRIVS BRA IHOP. *9-åriga Emelie Thunfors har nått fina framgångar tillsammans med sin ponny Cerano på travbanan. Nyligen blev det seger i Östersund och till helgen hoppas Emelie på nya framgångar då ponny-SM avgörs på Bergsåker.* Foto: EVA-LENA OLSSON

Akut höbrist kan hota landets hästägare

SUNDSVALL

Den blöta sommaren kommer med stor sannolikhet att leda till en närmast akut höbrist. Det drabbar främst hästägare och ridskolor. Priserna kommer förmodlingen att stiga ordentligt. Det beror på att skördesituationen varit lika eländig över nästan hela landet.

En del höberoende bönder som försökt rädda det som räddas kan, har letat fram gammalt hässjevirke och tillgripit "antikmetoden". Torkning på slag har varit närmast omöjlig i hela Mellannorrland. Undantaget är de framsynta höskördare som passade på under några enstaka soldagar före midsommar.

"Kobönderna" drabbas mindre hårt av höbristen. De utfordrar huvudsakligen med ensilage, i silo eller rundbal. För hästägarna kan s.k. hösilage, en halvtorr variant av ensilage, bli räddningen.

Dålig kvalitet

– Många kommer att få stora problem, förutspår Sven-Olov Sellén på Rösåsens stuteri, norr om Kovland.

I Rösåsen går det åt drygt 100 ton hö under året. Cirka 80 ton har bärgats. Bara hälften av detta håller bra kvalitet. Resten är halvdåligt.

– Tio ton förstördes. Det gick inte att bärga, säger Sven-Olov Sellén.

För tävlingshästar duger det inte med dåligt hö. Bra hösilage är däremot utmärkt hästfoder.

– Ensilaget håller hög kvalitet och gav rik skörd. Dessutom kan det bli en bra andra skörd. Däremot är det nog kört när det gäller torrhö, konstaterar Sven-Olov Sellén.

Höletning på Gotland

Leif Janson på Foderbolaget i Sundsvall, leverantör av hö bland annat till en ridskola och en del travtränare, konstaterar att det inte finns ett höstrå att köpa lokalt.

– Jag har trevare ute på Gotland, där vädret varit något bättre än här.

I fjol låg höpriset på 1.70 per kilo. Hur mycket dyrare det blir i år är omöjligt att säga. Dyrare blir det med säkerhet. En del pessimister talar om priser på över tre kronor per kilo framåt vintern.

– Många ligger säkert och ruvar på en del lager i väntan på att priserna skall raka i höjden. Det finns trots allt chanser till en bra andraskörd av vallarna. För bönder med rätt utrustning och ordentliga skulltorkar är loppet inte kört, säger Leif Janson.

Import ett alternativ

Alternativ som nämnts är att importera hö från Finland, Estland och Polen.

– Det får bli sena alternativ. Det finska höet blir dyrt, beroende på den finska markens kurs och på dryga transportkostnader. Estniskt hö har provimporterats förr. Det var dåligt. Polen kan däremot bli ett alternativ, siar foderhandlaren.

– Det gäller att bevaka marknaden en sensommar som denna och för hästarna är faktiskt hösilaget ett bra alternativ till torrt hö.

GUSTAF ERIKSSON

En del bönder *har tillgripit den gamla hässjemetoden för att försöka rädda det som räddas kan av årets höskörd.* FOTO: LINUS WALLIN

8-8-98 060- 9:47

Dagbladet
ONSDAG 12 AUGUSTI 1998

KANOT. *Åttaårige Tommy Höglund föredrog att ge sig ut på en liten färd i kanoten. Han kan också ägna sig åt ponnyridning, bågskytte, fotboll, trial och varpa under fyra dagar.*

LEKTION I SEGLING. *Andreas Berntzén, 7 år, passade på att få en lektion i segling.*

SUCCÉ. *Åstölägret har blivit en succé. I går passade många av de nära 70 deltagarna på att lära sig att paddla kanot och segla optimistjolle.*

Vilken succé för Åstölägret

Åstölägret har blivit en stor succé.

Närmare 70 barn deltar i de olika aktiviteterna som ska pågå från måndag till och med torsdag, och hittills har vädret varit helt fantastiskt.

– Vi har jätteroligt, säger Jonatan Mattila, Christoffer Dahlin och David Forslund, som var i full färd med att fånga fisk när Dagbladet kom på besök.

Åstölägret arrangeras av Timrå arbetarekommun, Unga Örnar och LO.

Det kostar 100 kronor att vara med, och då ingår frukost, lunch, middag och korvgrillning i fyra dagar. Nätterna tillbringas i militärtält.

Många aktiviteter

För att inte tala om allt det roliga som händer.

I går fick barnen lära sig att segla optimistjolle och paddla kanot med hjälp av instruktörer.

Dessutom står ponnyridning, bågskytte, fotboll, trial och varpa på schemat under veckan.

– Det är tack vare att alla ledare, instruktörer och föreningar ställt upp ideellt, som vi kan ha ett så lågt pris, säger Kaisa Hautala, s-politiker i Timrå, och en av ledarna på lägret.

Dopp i havet

I går sken solen från en klar himmel, och de flesta lägerdeltagarna passade på att bada i havet och prova att paddla kanot.

– Att bada och fånga fisk är roligast, tyckte Christoffer Dahlin.

FÅNGADE FISK. *– Det är roligast att bada och fånga fisk, tyckte fr v Jonatan Mattila, 10 år, Christoffer Dahlin, 9 år och David Forslund, 9 år.*

RIDTUR. *Therese Tengerström tog sig en liten ridtur på fjordingen Harald under överinseende av ledaren Andrietta Andersson.*

Foto: PERNILLA KARSTRÖM

9:48

Timrå tar med sig lokala läckerheter till Skansen

FREDAG 11 september 1998

Nu drar hela Västernorrland till Skansen.

Som en del i Kulturhuvudstadsåret ska länet presentera vad här finns att erbjuda.

Timråborna packar lasset fullt med lokala läckerheter.

Den 18 september åker representanter från hela länet i fullastade bilar och bussar till Skansen i Stockholm. Totalt är omkring 100 personer engagerade.

– Det här är ett sätt att marknadsföra regionen. Vi kan visa både turister och andra vad Timrå har att erbjuda, säger Ulla Gradin, projektledare för "Maten i Timrå".

Grönsaker och hantverk

I lasten finns allt mellan himmel och jord, bland annat kravodlade grönsaker och lokalt trähantverk packas med. Och naturligtvis – surströmming.

– Jag tänker ta med 500 burkar till ett riktigt surströmmingskalas, säger Nils Högstedt från Tynderö.

– I Timrå har vi satsat på byalagstanken. Här finns tio byalag och vi upptäcker alltmer vilka fördelar det har. Det är också något vi vill visa, säger Gunnar Wiström från Timrå kommuns näringslivskontor.

Småskalig livsmedelsproduktion är ett annat projekt som kommunen satsar på och som på Skansen kommer att representeras av Ulla och Bernt Laggren. De bedriver kravodling vid ett gammalt torpställe i Tunbodarna nära gränsen i Ångermanland. De odlar bland annat potatis, broccoli, vitkål och majrovor, en grönsak som varit bortglömd men nu blivit alltmer populär.

– Vi kan ju inte leva på det här, men vi säljer väldigt mycket både till privatpersoner och affärer, säger Ulla Laggren.

Dikter på mål

Meningen med utställningen på Skansen är inte bara att locka turister att komma hit.

– Vi vill också visa på de produkter som tillverkas lokalt, men som säljs i butikerna över hela Sverige, till exempel surströmming, säger Ulla Gradin.

Övriga länet är naturligtvis också representerat. Invigningstalet den 18 september hålls av förre statsministern Thorbjörn Fälldin, som också ska läser dikter på mål. På programmet står också tunnbrödsbak, svampfärgning, lokal musikunderhållning och Psalmtoppen.

Olga Westman från Kramfors, som vann länstävlingen "Mitt bästa fiskrecept", pratar om mat och säljer boken med tävlingsbidragen.

LRF, Studieförbundet Vuxenskolan, Sveriges hembygdsförbund och bygdegårdarnas riksförbund står bakom arrangemanget.

Anna-Lena Ekenryd
060-66 35 00

DRAR SÖDERUT. *Timrå drar till Stockholm för att visa vad regionen har att erbjuda. Fr v Gunnar Wiström, Lena Udd, Nils Högstedt, Ulla Laggren, Toine Larsson, Ulla Gradin, Kristina Forsberg och Bernt Laggren, med skottkärran full av nyskördade majrovor.*

Foto: THORD ERIKSSON

Nils berättare på Skansen

2518

• *Nils Högstedt.*

■ Västernorrland kommer att sättas i centrum på Skansen i Stockholm den 18 och 19 september. Då får besökarna chansen att lyssna till hur man tillverkar surströmming. **Nils Högstedt** från Tynderö ska berätta. Därefter dukas det upp till surströmmingsfest.

På Rödön var blåbären störst

Ingeborg Vahlberg, Timrå, fyller 80 år lördagen den 3 oktober.

Hon är född i Skilsåker, Tynderö. Hon växte upp hos sin morfar på Brännmyra, ovanför Skilsåker. Han hade torp och anlitades ofta som snickare i bygden.

57 HAR DEN ÄRAN

– Jag gick i Kyrkskolan. Det var sex år på den tiden. Men de första åren tror jag inte vi lärde oss så mycket, för det var mest unga oerfarna lärare, studenter, som undervisade oss. På slutet fick vi Nils Frykholm som lärare. Han var nog bättre men han pratade så tyst så det var svårt att höra allt han sa, minns Ingeborg.

Blev fiskarhustru

Hon gifte sig med fiskaren Gustav Vahlberg, även han från Tynderö.

– Vi bodde i Klubbhamn och några år i Svarthamn på Rödön. Det bodde mycket folk på öarna och nästan alla var fiskare.

På Rödön fanns det många fina bärställen. Blåbären var stora som ingen annanstans. Fisket var bra så mat fick man så det räckte.

– Fast det fanns dom som hade det fattigt och eländigt där ute. Men det vill jag inte berätta så mycket om, säger Ingeborg.

Målar och skriver

Annars tycker hon om att berätta. Hon har skrivit långa historiska berättelser från ett par socknar på Öland och några människoöden under medeltiden. Sina minnen från Tynderö behåller hon för sig själv och den närmaste vänkretsen.

– Annars gör jag mig ovän med dom som bor där, tror hon.

Hon är änka sedan många år men har kvar stugan i Öde, alldeles intill Tynderö kyrka.

Större delen av tiden bor hon i lägenhet i Vivsta.

– Det är besvärligt att hugga ved och skotta snö, medger hon.

– Särskilt numera sedan jag fått ont i ena benet. Därför bor jag i lägenheten.

– Det var behändigare på Tynderö förr, innan dom högg ned skogen.

I Vivsta skriver hon på sina berättelser och målar tavlor. Hon har motiv från sina många resor i Europa på väggarna.

Riktigt var hon ska fira födelsedagen vet hon inte.

– Pojkarna Karl-Edvard och Hans-Olof och deras familjer kommer och hämtar. Sen åker vi någonstans och firar.

Det var ett härligt liv och mycket god mat fick vi ur havet, berättar fiskarhustrun Ingeborg Vahlberg.

FOTO: ATELJÉ FOTO NORRLAND

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

Anna Landqvist och Jörgen Haarstad från Söråker vigdes i Tynderö kyrka. Vigselförättare var kyrkoherde em Ingrid Järnefors Melander, som även döpte sonen Alexander. (Foto: Ateljé foto Norrland, Sundsvall).

TYNDERÖ

Thomas Johansson och Marie Nordlöf Johansson har köpt Mällby 1:24 av Gerd Jansson, Mällby, Söråker, för 300 000 kronor. Taxeringsvärde 181 000 kronor.

Tynderö

Myckeläng 4.22. Tid äg: Gertrud och Nils Nordlund. Nya äg: Eva Norling och Ingrid Hassel, 1/2 vardera. Gåva. Tax-v: 152.000 kr.

DAGENS ROS

... vill vi ge till alla Tynderöbor som bidrog till valdagsinsamlingen med 1 933 kronor.

Röda korsets Tynderökrets

Tynderö

Mällby 1:21. Sälj: Amfos AB, Timrå. Köp:Per Olov Åke Johansson, Sundsvall. Pris: 150.000 kr. Tax-v: 75.000 kr.

Tynderö

Åstön 2:114. Sälj: Bernt Norberg Consulting AB, Sundsvall. Köp: Anita och Örjan Westman. Pris: 100.000 kr. Tax-v: 62.000 kr.

TYNDERÖ

Adolf Nordin har köpt Åstön 2:31 av Göran Nordin, Fredsgatan 24, Sundsvall, för 80 000 kronor. Taxeringsvärde 48 000 kronor.

9:49

Äntligen får Tynderö en bättre väg

VÄGARBETE PÅGÅR. *Nu ska äntligen Tynderövägen i Timrå bli bättre, något de som bor utmed vägen väntat i åratal på.* Foto: PERNILLA KARSTRÖM

Men bitvis bara med mindre justeringar

De boende i Tynderövägen har under många år varit missnöjda med skicket vägen befinner sig i.

Vid ett flertal tillfällen har de klagat hos Vägverket utan resultat, men till slut vann de gehör.

Vägverket ska nu äntligen rusta upp den dåliga vägen.

De dåliga vägarna i länet har blivit en följetong i Dagbladet. Senast i gårdagens tidning skrev vi om problemen med Huljenvägen väster om Sundsvall.

Även för de boende längs Tynderövägen i Timrå har bilförarna varit en pina, men nu stundar ljusare tider. Vägen ska förbättras från Skäggsta hela vägen ut mot Tynderö.

Bytt stötdämpare

– På vissa ställen blir det bara mindre justeringar, men på andra delar beläggs vägen helt, säger Rein Ärlemo på Vägverket i Timrå.

De många hålen i vägen ska nu täckas av asfalt, samma hål som orsakat så många bilförare oönskade utgifter.

– Jag kommer precis från bilverkstaden med nya stötdämpare, säger Sven Jansson som har bott längs Tynderövägen i många år.

Han tycker att det är på tiden att vägen görs duglig igen. Enligt honom har Tynderövägen ignorerats av Vägverket i det närmaste totalt de senaste 15 åren. Därför välkomnar han de pågående reparationsarbetena med öppna armar.

Evigt bekymmer

– Det har varit ett evigt bekymmer med vägen så det här är en glädjens dag för oss här ute i Tynderö, tycker Sven Jansson.

Reparationerna av Tynderövägen beräknas vara klara nästa vecka. Trots arbetet som görs är emellertid inte Sven Jansson helt nöjd eftersom det inte finns några planer från Vägverkets sida på att genomföra en grundlig reparation av vägen.

– Det här håller nog inte så länge eftersom de bara lägger asfalten direkt på den gamla, men vi får vara tacksamma för det som görs.

7-8-98

Stefan Andersson
060-66 35 00

TIMRÅ 17-9-98

Åstön bör bli naturreservat

TYNDERÖ

– Åstöns skjutfält har ett mycket stort värde som rekreationsområde, speciellt stränderna och hällmarkerna samt naturhamnarna och de gamla kulturmiljöerna vid Skeppshamn.

– Området bör helt eller till större delen skyddas för framtiden som naturreservat. En plan för friluftsutnyttjande och sanering av de f d militära anordningarna bör ingå i reservatsbildningen.

Det skriver länsstyrelsen i ett yttrande till Timrå kommun. Kommunen har begärt att få ett omdöme från länsstyrelsen, hur de ser på frågan om att bilda ett reservat av det gamla skjutfältet.

Det finns gott om gammal skog, äldre än 120 år, i de södra delarna av området. Floran är på vissa ställen ovanlig. I gammelskogen finns Skogsfru, skyddsvärda lavar och kalkbarrskogssvampar.

Café Holmö Brygga
Tynderö

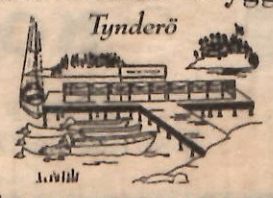

SÄSONGSFINAL MED LÄGRE PRISER!
fr.o.m. fre 28/8 kl. 18
Trubadur fredagkväll
Bokning tel. 060-420 20.
VI TACKAR SOMMARENS GÄSTER OCH HÄLSAR DE VÄLKOMMEN ÅTER!
Fam Högstedt m. personal
~ ÖL ~ VIN ~ SMÖRGÅSAR ~ MAT ~

Tova Lindqvist Åkerberg
Tynderö
1 år 19 oktober

Historiskt maktskifte i Timrå

8/10 98

TIMRÅ

Poilitisk historia skrivs i Timrå.

De tidigare oppsitonspartierna går in i en allians för att motverka ett socialdemokratiskt styre. Lars Erik Nordin (c) och Jan Jennehag (v) delar på kommunalrådsposterna. Nordin blir kommunstyrelsens ordförande de första två åren – Jennehag de tvådärefter.

Vid ett tre timmar långt möte i går kväll kom de sex partierna överens. Tillsammans ska de arbeta fram ett program för att styra Timrå de närmaste fyra åren.

– Själva programmet i sig är inte spikat. Men det här ser väldigt framåtsyftande ut.Det blir en bra konstellation, säger Lars Erik Nordin.

– Vi inser att att vi måste koncentrera oss på de uppgifter som vi har en chans att lösa gemensamt. Vi är mycket väl medvetna om att det kommer bli ett givande och ett tagande, säger Jan Jennehag.

Den viktigaste frågan blir självklart kommunens ekonomiska kris. Tidigare har de sex partierna lanserat gemensamma förslag.

– Det kommer att bli omprioriteringar av kommunens ekonomi. Det är helt klart, säger Lars Erik Nordin.

Vänstern valde bort s

Två dagar efter valet kontaktade kommunstyrelsens ordf. (s) Kenneth Westberg Jan Jennehag. Syftet var att se om s och v kunde samarbeta. Frågan togs upp vid vänsterns medlemsmöte någon vecka senare.

Då kom vänsterpartisterna fram till att det inte var aktuellt att fortsätta stödja den så kallade Timråkratin.

– De förlorade valet. Det hade varit annorlunda om de sagt " ja, vi inser att det här är en tydlig signal" och ställt platser till förfogande. I stället samlas man bakom Kenneth Westberg och säger att vi är enade, säger Jan Jennehag.

Kenneth Westberg har inte hört talas om samarbetet när ST kontaktar honom sent på onsdagskvällen.

– De har majoritet så det är inte så mycket att göra. Har man en gemensam fiende är det lätt att komma överens. För mig verkar det lite underligt att ha två kommunstyrelseordföranden under en period. Jag undrar om det går över huvudtaget, säger han.

När det gäller oppositionsrådsposten vill Kenneth Westberg inte spekulera om det kan vara aktuellt för hans egen del.

– Den frågan är inte intressant att diskutera ännu. Det får vi göra när det blir aktuellt, säger han.

Varken Jennehag eller Westberg tror att det blir någon samverkan mellan deras partier den närmaste tiden.

– Det tåget har gått och försvunnit bakom kröken, säger Jan Jennehag.

KLAS ELFVING
060-197167
MALIN ÅHNBERG
060-197153

Val till kommunfullmäktige

TIMRÅ	M	C	FP	KD	S	V	MP	Övr	Ogil	Vdt%
Timrå 6:E	93	155	68	81	547	261	43	20	13	83,4
Timrå 7:E	29	98	46	120	424	165	22	8	17	82,2
Timrå 8:E	51	54	20	34	284	168	29	11	15	84,5
Timrå 10:E	44	80	36	76	426	233	21	12	20	83,5
Timrå 11:E	18	42	9	39	256	127	22	9	11	69,8
Timrå 14:E	57	99	39	102	498	217	32	7	25	79,6
Timrå 15:E	12	67	24	31	249	121	11	5	7	77,1
Timrå 16:E	48	107	35	83	517	215	26	3	13	78,2
Timrå 17:E	99	118	34	118	575	247	49	9	24	79,6
Timrå 5:E	18	231	12	47	187	123	19	9	17	78,2
Timrå 2:A	75	232	32	48	428	305	47	39	1	78,5
Timrå 3:E	56	151	28	35	254	141	24	7	21	74,8
Timrå 1:A	51	134	10	32	152	78	14	8	7	85,4
Timrå Summa	651	1568	393	846	4797	2401	359	147	191	
%	5,8	14,0	3,5	7,6	43,0	21,5	3,2	1,3		79,7
+-	+0,9	+3,7	-1,2	+4,1	-18,7	+12,5	-0,9	-0,4		
M	3	7	2	4	21	10	2	0	0	
	+1	+2		+2	-10	+5		0	0	

9:50

Timrå	
Timrå 1:a	Tynderö bygdegård
Timrå 2:a	Söråkers Folkets Hus
Timrå 3:e	Ala skola
Timrå 5:e	Ljustorps bygdegård
Timrå 6:e	Bergeforsens Folkets H.
Timrå 7:e	Bergeforsens Folkets P.
Timrå 8:e	Fagerviks skola
Timrå 10:e	Böle skola
Timrå 11:e	Tallnäs centrum
Timrå 14:e	Vivansborg
Timrå 15:e	Mariedalsskolan
Timrå 16:e	Vivsta skola
Timrå 17:e	Timrådalen

Timråslöjdare med egen stil

TIMRÅ

Sveriges bästa slöjdare bor i Timrå och heter Kent och Ulf.

Det två Timråborna tillhörde en grupp på sju personer som valdes ut till bästa utställare vid Nordens största hantverksmässa i Hjo i somras. Totalt deltog 560 slöjdare.

Kent Hammarström tar emot i sitt eget hem i Sörberge. Bräderna på gården ger en föraning om att vi hittat rätt och delar av huset liknar en byggarbetsplats, det vill säga som det bör se ut hos en äkta hantverkare. Ett plastskynke avskärmar vardagsrummet.

– Det här var vardagsrummet förut, berättar Kent Hammarström när han slår sig ner vid köksbordet.

Även Ulf Palo har letat sig hit och de börjar berätta om slöjdandet, varför de varje dag sätter sig i sina verkstäder och sågar, karvar, hyvlar och täljer.

– Det är så rogivande. Dessutom är det roligt att se vad man klarar av. Och det är en tillfredsställelse när folk berömmer en, berättar Ulf Palo.

Han visar upp en vackert snidad lappgubbe som bär en extremt liten kåsa på ryggen. Materialet är sälg och ansiktsdragen är säkert ristade.

– Lappgubben var det första jag gjorde. Men på den första jag gjorde skar jag av gubbens näsa av misstag, berättar Ulf Palo.

Fylld med hårt bröd

På bordet står en svepask fylld med knäckebröd. Den här typen av runda träaskar med lock, där väggen är gjord av en tunn träskiva som svepts runtom, är Kent Hammarströms specialitet.

Det viktiga som slöjdare är att hitta sin egen stil berättar Kent och visar på den mörkmålade bottnen. Han tror att den individuella stilen var en av anledningarna till att han och Ulf prisades vid mässan i Hjo som årligen besöks av 80.000 människor.

Under snart tio års tid har Kent Hammarström hållit på att tillverka sina askar.

– Men man har väl alltid hållit på och pulat så här, säger han.

Medan Kent specialiserat sig gillar Ulf variation. En kutryggad, säckig Kronblom med utskjutande näsa och blå kläder tar plats på bordet tillsammans med en gumma. Han berättar om ett försök att tälja kossor där han ännu inte hittat den rätta formen.

Ulf Palo och Kent Hammarström är två av Sveriges absolut bästa slöjdare. Det finns det papper på. FOTO: NIKLAS MODIG

Tynderö.

Fem stycken djur har redan kremerats.

Minskat slöjdintresse

På väggen sitter en present som Ulf gjort till Kent, en så kallad supholk. När holken öppnas dyker fyra snapsglas upp.

– Men den där ska vi tala tyst om, säger Ulf Palo och skrattar.

Till yrket är Ulf Palo virkesmätare och Kent Hammarström jobbar vid ishallen i Timrå. Det går nämligen inte att leva på slöjdandet och intresset för konstarten verkar snarare ha minskat i landet de senaste åren.

– Förut var det lättare att hitta gedigen hemslöjd, men nu håller det på att dö ut, berättar Ulf Palo.

Men själva verkar de inte ha några problem att sälja sina alster.

– Man får jobba i fyra-fem år utan att sälja, men när man skaffat sig ett namn blir det ett hjul som rullar på, säger Ulf Palo.

500 kronor asken

Kent berättar att han tar 500 kronor för en svepask som tar sju-åtta timmar att få klar. Medan treåriga tiken Elsa sveper kring benen går han ner i källaren och visar upp verkstaden. Tunna, rundade trästycken hänger överallt, spån fyller golvet, plank hyllorna och verktyg väggarna.

Här, i en källare i Sörberge sitter Kent Hammarström och sveper sina askar. Det är dags att ta adjö och slöjdarna räcker fram sina nävar. Ett antal ärr syns, men de är förvånansvärt få.

OVE ÖST
060-571096

En skärbrädan är gjord med äkta kärlek.

Bandgrinden är tillverkad i ett stycke. Förr användes den ofta som friargåva.

Gott folk i Tynderö!!!

Skördevesper i höstskymning firas traditionellt med början i Tynderö k:a kl. 18.00, onsdagen den 14/10 med fortsättning i Hyddan med kaffe, auktion och andra begivenheter.

Medv. Tynderökören, Musikskoleelever, R Wikström, präst.

TIMRÅ KOMMUN

Timmerstuga

Timrå kommun utbjuder till försäljning 1 st bagarstuga på fastigheten Myckling 7:1 i Söråker.

Bagarstugan som är byggd med timmerstomme säljes som lös egendom för nedmontering, bortforsling samt avstädning av tomten.

För närmare upplysningar kontakta fastighetschef Lars-Erik Westerlund, tel. 060-16 31 00.

Fastighetskontoret

21-9-98

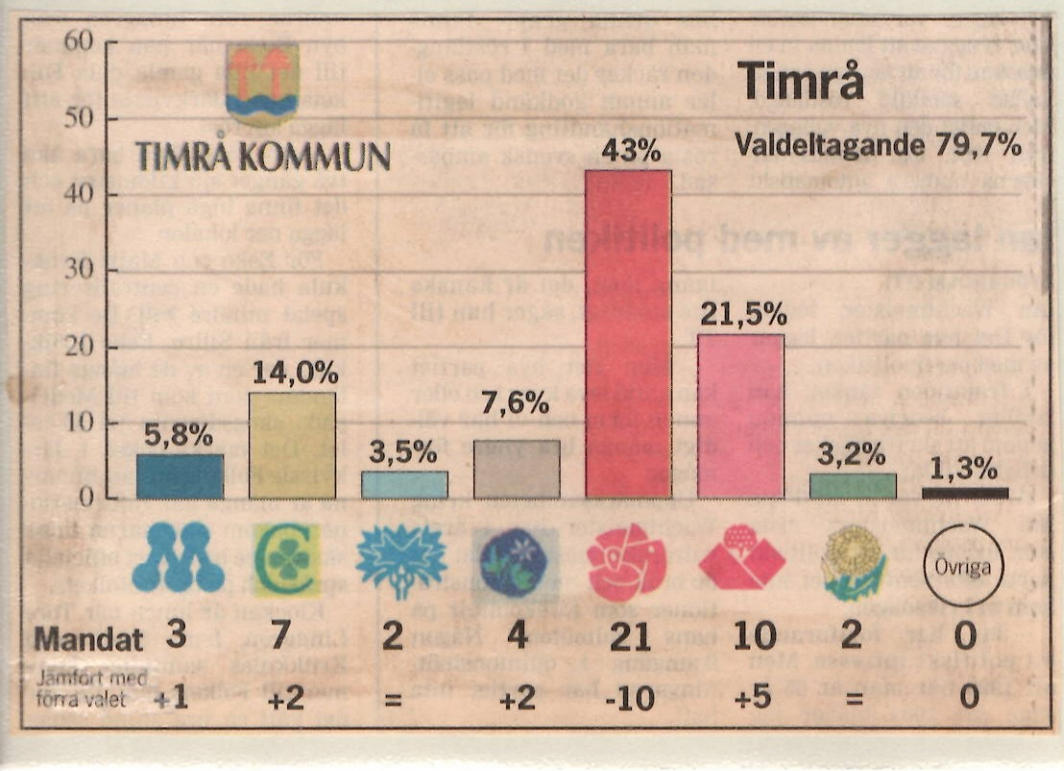

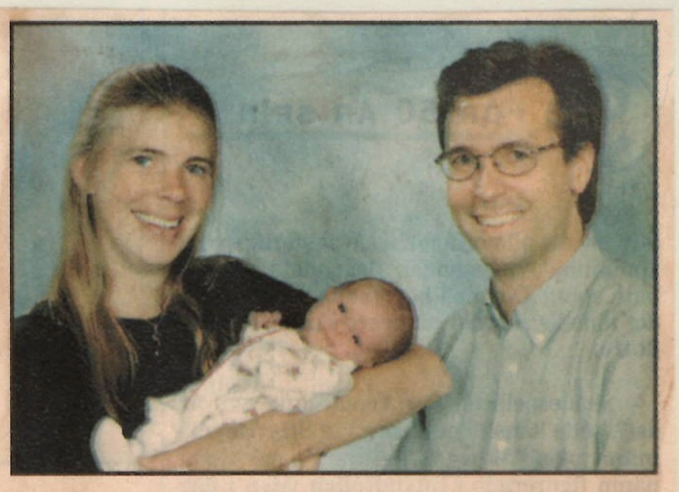

Sara och Mikael Walther, Söråker, med dottern Cecilia Alicia, född 30 augusti, längd: 48 cm, vikt: 3180 gram. Skäggsta

9:51

9:52

Sven Jansson mitt i naturen tillsammans med hunden Moa ute på Åstön. TV-chefen arbetar numera mest med att skapa ett helt nytt TV-bolag för Europas naturfilmare – centrum blir i Sundsvall.

FOTO: NIKLAS MODIG

Bolag – ett naturligt steg

ÅSTÖN

Filmfestivalen för naturälskare i Sundsvall blir en tradition, i december 1999 är det dags igen.

Men festivalgeneralen Sven Jansson på Sveriges Television har än större visioner.

– Varför inte skapa en elektronisk djurpark i inre hamnen, säger han.

Europas natur har Sven Jansson ett särskilt gott öga till.

– Det finns otaliga filmer om lejonen i Serengeti, men ingen bra film om grodor i Stuttgart, säger han.

Under några år har de tankarna gjort att Sundsvall är på god väg bli ett centrum för europeisk naturfilm. Ett bolag är under bildande med SVT, NRK (Norge), YLE (Finland), Estland, Lettland, eventuellt ett franskt bolag och kanske några till. Världsnaturfonden och EU:s miljökommissionär, danskan Ritt Bjerregaard med tillgång till miljontals ecu, ska bearbetas av Sven Jansson som uppger att hon redan är mycket intresserad.

Bearbetat TV-jättarna

– Naturfilm är en stor och allt viktigare framtidsbransch. Vi svenskar har ofta ett naturligt förhållande till naturen – så är det inte alltid i södra Europa med okända naturområden.

Attityden bland européer har varit att "vi har väl ingen särskild natur". Det visar inte minst TV-serien Vårt levande Europa som nyligen börjat visas i TV med Arne Weise som presentatör. Det tog många års bearbetning av TV-jättarna innan de insåg att även vår gamla kontinent har intressant fauna.

Att Sundsvall blir navet kring vilket europeisk naturfilm ska snurra kommer kanske inte att märkas så tydligt utåt.

– Redan nu är Sundsvall svenskt naturfilmscentrum. I framtiden kommer vi än mer fungera som idéspruta, igångsättare och ibland delfinansiär för den nya generationen naturfilmare från Europa och även Östersjöländerna, säger Sven Jansson som nyligen varit på filmfestival i S:t Petersburg.

Måste tåla långa pass

Naturfilm är en dyrbar historia. Det krävs brinnande ensamvargar till filmare – dels ska de tåla långa pass, ibland åratal, för att fånga djuret på bild, dels ska de tåla en mycket osäker ekonomi. Kostnaderna gör att genvägar är lockande att beträda.

– Det finns mycket fusk i branschen, säger Sven Jansson som gärna vill verka för att "äkta" naturfilmer ska kunna få en kvalitetsstämpel.

Fusket yttrar sig i tama djur, inklippta djurparksbilder, pålagda ljud och naturreportrar som förefaller finnas på plats med filmkameran oavsett om det är i djupa världshaven eller på svårtillgängliga bergstoppar.

– Olika länder har olika traditioner. I USA ser man tendensen att "förmänskliga" djuren. Det blir mycket show.

Tillrättalagt

Vad en sådan trend på sikt kan innebära för det uppväxande släktet utan naturlig kontakt med djur och natur vet man inte. Minskar lusten till egna upptäckter när den riktiga naturen inte är så charmig och tillrättalagd som i TV-rutan? Vad är väl en skymt av en suddig siluett efter timmars väntan av något som kanske kan vara en älg – när du i TV kan se blänket i djurets ögon och nästan räkna dess tänder?

Elektroniskt zoo

Det är här Sven Janssons funderingar kring ett elektroniskt zoo i Sundsvalls inre hamn kommer in.

– Traditionella djurparker upplevs av många som osympatiska. Djuren lever ofta trångt och ovärdigt – även om det finns undantag. Järvzoo har lyckats bra med nordiska djur som lever ganska naturligt.

En annan förebild är naturhistoriska muséet där Cosmonova finns. Med tredimensionell teknik får besökaren närvarokänsla och en häftig upplevelse.

– Med modern datorteknik går det att få upplevelsen av att till och med kunna krypa in i en myrstack. Det går att bygga upp modeller av de minsta krypen som besökaren får en verklig chans att lära sig mer om.

Idén är inte på något sätt förankrad.

– Kommunen får den – kanske något för nya turistbolaget Sundsvall Promotion att fundera på, säger Sven Jansson.

LOTTE NORD
060-197232

Ett gott öga för naturfilm. Sven Jansson tror på Europas natur som en framtidsbransch.

Söndag 4 oktober 1998

Sven Jansson har långt gångna planer p att star ett nytt bolag f natur-filmar i Eurc

FOTO: NIKL MOD

Bolag för naturfil

Sven Jansson står stadigt mitt i naturen men är beredd att ta ett steg till.

Han vill fortsätta att sätta Sundsvall på naturfilmarnas karta genom ett nytt bolag.

Genom det nya bolaget, och naturfilmsfestivalerna, som blir tradition i Sunds allt fler naturfilmare skap, kontakter och d ring.

Sundsvall, som re er mitt i Sverige, blir et ng vilken Europas na ro-duktion ska snurra

VÄRDSHUSET
Idyllen

Medlem i Sveriges Bästa Bord 1994-1998

KVÄLLSÖPPET
Mån-tors 18–24. Sönd. 13–17.
Kvällens Meny utifrån säsongens och dagens färska råvaror.
Ny vinlista.

WORKING GROUPS!
TA ÖVER RESTAURANGKÖKET
och tillaga Din egen FEST-MENYtillsammans med dina kunder, kollegor, vänner m.m.
Allt med proffesionell handledning
En HÖJDARKVÄLL
på
Värdshuset Idyllen

JULBORD på Restaurang och PorterCafét fr. 1:A advent
Bokning 060-480 20

Generalentreprenad
Hässjö pastorat inbjuder till anbudsräkning avseende utvidgning av Tynderö kyrkogård.
Anbudstidens utgång 1998-10-28.
Förfrågningsunderlag kan rekvireras från
Markitekten AB, tel 018-15 64 50. Fax 018-15 64 54.

Ett par hemgjorda brudskor i näver från 1863. Bakom ligger en sydväst och en hatt från frälsningsarméns slumsystrar.

Samiska vaggor. Den stora kommer från Vittangi. I början av 1900-talet skulle Härnösandsmuseet bli Norrlands naturhistoriska. Därför finns det mängder av ovanliga samiska föremål på hyllorna i Länsmuseet.

Figurer i ett altarskåp från 1500-talet. Det satt i Gudmundrå kyrka. De vita remsorna är japanpapper som är en slags transportsäkring av färgen innan de ska konserveras.

Skatterna du aldrig får se

Blir man uppåt av historiska vingslag och får samlaradrenalin av gamla prylar är Länsmuseet i Härnösand en riktig guldgruva. Men det är bakom kulisserna de där riktigt udda sakerna förvaras, välnumrerade på pläthyllor.

Är man en Jungfru Maria-staty från Ulvö kapell får man finna sig i att ligga på rygg med en registernummerlapp i en snörstump runt halsen. Precis som en uppstoppad säl eller en prydnadstomte i gips.

När biskop Lars Landgren startade museiföreningen 1880 i Härnösand flöt det in många ovanliga saker.

– Den första saken som skänktes till museet var en vildsvinsskalle från Java. Den har ingenting som helst att göra med det här länet, säger Per Höglund och småskrattar lite förtjust.

Det är han som är chef över museets samlingar och öppnar lagerdörrarna till de packade 1.500 kvadratmeterarna på Murberget. Där ryms många av museets 26.000 bokförda föremålen.

Sjömän skänkte saker

När Lars Landgren startade insamlingarna och Teodor Hellman, folkskoleinspektören och museimannen, som sedan tog upp pryljakten var det många sjömän och sjökaptener som skänkte saker. Därför blev det lite udda prylar.

Bakom första hyllan, om man rundar en glassmakin och lite annat jox, kan man lägga ögonen på en koa från en val, en mammutbete och en äggsamling från 800-talet. På vänstra hyllan längst in blickar en egyptisk mumieskalles ögonlösa hål tillbaka. Bredvid vilar roligtvis hans mumifierade hand och små faraostatyer.

– Det här är rena gravplundringen. Det skedde på 800-talet. Varje sådan här figur med hieroglyfer berättar om vilken faro som låg begravd i graven, berättar Per och går sedan och hämtar en vit bomullsvante så att han kan ta upp och visa en liten mumifierad krokodilunge.

Annars var de vanligaste sakerna som donerades från början olika flint- och bergyxor. Då var man inte så noga med om de hörde hemma i Västernorrland. Inte heller var man noga med vem som hade ägt föremålet och vad det har för historia. Man ville gärna ha en komplett serie av yxor och till exempel stolar. I museets gömmor står stolar staplade från renässansen och framåt.

En av vagnen som körde kungen av Siam, Chulalongkorn, och hans sällskap från Bispgården ner till ångaren Liden som låg vid Edset i Utanede, Indalsälven, år 1897.

Det länsmuseet har mest av är högkvalitativa allmogesaker från 1700-och 1800-talet. Det var ett slumpmässigt samlande av bland annat Teodor Hellman som gjorde sina "skaffaresor". I början av 1900-talet ville man göra museet till Norrlands kulturhistoriska museum. Man ville "rädda" hela Norrland till eftervärlden. På 20-talet anställdes en man som skulle bygga upp ett skogssameviste och ett fjällsameviste på Murberget. Därför finns många ovanliga samesaker på hyllorna. I samevistet finns en typ av byggnad som det bara finns ett exemplar i hela Sverige.

Vackra golvklockor

Ångermanlandsbrudarna, de märkligt vackra golvklockorna i trä, står lite dystra i en klunga. Men de är välkända. Det är de okända prylarna som ska upptäckas. Ett sälskelett balanserar i sin ställning. Högst upp på den hyllan ligger en kompis, men uppstoppad.

Innanför en gallerdörr huserar Leif Persson och museets stora samling av gamla vapen. Ur ett skåp tar han fram en plastpåse med en kula i. Det är inte vilken kula som helst. År 1862 sköts kulan av någon nordstatssoldat mot sydstatsarmén vid slaget i Sharpsbury, Maryland. Slaget inträffade 17 september och blev 23.000 människors död. 1994 skänktes kulan till Länsmuseet.

På dörren till vapenarkivet hänger ett par skridskor.

– Dem använde den finska vapensmeden Willhelm Jonasson Lillback när han tog sig från Finland till Holmöarna och sedan ner till Tynderö. Det var i slutet av 1858, säger Leif Persson och pekar på en träkista som ligger uppe på ett skåp.

– Den hade han på ryggen när han åkte hit.

Musikrariteter

Per leder expeditionen vidare genom de olika lagren som har totalt åtta olika klimat för att passa prylarna. Han visar rummet med kyrklig konst. De katolska träfigurerna kastades ut i kylan för några hundra år sedan. Alla kyrkofigurerna ställdes senast ut 1912.

I det stora lagret i Länsmuseet står soffor, vagnar och slädar. Den Volvo-PV och båten från 1907 som museet ägde en gång är i dag sålda.

– Målet är att kunna visa föremålen i magasinet. Nu håller vi på att göra ett lager för musikinstrument. Vi har en del rariteter, säger Per Höglund lite hemlighetsfullt.

Vad som inte kommer att visas men som hukar under hyllorna är till exempel en bänk från vanföreanstaltens ortopedverkstad där de satt och yxade till proteser. Eller den träsoffa från den manliga psykakutmottagningen vid nedlagda Gådeå sjukhus. Fin form och mycket tung, för att inte patienterna skulle bolla med möblemanget.

LASSE HALLBERG

Svart på vitt var vinden blåser

Länsstyrelsen har kartlagt platser lämpade för vindkraft

SUNDSVALL

Ett antal områden längs Västernorrlands kust passar utmärkt för vindkraft. Det visar resultatet av en kartering som länsstyrelsen nu färdigställt.

Förr har Norrland varit en vit fläck på vindenergins karta.

Under några månader har Vattenfall på uppdrag av länsstyrelsen kartlagt vindförhållandena i länet.

Resultatet blev att det finns flera områden längs kusten som har goda förutsättningar.

Tidigare har Nutek, statens Närings- och teknikutvecklingsverk, inte brytt sig om området norr om Gävle.

Goda förutsättningar

– Det har visat sig att det finns områden där ett eller flera verk, kan bli väl så ekonomiskt bärkraftiga som i södra Sverige, säger Lars-Ola Norén på länsstyrelsens samhällsbyggnadsenhet.

– Hela Norrlandskusten, med Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten är då inräknade.

Det är enbart kuststräckorna som är aktuella. Rödön utanför Alnön har perfekta förhållanden. Björkölandet, Tynderölandet, Åstön och även delar av Alnön vindförhållanden som ligger över Nuteks gränsvärden.

– Problemet är att det inte finns vägar överallt. Elnätet är inte utbyggt och det gör att det inte finns några naturliga anslutningspunkter, säger Lars-Ola Norén.

Nu ska länsstyrelsen upprätta ett dokument för att få mer på fötterna inför den ökande mängden av ansökningar om att få sätta upp vindkraftverk.

Många hänsyn

Policyn ska bland annat ta hänsyn till landskapets utseende, bullret och skuggbildningar.

– Bara för att det blåser bra behöver det inte bli aktuellt med ett vindkraftverk. Man måste ta hänsyn till markägare, de allmänna intressena och miljö- och naturvårdslagstiftningen, säger Lars-Ola Norén.

Flera intressenter har ansökt om att få sätta upp vindkraftverk i Sundsvallstrakten. En av dem är Kjell Jakobsson som företräder föreningen Alnö energi.

Hans förening nekades att sätta upp vindkraftverk på Storholmen utanför Alnön av Sundsvalls kommun för ett par år sedan. Nu tänker han återigen ansöka.

– Vi avvaktar ett informationsmöte som länsstyrelsen ska ha i början av november. Men sedan hoppas jag att vi ska kunna komma igång. Och vårt verk behöver inte stå på Alnön, säger Kjell Jakobsson.

KLAS ELFVING
060-197167

ST
19/10 - 98

9:53

Magdalena fann fyra nya skalbaggar

I somras gjorde den blivande biologen Magdalena Svahn en djupdykning i Timrås fauna av skalbaggar.

Nu är resultatet klart.

Hon fann fyra för landskapet nya skalbaggar.

På uppdrag av Timrå kommun gjorde Magdalena Svahn i somras en inventering av skalbaggarna på Åstön.

Analyserades

Hon satte ut fällor som vittjades, fångsterna skickades sedan för analys till en entomolog, insektsvetare, i Luleå. Och nu är resultatet klart.

Magdalena Svahn har funnit fyra för Medelpad nya skalbaggar, arter som vanligtvis finns mycket längre söderut.

Det är tre kortvingebaggar och en bladbagge: gabrius caxalus, stenus formicetorum, stenus strandi och altica longicollis.

De några millimeter långa svarta kusarna är så ovanliga att de inte har några svenska namn.

– Det var roligt att jag hittade något nytt, säger Magdalena Svahn.

Timrå ska besluta

Nu ska uppdragsgivaren Timrå kommun besluta vad man ska göra med materialet. För Magdalena Svahns del slutar arbetet inte här.

Hon studerar biologi på Mitthögskolan.

– Jag hoppas kunna använda inventeringen i min d-uppsats, säger hon.

– Men då behövs ett mer omfattande material. Jag ska rådgöra med Timrås kommunekolog om hur man kan gå vidare.

DJUPDYKNING GAV RESLUTAT. *Biologen Magdalena Svahn gjorde en djupdykning i Timrås fauna. Hon fann fyra nya skalbaggesorter.* Foto: ARKIV

DBL 13-10-98

Åsa synas i sömmarna av jubilerande LRF-kvinnor

Åsa Högstedts kreationer, festkläder och brudklänningar, beundrades ända in i sömmarna av LRF-kvinnorna på Tynderö Bygdegård.

FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

TYNDERÖ

Länets Kvinnliga LRF-medlemmar fyller tio år som organisation i organisationen, och firar jubiléet med två dagar av föreläsningar och studiebesök på Tynderö Bygdegård.

På fredagen presenterade Åsa Högstedt sitt företag Åsas Syateljé och sin verksamhet som exklusiv kreatör av festkläder och brudklänningar.

Heltidssysselsättning

Hon startade sitt företag ur sin hobby och är nu så etablerad att hon har heltidssysselsättning.

Mycket av LRF-kvinnornas vardag kretsar kring möjligheterna att utveckla kompletterande verksamheter till jobbet på gården. Därför ingick också en rundresa till några små företag där egna idéer tillåtits blomma ut i en kommersiell verklighet.

Fredagskvällen ägnades åt jubileumsmiddag på Solums Kvarn.

TORBJÖRN ELVERHEIM
TEL: 060 571 095

T-1 18-10-98

Vigsel

28-10-98

I Skeppshamns kapell på Åstön vigdes Inga Coox och Christer Sehlstedt, Åstön, Tynderö.

Den vackraste dag som sommaren gav, tog vi varandra i handen.
Bland vänner, änglar och doften av hav, knöt vi de äkta banden.

Inga & Christer

Tynderö kvinnoklubb

kallar sina medlemmar till månadsmöte hos Rut Pettersson Tallbacken, Timrå. Måndag 16/11 kl. 19. Sedvanliga mötesförhandlingar. Till lilla julafton samlas vi på Bygdegården 8/12. Väl mött hälsar styrelsen.

9:54

TYNDERÖ JULMARKNAD

3:E ADVENT 1998

NU LACKAR DET MOT JUL, OCH DÄRMED VÅR TRADITIONELLA JULMARKNAD. VILL DU DELTA? ANMÄL DIG TILL VÄRDSHUSET IDYLLEN SENAST DEN *8:E NOVEMBER*. HAR DU ETT FÅTAL PRODUKTER KAN DU KANSKE DELA PLATS MED NÅGON? LÅT OSS PRATA OSS SAMMAN VID INFORMATIONSTRÄFFEN PÅ PORTERCAFÉT DEN *12:E NOVEMBER KL. 19.00*. KRAVET ATT FÅ DELTA ÄR ATT DU ÄR FÖDD, SKRIVEN ELLER FRITIDSBOENDE I TYNDERÖ FÖRSAMLING OCH ATT PRODUKTERNA ÄR ODLADE ELLER TILLVERKADE I SOCKNEN. MARKNADSAVGIFTEN ÄR 75 KR/DAG.

VÄLKOMMEN!

TEL 060 – 480 20

Dags för en Tynderökväll

24/11

• *Nils Högstedt.*

■ Det blir en helkväll i hembygdens tecken i Tynderö bygdegård i kväll.

På programmet står en Åstökväll i arrangemang av Tynderö bygdegårdsförening, hembygdsföreningen och Timrå naturskyddsförening.

Stefan Grundström, geolog vid Timrå kommun berättar om den inventering som Uppsala universitet gjort över Åstöns fauna och flora.

Nils Högstedt håller föredrag om öns historia och kultur och **Lars Olausson** talar om fåglar.

Ivar Rhodin berättar om smultronställen på Åstön.

Tynderö

Hyddan: Lörd. 31 okt. från kl 14 öppet hus för kyrkogårdsbesökare. Kaffeservering. Kl 18 Minnesgudstjänst med ljuständning, Tynderökören, Malte Sjölund och Roland Halstensson, Seth Hägglöf, Richard Wikström. Sönd. 1 nov. kl 11 Gudstjänst Richard Wikström, Seth Hägglöf.

TYNDERÖ BYGDEGÅRD

Söndag 29/11 Adventsgudstjänst, Richard Wikström, Seth Hägglöf, Tynderökören med solist Roland Halstensson, Malin Holmsten, trumpet.

Idyllen – en av de bästa krogarna

■ Värdshuset Idyllen i Söråker finns som enda restaurang i Medelpad med i boken "Sveriges Bästa Bord 1999", den svenska motsvarigheten till Michelinguiden. Boken ges ut av en stiftelse vars överskott går till stipendier till unga lovande kockar. Restaurangerna har valts ut av en hemlig och professionell jury och sammanlagt finns 161 etablissemang med.

TYNDERÖ

Röda Korsets Julmässa

Fredag 4 december kl. 19.00 på Bygdegården. *Välkomna!*

Julmarknad för 7:e gången

Julen är på väg och vi möter den på Idyllens Julmarknad, nu för 7:e året i följd!

En mysig atmosfär blir det, med musik, julgran och den snälla hästen Sanja. Säljstånden dignar av varor.

Där finns det massor av ätbara saker: Bröd av alla sorter, kakor och havrekex, pepparkakshus, rörost, palt, råmjölk, inlagd sill och saltsrömming. Keramik, tomtar, julgranar, 3-5 armade ljus, kristyrer, julkärvar, julkransar och tavlor. Hemvävda mattor, svepaskar, kavlar, bakverktyg och handarbeten samt mycket mera.

Ett besök i tältet, där det serveras kolbullar av bästa sort rekommenderas! Gott kaffe, saffransbullar och smörgåsar finns också att köpa.

En värmande eld finns för marknadsbesökarna.

Alla ingredienser för att det ska kunna bli trevliga dagar på Åstömarknaden även i år.

Karin Sjögren

Här är Värdhusparet Hjördis och Tommie Brandt samlade tillsammans med personal och Tynderös hantverkare.

Smakfulla hantverk på Midlandas slöjdutställning

1-11-98 ST.

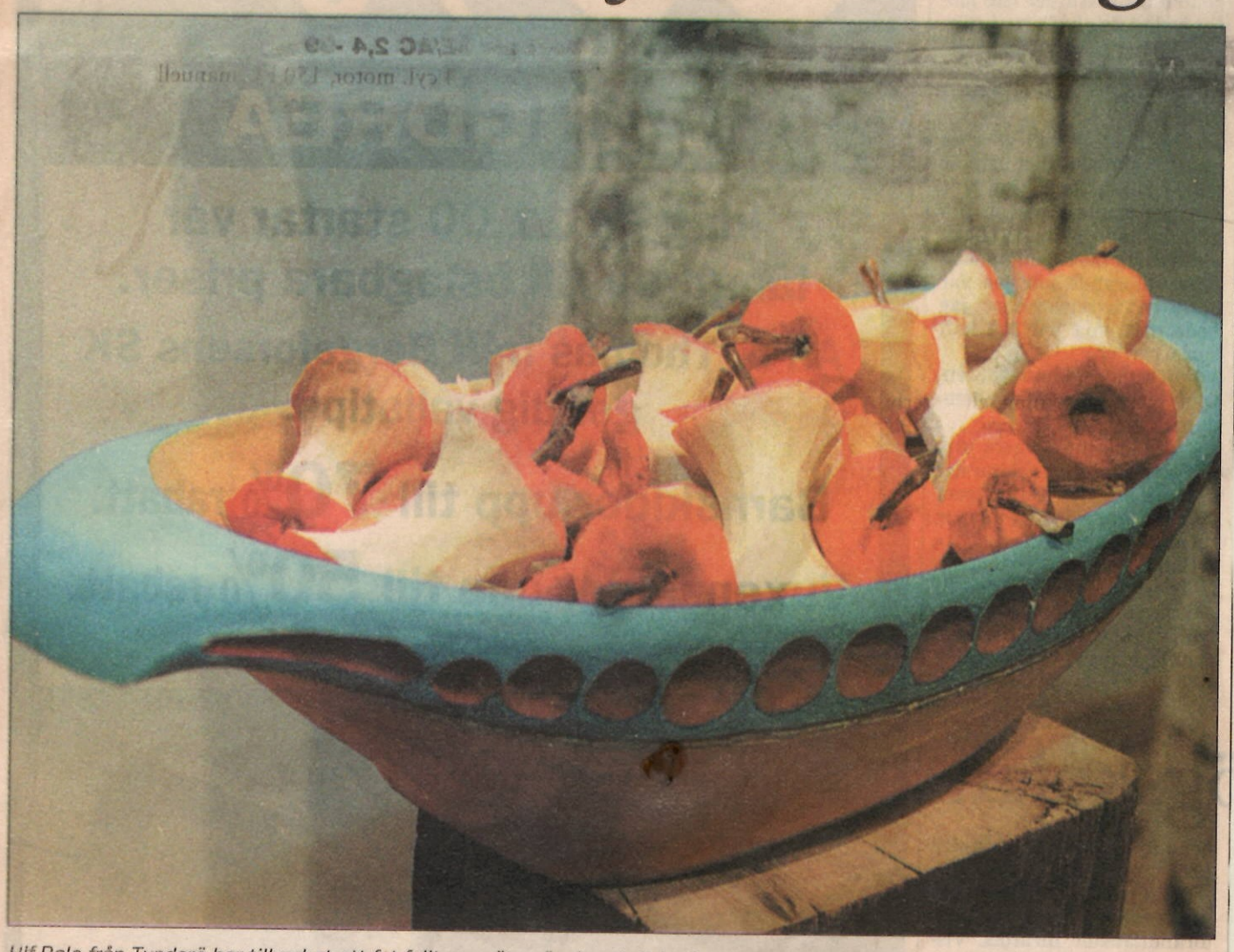

Ulf Palo från Tynderö har tillverkat ett fat fullt av urätna äpplen, helt i trä. FOTO: OVE ÖST

MIDLANDA

I går öppnade utställningen "Tro, hopp, kärlek" vid Midlanda konsthall.

Det är slöjd från hela länet som ställs ut där en del av objekten visades upp vid Liljevalchs konsthall i Stockholm i somras.

I stort sett all slöjd som ställs är nyproducerad och många av verken sticker ut på ett fantasifullt sätt. För hemslöjdskonsulenten Eva Nordangård är det viktigt att slöjden är nyskapande.

Måste våga

– Man måste våga spränga gränser när det gäller slöjden. Då händer det något och då får man en utveckling i formspråket. Det är enda chansen för hemslöjden att överleva, säger hon.

Hon visar runt i konsthallen där arbetet med att ställa allt i ordning är i full gång. En sandstrand och en skogsavdelning är exempel på olika miljöer som byggs upp.

Ett brudfölje med bland annat en brudklänning i svart står uppställda i rummet. En mycket vacker grön kreation med kvistar och gröna färger ger intryck av ett skogsrå. Längs väggarna står feststänger och massor av textilier och smide börjar även ta plats. Vissa delar av utställningen gick att beskåda på Liljevalchs, men det mesta är nytt.

70-tal personer

Totalt är ett 70-tal personer från länet representerade. Men det är få slöjdare som kan leva på det de tillverkar.

– De som slöjdar idag har andra sysslor bredvid, berättar hemslöjdskonsulenten Ulrika Bos Kerttu.

Utställningen på Midlanda konsthall pågår fram till den 28 november.

OVE ÖST
060-571096

Eva Nordangård och Ulrika Bos Kerttu håller tillsammans med Ann Hult på att göra i ordning utställningen "Tro, hopp, kärlek – Slöjd i Folkton" på Midlanda konsthall. FOTO: OVE ÖST

VÄRDSHUSET Idyllen

Gourmet Rest

Sveriges Bästa Bord 1994, 1995, 1996, 1997, 1998

Porter Cafét

Julbord på Porter Verandan

Köp presentkort till julklapp

Julbord

Julbord i Värdshus köket Kl. 12.00, 15.00, 18.00 385:-

Julbord på Porter Cafét 250:-

Dagligen från 29 nov-23 dec

Gammeldags Julmarknad

Lör 12 & Sön 13 dec

Allt tillverkat och odlat i Tynderö församling

Julottekaffe

Juldagsmorgon efter Skepphamn kapell.

Nyårsafton

Sylvestersupé i lugn och stilfull miljö, 19.00-24.00

Besök gärna Skepshamn kapell för Nyårsbön kl 18.00, sedan samling vid elden i kakelugnen där ett glas Moët Chandon inleder aftonen.

Bokning Åstön 060-480 20

18/11-98

Enighet för reservat på Åstöns skjutfält

TIMRÅ

Timrå kommun tar klart ställning för att försöka bilda ett naturreservat av Åstöns skjutfält.

Det beslutet har fattats av Miljöberedningen i Timrå.

Militärens avtal om att hyra skjutfältet av Fortifikationsverket går ut den sista december 1999.

Miljöberedningen har nu enats om att hela skjutfältet bör bli reservat och att man bör undersöka om det går att få EU-bidrag till inköp av marken.

Vidare föreslås att kommunen bör ta fram förslag till stadgar för att bilda ett naturreservat.

Kommunen har förköpsrätt om man kan hävda att området har stor betydelse för den egna befolkningens intresse. Men exakt hur mycket det kommer att kosta att köpa loss skjutfältet är oklart.

– Det handlar nog om rätt många miljoner. Men försvaret kanske kan överlämna det till ett lägre pris, säger Christer Persson, miljö- och byggchef i Timrå kommun.

Men på Fortfikationsverket talar man inte om några rabatter.

– Vi agerar efter marknadsprincipen. Åstöns skjutfält ska säljas till sitt marknadsvärde, säger Bert Stridfelt, avyttringsledare på Fortifikationsverket i Boden.

På Timrå kommun hävdar man att det borde finnas ett länsintresse av att göra ett reservat av Åstöns skjutfält.

– Man kan även fråga sig vad det kostar att inte köpa loss Åstöns skjutfält, säger Christer Persson.

OVE ÖST
060-571096

9:55

Musik och historik vid kulturens dag

23/11

TIMRÅ

Det var rejält halt på gården utanför Medborgarhuset i går, så det var en enkel match att halka in på den uppvisning av kulturen i Timrå som arrangerats av kultur- och fritidsnämnden.

Gott om besökare alltså och ganska många föreningar som gav sig tillkänna genom programutställningar eller framträdanden.

Ungdomsorkester

Ungdomsorkestern öppnade kulturdagen och passade på att samla pengar till sin kommande sommarresa till Italien.

Kulturskolan och estetiska programmet, presenterade sig frimodigt. Timrå manskör och Musikkår som vardera fyller 50 i år, var naturligtvis en höjdare.

De mest aktiva hembygdsföreningarna, Ljustorp och Tynderö trängdes i utställningshallen med framtidsfolket i Timrå Ungdomsråd och bakåtblickarna i Medelpads Sjöhistoriska förening.

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

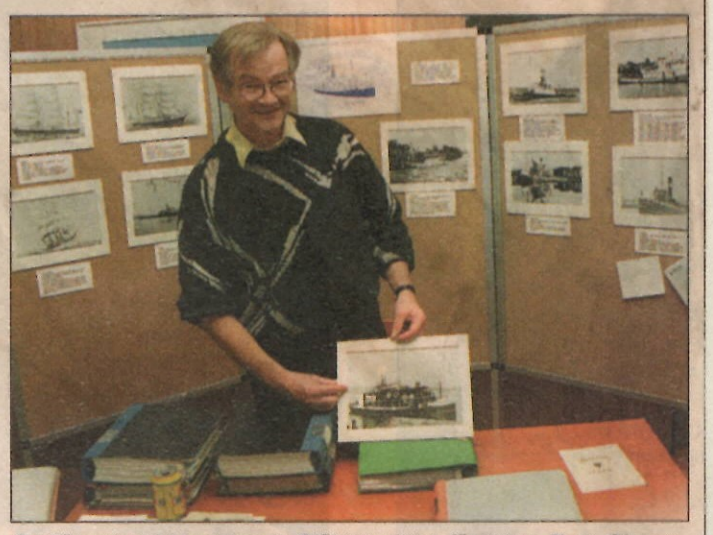

Ordföranden i Medelpads Sjöhistoriska förening, Tore Olsson visar upp det gamla fotot som låg till grund för renoveringen av Primus:– Några ritningar finns inte kvar på båten.

Emil Englund, elva år, ser fram emot sommarens resa till Italien med ungdomorkestern.
FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

En lättnadens suck bland personalen

SÖRÅKER

Snön låg kall utanför Stiftsgården i Söråker, men inne i huset spred sig glädjen som en löpeld bland personalen.

– Det känns jättebra. Nu har vi en chans att visa vad vi kan, sa Benita Lidén, receptionist.

Många drog en lättnadens suck på Stiftsgården i Söråker igår. Beskedet att nya utredningar avgör gårdens framtid togs tacksamt emot av personalen.

– Det är som en lättnad. I och för sig vet vi inte vad som händer nu, men den största stenen har tagits bort nu, säger Sven Hjelm, en för dagen mycket glad vaktmästare.

Han berättar att maktens män i stiftet nog inte visste vad de gjorde när de satsade på att lägga ner stiftets tre gårdar. Sven Hjelm refererar bland annat till den stora insamling av nästan 2.000 namnunderskrifter som krävde att Stiftsgården i Söråker får vara kvar.

– Det är fantastiskt att vi har en så stor uppslutning i Söråker. Jag tror att folk nu fått upp ögonen för vad stiftsgården betyder, säger han.

Bakom receptionsdisken med dagens morgontidningar upplagda på rad står Benita Lidén och plirar med ögonen. Leendet avslöjar en äkta men ändå samlad glädje.

– Nu kommer vi att ge järnet och det här är en sporre för oss. Det har naturligtvis varit en väldigt pressande tid, men nu gäller det att jobba på, säger hon.

Med en nyckelknippa dinglande i ena handen berättar Sven att han hållit på med amatörteater. I väntan på dagens besked var det precis lika nervöst som inför en premiär.

OVE ÖST
060-571096

– Nu ser det betydligt ljusare ut i tunneln, säger vaktmästaren Sven Hjelm på Stiftsgården i Söråker, här tillsammans med receptionisten Benita Lidén. **FOTO: OVE ÖST**

Meningslös skyddsjakt – sälproblemet växer

TIMRÅ

Sälarna utanför Medelpads kust blir alltmer orädda och närgågna. Nu har flera fritidsfiskare sett jagande säl i Indalsälven ända upp mot Ljustorpsåns mynning. Den skyddsjakt som bedrevs kring yrkesfiskarnas redskap vid kusten förra året har inte haft någon som helst effekt.

– Sälarna har ökat och blivit ett stort problem för yrkesfisket, det är helt klart. Från vår sida har vi ingen möjlighet att vidta andra åtgärder än att påtala olägenheterna, för Naturvårdsverket och för de forskare som studerar sälpopulationen i Östersjön, säger Lars-Ola Norén vid länsstyrelsen i Härnösand.

– Under senaste tiden har vi dock fått uppfattningen att även Naturvårdsverket insett problemens omfattning. Det har inträffat en svängning i deras inställning.

Lars-Ola Norén och andra som sysslat med fiskarnas problem i Västernorrland anser att nya former av jakt måste prövas.

– Man kan kanske tänka sig en licensjakt för fiskarna och kustbefolkningen.

Skadorna för yrkesfiskarna är dels ett fångstbortfall där sälen plundrat deras nät och fällor, dels stora skador på redskapen som sälarna åstadkommer.

Dessutom blir det dyrt för staten, i ersättningar.

– De senaste tre åren har vi betalat ut ungefär en miljon kronor per år till fiskare i Medelpad och Ångermanland. Det har varit fråga om direkta ersättningar för förstörda redskap och ersättningar för de merkostnader som sälarna orsakat fiskare som tvingas fiska längre bort från sina hemmavatten för att undgå säl, säger fiskerikonsulen Ivar Sundvisson, Härnösand.

Han anser inte att skyddjakt på säl längre är en biologisk fråga om artens överlevnad, utan en politisk fråga.

Ersättningarna från staten för uppkomna sälskador och förebyggande åtgärder är mer än tre gånger så höga som de ersättningar som länsstyrelsen betalat ut för rovdjursskador på tamboskap, främst lodjursrivna får.

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

27-11-98

Kostnaderna för de skador som orsakas av sälen uppgår till miljonbelopp och enligt fritidsfiskarna sprider sig sälen nu ända upp mot Ljustorpsåns mynning. **ARKIVBILD**

29-11-98

Söråker finns med i finalen

SUNDSVALL

I dag är det finaldags i SOC. Massor av världsstjärnor. Och en Medelpading. Söråkerskillen Håkan Skoglund kommer att döma.

Givetvis gick Håkan omkring i Sporthallen med ett enda stort leende på läpparna.

– Väldigt roligt att få det här uppdraget. Det känns spännande, säger Skoglund.

Att just Håkan blev distriktets representant i dagens finalpass var knappast någon överraskning. Han är Medelpads ende internationelle domare – och har en hel d[illegible] riter sedan tidigare.

Största upplevelsen hittills är VM-finalen i damdubbel 1993 i Göteborg.

– Ja, det var mäktigt. Mycket folk och härlig stämning, berättar Håkan Skoglund.

Men nu är det alltså SOC hemma i Sundsvall som gäller.

Medelpad är med

– Hoppas det blir fullsatt och fina matcher. Det vore bra för sporten och för Sundsvall som arrangörsstad, konstaterar Söråkerskillen.

Mitt bland alla världsstjärnor i dag hittar vi alltså Håkan Skoglund. Därmed får Medelpad en representant i någon av finalerna.

– Ja, en Timrråbo, skrattar Håkan.

Känns det nervöst?

– Ska bli mest roligt. Jag har dömt internationellt under hela 90-talet, så man blir inte speciellt nervös längre. Men lite nerv är bra, det gör att man är på hugget, säger han.

Vilken av finalerna han får döma är ännu inte klart. Men det är heller inte så viktigt för Medelpadsdomaren.

– Herrsingeln är förstås störst. Men grejen är att bli uttagen till finalerna, sedan spelar det inte så stor roll vilken av dem jag får döma.

STEFAN WIBERG

9:56

FÖDD I TYNDERÖ

Medelpads inslag i dagens finalpass – Håkan Skoglund.
FOTO: ANKI HAGLUND

Evert Taube
i sång och text
i Tynderö kyrka (= Hyddan)
Onsdag 11 november kl. 19.00

Medv. Alf Martinsson, Erik Berntzén, Ragnar Överberg (dragspel) och prästen Olof Montelius.

Kl. 18.30 firas VECKOMÄSSA i Hyddan med Olof Montelius och Seth Hägglöf. ***Välkomna!***

Tynderö kvinnoklubb och S-förening

samlas vid grötfatet med tilltugg och lite överraskningar. Tomten kommer om Ni har varit partiet troget och arbetat bra. Medtag julklapp för 20:-. Vi samlas på Bygdegården tisdag 8/12 kl. 19. En riktigt God Jul till Er alla S- och partivänner hälsar styrelsen.

Striden om skarven rasar i Västernorrland

Nisse Lundmark, känd ornitolog, tar strid för skarvarnas existensberättigande. FOTO: LINUS WALLIN

SUNDSVALL

I somras ringmärkte Nisse Lundmark, ordförande för ornitologiska föreningen i Medelpad, 52 skarvungar på ett skär utanför Tynderö. Nu har en av fåglarna återfunnits vid Medelhavskusten i södra Frankrike.

Samtidigt rasar debatten om vi ska ha skarven i Västernorrland. Men Nisse Lundmarks inställning är klar.

– Skarven konkurrerar inte med yrkesfiskarna om bytet. Den äter bara skräpfisk.

Förra sommaren kom det nästan dagliga rapporter om skarvens framfart i södra Sverige. Enligt yrkesfiskarna tog fågeln matfisk. Dessutom dödade den all vegetation med sin starka avföring, liknande det starka gödningsämnet som kommer från den sydamerikanska guanon.

Detta resulterade i en till stor del olaglig jakt. Markägare tog saken i egna händer och sköt tusentals skarvar samt hackade hål på fågeläggen. Detta hände framför allt i Kalmarsund där fåglarna häckade, och tog död på stora träd som ämnats till timmer.

Häckar på klippor och skär

Under samma tid ringmärkte Nisse Lundmark fågelungar från 38 bon på ett skär utanför Tynderö. En nästan fördubbling av antalet bon från året före. Men trots lokala yrkesfiskares negativa inställning, tycker Lundmark inte att det är något problem att fågeln börjat etablera sig längs Västernorrlands kuster.

– Den allmänna inställningen verkar vara att man ska skjuta på allt som rör sig. Ibland handlar det om skätor, andra gånger om skrattmåsar. Skarven är en del av vår fauna. Fast den blev nästan utrotad på 1800-talet.

Nisse Lundmark ger inte mycket för påståendet att skarven tar samma fisk som yrkesfiskarna. Han hänvisar till en undersökning, utförd av länsstyrelsen i Värmland. I undersökningen slås det fast att fågeln framför allt livnär sig på mört, simpor, gärs och gös. Det vill säga, så kallad skräpfisk.

Han tycker inte heller att den starka avföringen är ett problem. För det mesta häckar skarven på nakna klippor och skär där det i det närmaste inte finns någon vegetation. Att det då och då kan bli för många individer av en art på samma ställe, rätar naturen till med virus och andra sjukdomar.

Håller minken borta

– Det talas mindre om att skarven med sin existens skyddar andra fåglar som till exempel änder och tranor. Skarven är så stor att den skrämmer bort andra djur. Det här är viktigt i trakter med mycket mink. Särskilt i Stockholms skärgård har minken blivit ett stort problem där den äter rent på ägg och fågelungar, säger Nisse Lundmark.

Han förstår över huvud taget inte yrkesfiskarnas ängslan eftersom fågeln flyr vårt kalla klimat under vintern. Skarven håller just nu till i länderna runt Medelhavet. En del har kommit så långt som till Tunisien och Marocko. Och för några dagar sedan hittades en av de ringmärkta ungarna från Tynderö på en kust i södra Frankrike.

Men till sommaren kommer skarven tillbaka till kusterna i Västernorrland. Ett faktum som oroat länets yrkesfiskare som nyligen skrev ett brev till länsstyrelsen. Yrkesfiskarna vill ha en begränsning av stammen.

Nu framför även ornitologiska föreningen sin åsikt till länsstyrelsen i Västernorrland.

FRANZISKA EGGER-NILSSON
060-197282

ST 2-12-98

DBL 26-11-98

SIMMA LUGNT– *så heter snapsglasen gjorda av keramikern Margareta Åkerberg i Söråker, en av 100 utställare på slöjdutställningen på Midlanda Art Center.* Foto: PERNILLA KARSTRÖM

Julstök i tomtens verkstad

Tomteverkstaden på Sveateatern i Sundsvall sjuder av verksamhet.

Lukten av pepparkakor blandas med sorlet av alla barn som tagit chansen att i sällskap med sina föräldrar julpyssla i Citybolagets regi.

För andra året anordnar Citybolaget, en sammanslutning av Sundsvalls näringsidkare, julpyssel för barn.

– Vi hoppas att det skall bli en tradition, säger Anne Söderberg från Citybolaget och en av de ansvariga för årets julpyssel på Sveateatern.

Många ideella krafter ställer upp i tomteverkstaden för att kunna hjälpa barnen med allt pyssel.

Under fredagen fick barnen pröva på ljusstöpning, pepparkaksbak och godistillverkning bland mycket annat.

För den som behöver en paus läser man sagor en trappa upp.

– Jag gör det här för att jag tycker det är så roligt med barn, säger textildesignern Gudrun Billman från Tynderö som den här dagen sköter lussebullebakningen.

I fjol kom det över 1000 barn och allt tyder på att det inte blir färre i år.

– Vi gör det här för att göra något roligt för barnen. Alla föräldrar kanske inte hinner med att pyssla med sina barn i julstressen. Men det här är också en del i vårt arbete för att möta konkurrensen från handeln utanför city. Vi vill utveckla stadskärnan i Sundsvall och göra den attraktiv för människorna, säger Anne Söderberg.

Christina Hedenström
060-66 35 00

JULBAK. *Lisa Skoglund, Ludwig Fernström och Helena Åberg bakar lussekatter tillsammans med Gudrun Billman.*

Foto: HANS-GÖRAN ENGSTRÖM

TYNDERÖ CENTERKVINNOR
Lilla Julafton söndagen den 6 dec. kl. 19.00 Tynderö Bygdegård. Medtag julklapp.
TUNA NEDRE

Dagbladet Nya Samhället Lördag 12 december 1998

Gertrud, 71, har sett det

GLOBETROTTERN GERTRUD. *När 71-åriga Gertrud Lundgren från Söråker ger sig ut i världen blir det inte charter till Mallorca. Istället åker hon till Afrika, Asien och Australien med Rosa bussarna. – Ett otroligt givande sätt att resa – man kommer i kontakt med människor på ett helt annat sätt, säger hon.*

Foto: THORD ERIKSSON

• *Gertrud Lundgren från Söråker är van att vara ute i vida världen.*

Gertrud, 71, en riktig globetrotter

9:58

Lördag 12 december 1998 **Dagbladet Nya Samhället**

mesta i världen

EN KONTINENT KVAR. *Hittills har Gertrud besökt alla kontinenter utom en – Amerika.*

Hon har rest genom alla världsdelar utom en

Hon har blivit rånad i Thailand, och sett lik flyta omkring på floden Ganges.

När 71-åriga Gertrud Lundgren från Söråker ger sig ut i världen blir det inte charterresor till Mallorca. Istället åker hon med Rosa bussarna till Afrika, Asien och Australien.

– Det är väl kanske inte det bekvämaste sättet att resa, men otroligt givande. Man träffar urbefolkningen och kommer i kontakt med människor på ett helt annat sätt, berättar Gertrud.

Gertrud är född och uppvuxen i Tynderö.

Under åren har hon och hennes make Tage bott på flera olika orter i Sverige, men 1971 flyttade de tillbaka till Skäggsta, Tynderö, där de bor i en vacker, renoverad gammal bondgård.

Gertrud försörjer sig som konstnär. Hon målar – i både olja och akvarell – och arbetar med olika former av grafik.

För många år sedan gjorde Gertrud en hel del charterresor, men på senare år har hon upptäckt tjusningen med att resa med de Rosa bussarna.

Inte bekvämt

– Jag reser för det mesta ensam. Jag räknar med att det är så mycket folk på bussarna att det ordnar sig ändå, och hittills har jag fått rätt, säger hon.

Komforten är inte den högsta.

– Det finns varken toalett eller air condition på bussarna, men istället får man träffa människor i blandade åldrar, och det tycker jag om, säger Gertrud.

De flesta bussresenärerna är unga människor.

– Det skälls så mycket på ungdomarna, men alla jag har träffat har varit trevliga, understryker Gertrud.

I höstas gjorde hon en sex veckor lång resa till Nepal, Kina och Tibet.

– Det var spännande med jättemycket att se, men resan var rätt jobbig. Det var över 40 grader varmt, och det fanns ingen luftkonditionering i bussen. Dessutom hade det varit flera översvämningar, och bussen tvingades vända några gånger på grund av att vägarna hade spolats bort.

Svårt att andas

Väl i Nepal och Tibet blev temperaturen behagligare.

– De länderna ligger på höga höjder, vilket medför att det blir svalare, förklarar Gertrud.

Hon tillbringade en vecka i Lhasa, Tibet, där sällskapet reste runt med inhemska guider.

– Det var mycket välordnat och massor av tempel att titta på. På grund av höjden var det lite svårt att andas ibland, speciellt när man gick uppför de långa trapporna till templen, men det gick bra.

Återfärden till Nepal gick över Himalaya på jeepar.

– Det var spännande. Vi var på över 5 000 meters höjd. När vi skulle passera över en flod som gränsar till Nepal hade bron spolats bort av vattnet, och vi fick rulla upp byxorna, ta av oss skorna och hoppa på stenarna över floden. Lite äventyrligt, men alla klarade det bra, fortsätter Gertrud.

På den senaste resan var Gertrud faktiskt inte äldst.

– En man som åkte med var 73 år gammal. Han skulle åka med till Tibet för att sedan vandra i Himalaya, berättar Gertrud.

Ett lik dök upp

Bortsett från Kina, Tibet och Nepal har Gertrud varit i Indien tre gånger. Där har hon upplevt några makabra händelser.

– Jag var i den heliga staden Varanasi (mer känd som Benares). Vid soluppgången åkte jag ut med båt på floden Ganges.

Guiden berättade att alla som dör av ormbett eller spetälska begravs i floden. I samma veva som han sade det, kom ett manslik med uppsvullen buk flytande på två bananstockar som bundits ihop. Det var skakande, berättar hon.

Vid ett annat tillfälle i Indien såg hon en barnkropp flyta i Ganges.

– Samtidigt ser man massor av barn bada och borsta tänderna i vattnet. De måste på något sätt vara immuna. Om en annan föll i vattnet skulle man väl dö direkt, säger hon.

Två gånger har Gertrud rest genom Afrika.

– Det som frapperar mig mest med den afrikanska befolkningen, är att de alltid är så glada och positiva trots att många lever i sådan fattigdom. När bussarna kommer till någon by flockas skrattande och vinkande barn och vuxna kring dem.

Exotiska djur

– Sedan var det naturligtvis en fantastisk upplevelse att resa genom nationalparkerna och se massor av exotiska djur på så nära håll.

1989 reste Gertrud med en väninna i Thailand.

Blev rånade

– Vi skulle åka buss från södra delen av landet till Bangkok. Vi hade hört talas om att turister kunde bli dopade på bussarna och sedan rånade, men trodde inte att det kunde hända oss. Vi blev bjudna på dricka, och sedan somnade vi och sov så tungt att vi inte märkte att vi rånades på alla pengar vi hade. Det upptäckte vi först sedan vi kommit fram, berättar Gertrud.

– Själv skulle jag fortsätta från Bangkok till Australien, så jag hade rätt mycket kontanter på mig. Det var inte så roligt.

Från Australien är det Stora Barriärrevet som Gertrud minns tydligast.

Välorganiserade

– Att se alla dessa fiskar var fantastiskt. Det är väldigt lätt att resa i Australien. Campingplatserna är mycket välorganiserade.

Till sommaren planerar Gertrud att resa till Provençe i Sydfrankrike och måla tillsammans med ett gäng från kollektivverkstaden i Sundsvall.

I övrigt har hon inga resor inplanerade.

– Jag brukar inte bestämma mig så långt i förväg, förklarar hon.

Amerika är den enda kontinenten som Gertrud hittills inte besökt.

– Men jag ska åka dit – jag vet bara inte när, säger hon bestämt.

Irene Hedblom
060-66 35 45

9:59

Steve Hall och Max Cobb packade elva par specialslipade skidor i den stora trunken märkt "USA National Biathlon Team", i Skäggsta i går.
FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

Slipade skidor åt USA:s landslag

Bland Söråkersborna är Bengt-Olof Häggström mest känd som trädgårdsmästaren i Skäggsta. Men i resten av riket, i Europa och nu även i Nordamerika, är han mannen med förmågan att preparera skidor till perfektionism.

På onsdagen fick han uppdraget att slipa belagen till elva par skidor för amerikanska landslaget i skidskytte.

Landslagsledarna Max Cobb och Steve Hall hade hört talas om hans skicklighet och kontakten förmedlades genom Henrik och Magdalena Forsberg. Från Vermont till Skäggsta via Trondheim och tillbaka för att slipa skidorna, det vittnar om förtroende:

– Maskiner och folk som slipar har vi, men inte så skickliga som Bengt-Olof och andra här i Skandinavien, förklarade Max.

Slipad skidexpert slipade åt amerikanska skideliten

SÖRÅKER

De reste från Vermont i nordöstra USA till Skäggsta i Söråker för att få elva par tävlingsskidor preparerade, ledarna för USA:s landslag i skidskytte.

I Skäggsta har nämligen Bengt-Olof Häggström sin skidservice, känd bland elitåkare i många länder, för sin skicklighet. Han förser exempelvis Magdalena Forsberg med välpreparerade skidor, och många andra från olika länder i Europa. Nu har hans rykte även fått fäste i USA.

Tomhylsor och annat skräp på skjutvallarna kan ofta sätta spår i belagen. Därför är slipningen en viktig och krävande rutin som gjort Bengt-Olof Häggström i Söråker välkänd i skidvärlden.

– Vi har maskiner och människor som kan slipa skidbelag och valla skidor även i USA. Men inte lika skickliga som ni har här. Det är hantverket och känslan som betyder mer än den tekniska utrustningen, säger Max Cobb, lagledare för USA:s landslag i skidskytte.

Han får medhåll av Steve Hall, vallningsansvarig i laget, som också finns med på resan till Skandinavien. För att snappa en och annan visdom från experten i Skäggsta.

– Vi hörde talas om svenskarna och deras perfekta skidor. Genom Magdalena och Henrik Forsberg hamnade vi hos Bengt-Olof, berättar Steve.

Nattjobb

På onsdagen fick Bengt-Olof telefon med förfrågan om han kunde hjälpa till med elva par skidor till amerikanska landslaget.

– De kom hit från Trondheim och det blev nattjobb ute i verkstaden, berättar Bengt-Olof som slipade skidbelag till kvart över ett på natten.

Tio timmar senare kom jänkarna tillbaka och såg uppenbart nöjda ut med vad han åstadkommit.

– Jag har slipat lite olika strukturer i belagen så att dom ska kunna testa skidorna i olika typer av snö, förklarar Bengt-Olof.

– För det är ju skillnad på snö och snö, tillägger han. De kunskaperna har vi fått här i Sverige där vi har variationer från kusten in genom landet till fjällen.

Tänker bli bättre

Amerikanerna tillhör inte världseliten i skidskytte, men man tänker bli bättre.

– Det är inte någon stor sport i USA, men allt fler upptäcker den som en spännande och publikvinnande idrott. Vi har redan börjat sikta in oss på OS i Salt Lake City, därför vill vi ha tillgång till bästa tänkbara material, säger lagledare Max.

De båda amerikanerna har också lämnat ifrån sig skidor hos en välkänd norsk skidslipare. De plockar man upp på resan tillbaka till Vermont.

Alltid varit intresserad

Bengt-Olof Häggström har alltid varit intresserad av skidåkning. Det sitter nog i generna tror han. Som junior var han en av de bättre i distriktet, men när han träffat sin blivande hustru Elsie-Marie tog hon över en hel del av den tid han tidigare lagt på träning.

– Men hon har ju gett oss tre fina söner som alla gillat skidåkning, säger Bengt-Olof.

Med sönerna blev Bengt-Olof vallningsexpert. Successivt fick han fäste och rykte inom den doldisskara som alltid finns på tävlingarna. De som kliver upp timmar innan åkarna vaknat och plockar fram sina senaste kunskaper om fäste och glid i rakalla vallningsbodar.

Numera är det en heltidssyssla vintertid att vara med på de stora tävlingarna.

För Söråkersborna är Bengt-Olof mer känd som trädgårdsmästaren ute i Skäggsta.

– En perfekt kombination, egentligen. Trädgård vår och sommar, skidor och vallor höst och vinter, säger han.

Generalagent

När han inte säljer sommarplant, gödning, buskar och träd, handlar han med skidvallor. Kunnandet har gjort honom till generalagent för det finska vallamärket Rex.

– Det är ett lagom stort märke, inte så gigantiskt som exempelvis Swix, men i gengäld får man vara med och testa sina idéer om ändringar och förbättringar.

Det är spännande tycker han och visar en del brev från teståkare som prövat hans råd och produkter under skilda förhållanden runt om i världen.

– Det är naturligtvis viktigt att synas när man är ute, säger Bengt-Olof och visar den nya logotypen där H:et i Häggströms är format som ett par skidbrätten.

– Fast ibland vill man gömma sig, när man märker att ett väderomslag gjort vallningen hopplös och åkaren chanslös. För även vi som vallar har lite tävlingsdjävul i oss. Man gillar inte att komma tvåa.

TORBJÖRN ELVERHEIM
060-571095

Årets Timråbo brinner för pingis och är från Söråker

TIMRÅ

Göran Jansson i Söråker blir årets Timråbo.

Han får priset för sitt mångåriga engagemang som ungdomstränare i bordtennis.

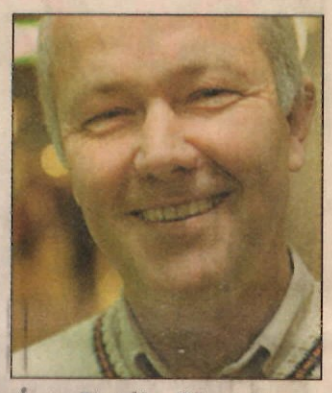

Årets Timråbo Göran Jansson belönas för sitt mångåriga arbete som tränare inom pingisen i Söråker.
FOTO: OVE ÖST

Sedan 1970 har han två kvällar i veckan, och ofta även på helger, hjälpt unga bollbegåvningar att få fart på forehands, backhands, skruvade servar och ballongplockningar.

Men själv är han oroad för återväxten inom föreningslivet.

– De ideella idioterna börjar försvinna mer och mer. Just pingisen blir lite åderlåten, man ser att antalet spelare och föreningar i distriktet har sjunikit, säger Göran Jansson.

Tre söner

ST träffar honom på Norra gymnasieskola där han jobbar som lärare i historia och latin. Elever och lärare som går förbi i korridoren hejar och passar på att gratulera årets Timråbo.

Göran Jansson är en något tunnhårig man, 56 år gammal och far till tre pojkar som alla lärt sig spela pingis av sin pappa. Genom tränarsysslan har han kunnat umgås med sönerna på fritiden.

Göran är även kassör i Delta bordtennisklubb, har suttit med i Medelpads bordtennisförbund och har varit med om att arrangera SOC två gånger. Den ene sonen Urban går nu i faderns fotspår och är tränare i klubben.

"Kändes overkligt"

Och själv talar Göran Jansson sig varm för pingislivet.

– IT-samhället i all ära, men risken är att blir för mycket. Själv tänker jag inte lägga av med bordtennisen än. Dessutom är det svårt att dra sig ur, jag vet inte vad som skulle hända om jag skulle sluta, säger han.

Det är hembygdsföreningarna i Hässjö, Ljustorp, Timrå, Tynderö samt Timrå AIF som delar ut priset som består av en tallrik i tenn och ett halssmycke.

– Det är oerhört stimulerande att få priset. Det kändes overkligt först, jag trodde aldrig att jag skulle uppmärksammas så här.

OVE ÖST
060-571096

5-12-98

Anna vald till Lucia i Tynderö

• Anna Söderström.

■ **Anna Söderström.** Så heter årets valda Lucia i Tynderö.

På söndag eftermiddag kommer Anna med tärnor att framträda vid att en soaré i Tynderö bygdegård.

Tomtarna har jag framme året om – men luvorna tar jag av när det våras

För Gudrun Billman är julen en högtid som kräver noggranna förberedelser, precis som det var i hennes barndomshem. Då, när hon var liten, skulle varje syssla inför julen ske på sin förutbestämda dag så att julfriden härskade när julaftonsmorgonen grydde.

Text: ANNA-CARIN ELIASSON
Bild: ÖIWIND BERGGREN

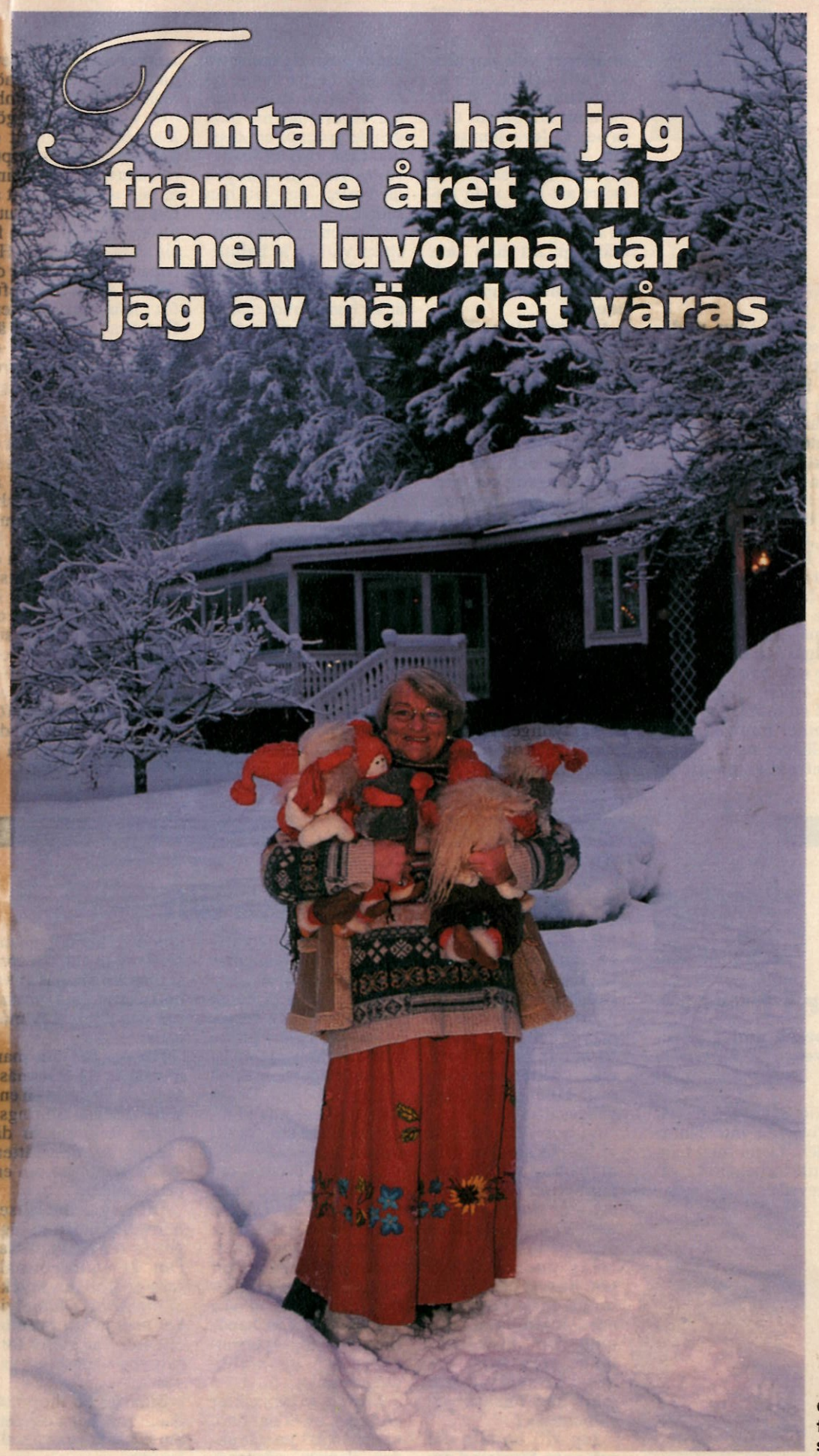

Gudrun Billman med famnen full av tomtar, eller dossar, som hon kallar dem.

Gudrun Billman på Tynderö i Medelpad älskar julen. Från första advent, den dagen på året då havet stormar som allra värst utanför husknuten, är hennes stuga stämningsfullt pyntad i alla vrår.

– Jag tycker om både traditionerna och budskapet som julen bär med sig. Jag försöker bevara så mycket som möjligt av de gamla traditionerna från mitt föräldrahem, och också skapa egna som barn och barnbarn ska minnas i framtiden.

Gudrun bor nära havet i en mysig, rödmålad stuga som hon och maken Håkan byggt i en kohage nära Gudruns föräldrahem.

– Först tänkte vi bara använda stugan som fritidshus och bo kvar i vår lägenhet inne i tätorten Sörberge, men vi trivdes så bra att vi flyttade ut permanent efter en tid.

För några år sedan blev Gudrun ensam i huset.

– Håkan blev svårt sjuk och dog. Många undrade om jag skulle flytta till lägenhet igen, men jag var fast besluten att bo kvar. Här är jag hemma.

Gudrun växte upp i ett stort vitt trähus några hundra meter från stugan. I dag bor Gudruns bror och hans familj i huset.

– Det ger mig trygghet att veta att de finns i närheten. Dessutom tycker jag om att bo nära mina rötter.

Mjöl till julbaket

Gudrun berättar med värme i rösten om jultraditionerna i det gamla barndomshemmet, som betyder så mycket för henne än i dag.

Rånjärnet, som en bysmed tillverkade till hennes mor, använder Gudrun fortfarande i julbaket.

Den lilla tomteljusstaken är en av Gudruns käraste julprydnader, den fanns i hennes föräldrahem.

– Julförberedelserna började redan tidigt på hösten med att pappa körde säd till en kvarn som fanns i närheten, så att vi fick mjöl till julbaket. Julosten sattes också tidigt, för den skulle vara klar före lucia.

– Jag kommer ihåg att getmjölk ansågs bättre än komjölk till julosten, så att den inte skulle bli för fet.

Det var viktigt att allt gjordes vid samma tidpunkt varje år. Framförallt var det Annadagen, Lucia och Tomasmäss som var gårdsfolkets tre viktigaste hållpunkter i j[illegible]eredelserna.

– På [illegible], den nionde dece[illegible] alltid gris[illegible]d hö hän[illegible] tvung[illegible]också. [illegible]slöt [illegible]

– Den dagen startade också julbaket, som var mycket omfattande. Det brukade komma speciella kavlerskor från byn, som hjälpte till med det viktiga tunnbrödsbaket.

Julfriden

På eftervärmen från tunnbrödet brukade kvinnorna baka ett speciellt "vitbröd" som sötades med komese.

– Sedan fortsatte mamma och bakade julkusar och rån. Rånen användes ursprungligen som begravningskakor, men blev senare också julbröd. Jag har kvar mammas gamla rånjärn, som smitts av en av byns två bysmeder för länge sedan. Det använder jag varje jul.

På Tomasmäss den 21 december skulle julfriden inträda.

– Från den dagen skulle man vara försiktig med ljud. Det var viktigt att vara vänner och inte skrika och vara högljudd.

Dagarna före jul storstädades också huset och natten mot julafton avlutades alltid städningen med att golven fernissades.

– Min lillebror och jag fick ligga skavföttes i kökssoffan den natten. Det var viktigt att man gjort allt man behövde innan man la sig, för sedan fick man inte stiga upp förrän golven torkat och det tog flera timmar.

Än i dag undrar Gudrun hur hennes mamma hann med alla göromål de sista skälvande timmarna före julaftonsmorgonens gryning.

– Mamma var fantastisk med att styra och ställa. Tidigt på julaftonsmorgonen väckte hon oss med fika på sängen. Då var julgranen klädd och hela huset pyntat. Vi brukade sitta länge och förundrade studera förvandlingen. Jag minns att det brukade lukta cigarr från salen den morgonen. Sedan blev det en lång väntan innan tomten kom efter kvällsmjölkningen.

Fem lanthandlare

Julklapparna hade oftast inhandlats hos någon av byns fem lanthandlare.

– Jag kan inte fatta hur de överlevde eftersom de flesta familjerna levde på självhushåll, men det gjorde de. Oftast fick jag ett fint klänningstyg i julklapp, som mamma sydde en fin klänning av som jag kunde ha i kyrkan på nyårsafton.

– Sist av allt på julaftonskvällen brukade pappa gå ut i ladugården till djuren och ge dem lite extra gott att äta och några famnar halm så att de fick sova mjukt och skönt på julnatten.

Nu, femtio år senare, försöker Gudrun följa så många av de gamla traditionerna som möjligt, men hon har också skapat många egna.

– Jag börjar pynta huset redan till första advent. Bland mina käraste julsaker finns bland annat en liten porslinsljusstake och en keramikängel från mitt föräldrahem. De brukar komma fram först av allt.

I ett hörnskåp i matsalen står krubban, där Jesusbarnet och de andra figurerna placerats på en bädd av halm.

– Halmen och elden är julens viktigaste symboler för mig. De är julens kraft. Halmen som blev bädd i det stall där Jesus föddes och elden som sprider ljus och värme, men som samtidigt är farlig om man inte handskas försiktigt med den.

Anar närvaron

Viktiga är också alla tomtar som finns överallt i och runt Gudruns hus. Gråklädda, med stora skägg, iklädda fårskinnspälsar och näbbskor klättrar de på vedtraven utanför huset och runt muren i vardagsrummet.

– Jag kallar dem inte tomtar utan dossar. De finns framme året runt, fast då utan luva.

Kanske finns också deras levande motsvarigheter i folktron, vittrorna, runt knuten. Gudrun har visserligen aldrig sett dem själv, men ändå anat deras närvaro.

– En klok gubbe i byn ville lägga en silverslant vid tomtgränsen som skydd mot vittrorna när vi byggde huset. Vi hade byggt huset rakt över en väg som de använde när de flyttade sina djur, berättade gubben. Men slanten grävdes aldrig ner.

Gudrun var övertygad om att det skulle gå bra att leva i fred och samsas med vittrorna om de nu fanns där. Och det har det gjort, utom en gång.

– Min man Håkan hällde ut varmt vatten på backen utanför huset. Det dröjde inte länge förrän han fick fula utslag på benen som inte ville läka.

– När den kloke gubben fick reda på det sa han att en vittra brännskadats av vattnet och varnade genom att ge brännskador tillbaka. Men gubben visste hur såren skulle botas. Han gav oss en burk med salva, som skulle strykas neråt, och snart var utslagen borta.

– Personalen på sjukhuset, som behandlade utslagen, förstod inte hur i all fridens namn såren kunde läkas så snabbt.

Annars betraktar Gudrun vittrorna som sina skyddsandar.

– Verkliga eller inte spelar ingen roll. Det känns ändå som om de hjälper mig och ger mig kraft och trygghet. Jag vill absolut inte köra bort dem om de finns och vill dela tillvaron med mig. Ibland tycker jag mig ana doften av nybakad pepparkaka när jag vaknar på morgonen, och några bekanta som själva byggt hus över en gammal vitterväg berättar att de har en liten vän som spelar silverflöjt för dem ibland. Vem vet vilka följeslagare vi har? ■

Med militär disciplin för hembygdens fromma

En tidnings fotoarkiv är lämplig jaktmark när det handlar om att forska i en persons förflutna.

HAR DEN ÄRAN

Att Carl-Olof Svensson, som fyller 80 i dag, har ett gediget sådant kan man konstatera efter en kort tids sökande i fotokuverten. Där finns bilder från den militära karriärens pekande med hela handen fram till den glade pensionärens mer pastorala samvaro med kalvarna i sommarhagen på Tynderö.

Från 1944 har han varit knuten till Sundsvall, från början en välkänd profil i staden liksom för många kullar värnpliktiga vid numera sedan länge nedlagda Lv5, där han slutade som överstelöjtnant.

Blev turistchef

Uniformen lade han av 1973 då han tog över rollen som turistchef vid Medelpads turistförening. En utmaning där uppgiften låg i att förvandla landskapet till ett lockande turistmål i stället för en genomfartsstation för människor på väg längre bort.

Energi och organisationsförmåga fanns i rika mått och Carl Olof kunde se tillbaka på tio lyckosamma och framgångsrika år då lämnade över jobbet till sin efterträdare vid pensioneringen 1984.

Förbandschef

De personliga banden till landskapet och speciellt till Tynderö hade knutits allt fastare under åren i Sundsvall. På Åstön låg ett av arméns utbildningsläger där Carl Olof Svensson länge tjänstgjorde som förbandschef och Åstön kom också efter militärtiden att stå i fokus för hans intresse. Till stor del tack vare hans insatser skapades fiskemuseet på Åstön och under åren 1971 till 1995 var han också ansvarig utgivare för Åstökrönikan, "bygdekrönika för Tynderö".

Redan under Lv5-tiden togs ett ovanligt militärt initiativ till naturinventering på Tynderö med speciella studier av skogslandskapet på Åstöns skjutfält. Tolv år senare var den före detta förbandschefen en av dem som tog upp tråden igen och initierade en specialstudie av odlingslandskapet för att skapa en bevarandeplan för bygden. Ytterligare en insats av många till bygdens fromma.

Firar på annan ort

Den som vill träffa den hembygdsälskande f.d. överstelöjtnanten och f.d. turistchefen får bege sig till Tynderö där han slog ned sina bopålar efter pensioneringen. För var skulle sleven vara om inte i grytan?

Fast på födelsedagen kommer besökarna förgäves, eftersom jubilaren firar sin 80-årsdag på annan ort.

De här raderna skulle säkert svälla ut till en helsida om man bad Carl Olof berätta om sitt liv. Men några rubriker kan man ta med i alla fall: född i Essunga i Västergötland, studentexamen vid försvarets läroverk i Uppsala, Arméns underofficersskola, officersutbildning på Karlberg, FN-tjänst vid övervakningskommissionen i Korea och en tids tjänstgöring i engelska armén, det senare en inte helt vanlig företeelse i en svensk officerskarriär. Han har också varit initiativtagsare till bildandet av FOSS, frivilliga försvarsorganisationerna i Sundsvall.

I dag får vi nöja oss med det skrivna och lyfta på hatten för jubilaren.

LARS ÖDMARK

28-12

Mr Medelpad himself, *Carl Olof Svensson, under sin tid som turistchef för landskapet. I tio år arbetade han idogt för att göra bygden och staden till ett lockande mål för turisterna. Numera ägnar han sin energi åt Tynderö, där han njuter sitt otium som pensionär.*

FOTO: JOHAN HELLLSTRÖM

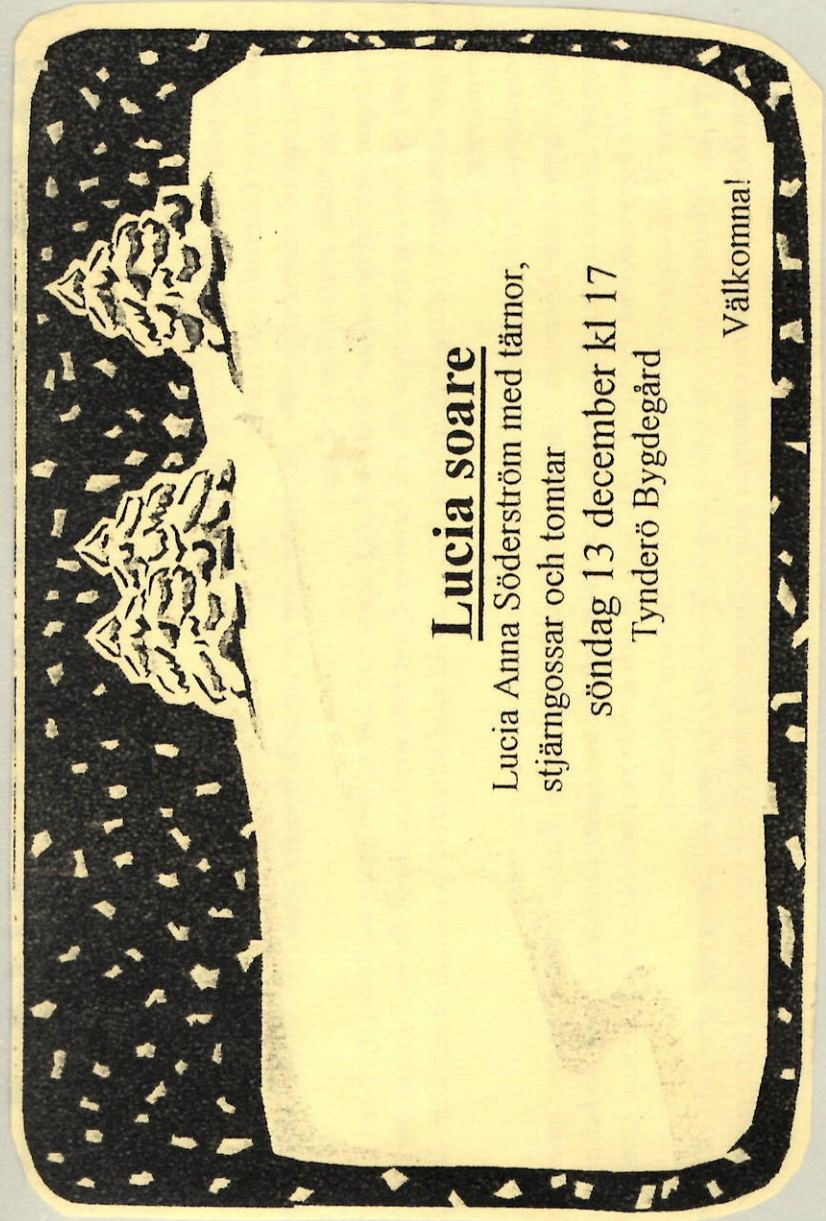

Söndag 13:e december kl 11.00
Söndagsgudstjänst i Hyddan Rickard Wikström/ Seth Hägglöf

Söndag 20:e december kl 18.00
Julmusik i Bygdegården
Tynderökören med solister; Gerd Holm, Roland Hallstensson, Mette Sjölund.
Duett och Kvartett. Fröjt Cecilia Holm Trumpet Malin Holmsten
Körledare Seth Hägglöf Präst Rickard Wikström

Fredag 25:e december kl 07.00
Julotta i Skeppshamns kapell
Solister; Gerd Holm, Roland Hallstensson och Mette Sjölund
Fröjt Cecilia Holm Körledare Seth Hägglöf Präst Rickard Wikström

Nyårsafton 31.a december kl 18.00
Nyårsbön i Skeppshamns kapell
Fröjt och sång Hanna Hellquist och Cecilia Holm
Kantor Seth Hägglöf Präst Rickard Wikström

1998

Timrå kommun	Födda	Döda	Födelse-över-skott	Nettoinflytt fr. utlandet	Totalt flyttnings-netto	Juster-ingar*	Folk-mängd	Folk-ökning
Timrå	132	136	-4	4	-124	-11	**13.189**	-139
Ljustorp	12	12	0	1	-1	0	**1.106**	-1
Hässjö	22	36	-14	10	11	8	**3.248**	5
Tynderö	6	2	4	-2	-5	13	**711**	12
Totalt	**172**	**186**	**-14**	**13**	**-119**	**10**	**18.254**	**-123**

**Justeringar som gjorts vid 1998 års början av sent inkommna uppgifter från 1996/97.*

TYNDERÖ

Stefan Axel Berg har köpt Skilsåker 4:48 av Hans Berg, Tågvägen 19, Alnö, för 58 000 kronor. Taxeringsvärde 68 000 kronor.

Inga-Lill Dahlgren och Monica Näckå har som gåva fått Myckeläng 4:16 av Kurt Lennart och Lillie Birgitta Nygren, Skogsvägen 10, Timrå. Taxeringsvärde 181 000 kronor.

DAGENS KLAPP

... till **alla** som besökte Röda korsets julmässa, skänkte saker och köpte lotter och bidrog till succéresultatet 35.148 kronor.

Tynderö Röda korskrets

• Jag vill fira min jättegoa mamma (**Hjördis**) som fyller 60 år den 18 december. Jag grattar henne redan i dag eftersom mor och far på födelsedagen åkt till ett varmare land.
Trevlig resa och må så gott. Ett stort grattis från Indonesien, Dotra, Kewvin och Leffe.

Tynderö

Svea Kristina Sundberg, Myckeläng, 95 år

Agnes Karolina Hägglund, Mällby, 87 år

Sven Anders Valfrid Andersson, Berge, 86 år.

Dagny Katarina Tunfors, Smedsböle, 86 år

Anna Märta Åström, Skäggsta, 86 år.

1998

9:62

Skeppshamns *Museistuga*

Produktion: Informationsprogrammet åk 94, Mitthögskolan,
i samarbete med Åstöns museinämnd.
Källor: Åstökrönikor
Text & layout: Ragnhild Andersson
Sundsvall 1996

Producerad med stöd från Timrå Kommun

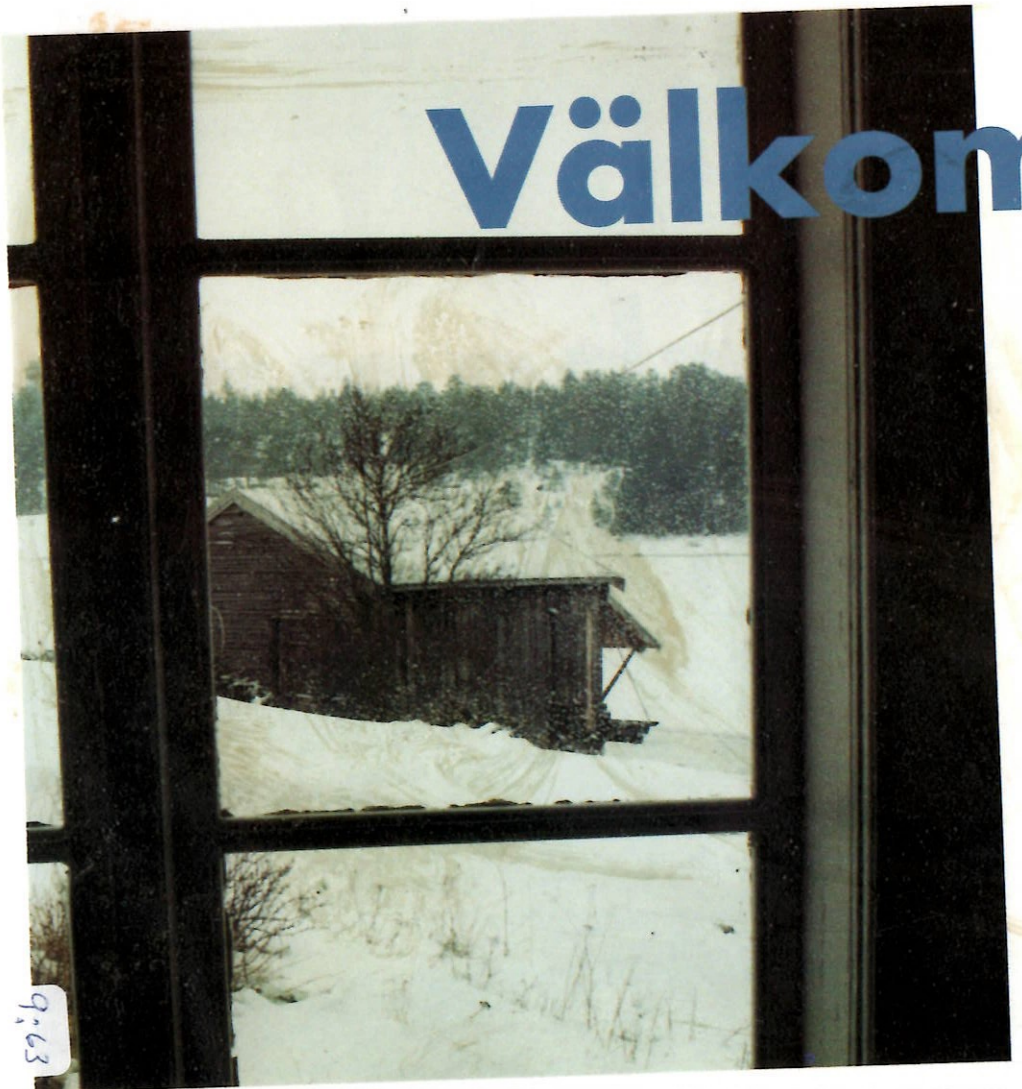

Välkommen *till museistugan*

Skeppshamns fiskarmuseum inryms i två äldre fiskarbostäder och en sjöbod från 1800-talet. De möbler, husgeråd, verktyg och redskap som finns i byggnaderna speglar flera hundra år gamla fiskartraditioner.

Idén att ta tillvara flera seklers fiskekultur och det gamla fiskeläget väcktes 1965. Då lades lotsstationen vid Storhamn ner och försvaret löste in enskild mark på Åstön.

Under några år samlade ortens befolkning tillsammans med militären in föremål med anknytning till bygdens fiskartraditioner.

Fiskarmuseet invigdes i augusti 1967 och under åren har massor av föremål från ortsbefolkningen skänkts dit. Både museistugan och sjöboden är inredda och utsmyckade med möbler och redskap från traktens fiskarfamiljer. Från början var de numera rödmålade fiskarbostäderna *kokhus*, övernattningsstugor som användes av traktens fiskare för mer än hundra år sedan. Då hade de bara jordgolv och en öppen härd i stugan. Möblerna var enkla: fällbord, några träbänkar och väggfasta britsar.

Fiskarstugorna *förr och nu*

Museistugan består av ett kök med kammare och en senare tillbyggd farstu. Det finns en lucka i köksgolvet ner till jordkällaren.

Stugan är möblerad med tolvslåstolar, pallar, slagbord och andra interiörer från en fiskarfamiljs liv i början av seklet.

De gamla stugorna, kokhusen användes bara under sommaren. Det var först vid sekelskiftet som de renoverades till åretruntbostäder.

Bro och farstukvist fick stugorna i slutet av 1800-talet. Den senaste upprustningen var för några år sedan. Då byttes tak och väggar i museistugan.

Väggarna i stugan pryds av recept, fotografier, kartor och bilder med motiv från Skeppshamn.

På hyllorna i farstun finns dessutom handlingar och kartor över Skeppshamns och Åstöns historia.

Vardagens *bestyr och botemedel*

De vackra fotogenlamporna som finns i stugan behövdes under den mörka årstiden. Det fanns ingen elektricitet, så allt hushållsarbete och hantverk gjordes i skenet från vaxljus och fotogenlampor.

Under vinterhalvåret var det extra trångt i den lilla stugan när fiskeredskapen togs in för lagning eller när näten skulle tinas. Först fick näten ligga i en bunke med vatten innan de gick att ta isär. Därefter kunde de hängas upp i köket.

Matvanorna var enkla: kornmjölsgröt, potatis, strömming, strömming och åter strömming i otaliga variationer. Getter var fiskarnas husdjur och

sockerkakan till kyrkkaffet var gjord på getmjölk. Familjerna bakade själva sitt rågbröd, sina bullar och pepparkakor inför julen. De lade in sill och lutade lutfisk som räckte hela helgen.

Barnen fick tidigt lära sig att hjälpa till med hushållsarbetet och se efter varandra. Vid åtta eller nio års ålder fick flickorna lära sig spinna och redan vid sex eller sju års ålder följde pojkarna med på fiske.

Dricksvatten fick hämtas ur hamnens enda brunn. För att forsla vatten på vintern bands ett vattentråg fast på en vattenmed, en speciell skida.

Brunnsvattnet var dyrbart, till tvätt och rengöring användes sjövatten.

Vid sjukdom fanns egna små knep som fiskarfamiljen använde. Gamla och beprövade metoder sedan generationer tillbaka. Hosta kurerades med en blandning av kokt sirap, grädde och riven ingefära. Vid svår influensa

inandades ångor från trätjära som kokats över öppen eld i en ansjovisburk. Vid tandvärk skulle en trasa med snus och bitter salt strömming bitas sönder så att saften sköljde över den onda tanden.

Håravfall hindrade man genom att koka brännässla, sila vattnet och sen tvätta sig i avkoket. Vårtor togs bort genom att man först drog en fläsksvål över vårtorna, sen kastade svålen över ett tak vid fullmåne.

Löss i fälltäcket fick man bort genom att lägga fällen med skinnet neråt i en myrstack. Vips så blev fällen lusfri.

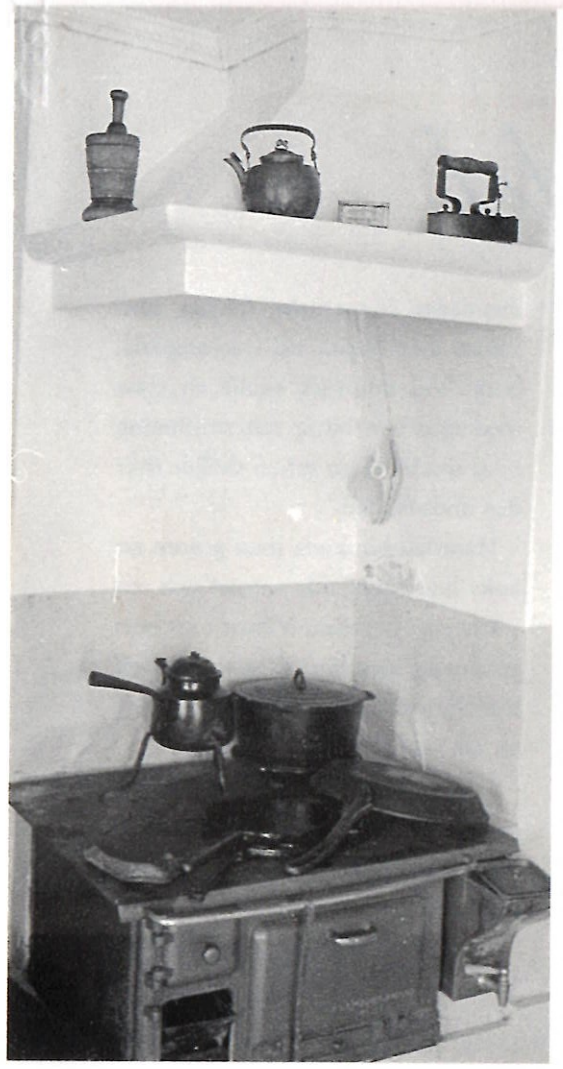

Samling i köket

Köket var stugans mittpunkt. Här under lampans sken eller framför spisen gjordes hushållssysslor och redskapsvård. Här lekte också barnen.

Järnspisen som sattes in över den öppna härden i slutet av 1800-talet värmde hela stugan. Fördelarna med spisen var att den var bränslesnål och inte sotade. Nackdelen var att den gav värme men inte ljus. På spisen står de trebenta grytorna som finns kvar sen tiden med öppen spishäll.

En kombinerad vedlår och köksbänk finns brevid spisen, och ovanpå står vattenbaljan och det oumbärliga hacktråget. Praktiskt för fiskarhustrun som använde hacktråg och hackjärn

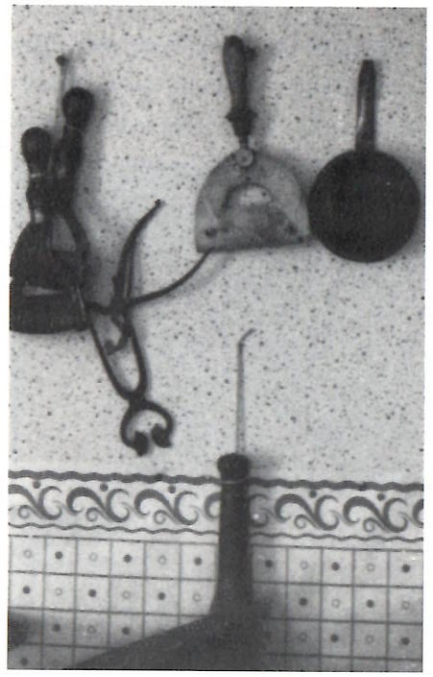

varje dag till potatis, rotfrukter, lök och kött.

Den praktiska nyttan bestämde var möbler och redskap fanns.

På kökshyllan står kaffekvarnen och brännvinsväskan som fiskarn hade med sig när han åkte till stan. Under hyllan hänger några av de husgeråd som var bra att ha nära till hands: brödspade, köttyxa, hackkniv, sockertång och potatisstöt.

I det lilla skafferiet finns de husgeråd som inte var i bruk varje dag. En mindre *pärkvarn*, potatiskvarn, finns också i skafferiet. Av mald potatis blev det potatisgryn som kokades till gröt eller kräm. Den rivna potatisen tvättades ren i en bunke och när potatismjölet var vitt och fint kunde mjölet läggas ut för att torka.

Inuti det stora mjölkskåpet finns mjölktråg i olika storlekar och på olika pinnhöjder. Mjölken silades upp i tråg och flyttades uppåt på pinnarna allteftersom ny mjölk silades upp.

Symaskinen har lämnats kvar av stugans sista bofasta fiskarfamilj, yrkesfiskaren Kalle Rosth och hans hustru. Fru Rosth var sömmerska och genom att åta sig sömnadsarbeten hjälpte hon till att försörja familjen.

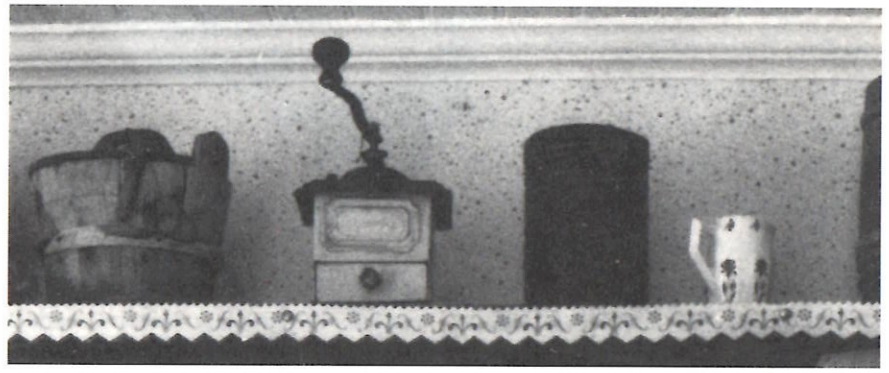

Karda och spinna

Det mesta i klädväg tillverkade familjen själv. Det gällde i första hand att klara den egna familjens behov för att överleva.

Men hantverk var också en bisyssla för att dryga ut ekonomin. Männen byggde och reparerade hus, möbler och fiskeredskap, både egna och andras. Under vintern tillverkades kängor och handskar av skinn. Kvinnorna spann, vävde och virkade spetsar eller, som fru Rosth, tog emot sömnadsarbeten.

Spinnrocken var aldrig tyst, jämt fanns det att göra.

Madrasser och bolstervar vävdes och stoppades med halm. Av vadmalstyg gjordes *luddar*, vinterskor till hela familjen liksom vantar, mössor och sockor.

En kabbstol och en solvstol finns i stugan tillsammans med en rörsked, en speciell vävsked för vadmalstyger.

Av ylletyger vävdes skjortor, de två som hänger i köket är från 1920-talet, hemvävda och handsydda.

Haspeln som står i kammaren är från 1850. Den har ett inbyggt räkneverk, för varje 100 varv knäpper det till och en *pasme*, 1/5 dels härva, är klar.

Linberedning var kvinnornas stolthet och storhet. Kunskaperna ärvdes från generation till generation. I stugan finns många av de olika redskap som krävdes för linets långa väg till färdig linneduk: inskäkt, skrubbstol, linbråka, lintvinnare, grovhäckla, finhäckla, linsträcka och ullkarda.

Linet såddes på våren och rötades på hösten. Under vintern fick linkärvarna torka och vila under takåsarna. Året efter, lagom till slåttern i juli, hängdes linkärvarna ut på hässjornas hagstörar för att torka. Från augusti till en bit in i november var arbetsmomenten många. Först klubbades, bråkades, drogs och häcklades linet, sen kardades grovstry och finstry

och efter jul togs spinnrocken fram. Spunnet garn lades ut till blekning, helst på nysnö. I mars togs vävstolen i bruk och då med garn från året innan.

I mitten av maj lades färdiga lakan, handdukar och dukar ut för att blekas.

Stugans golv var kalla, så många mattor behövdes. Spara och inte slösa gällde för fiskarfamiljen. Därför användes gamla trasiga bomullsnät klippta i 4-5 cm breda remsor som inslag i mattväven.

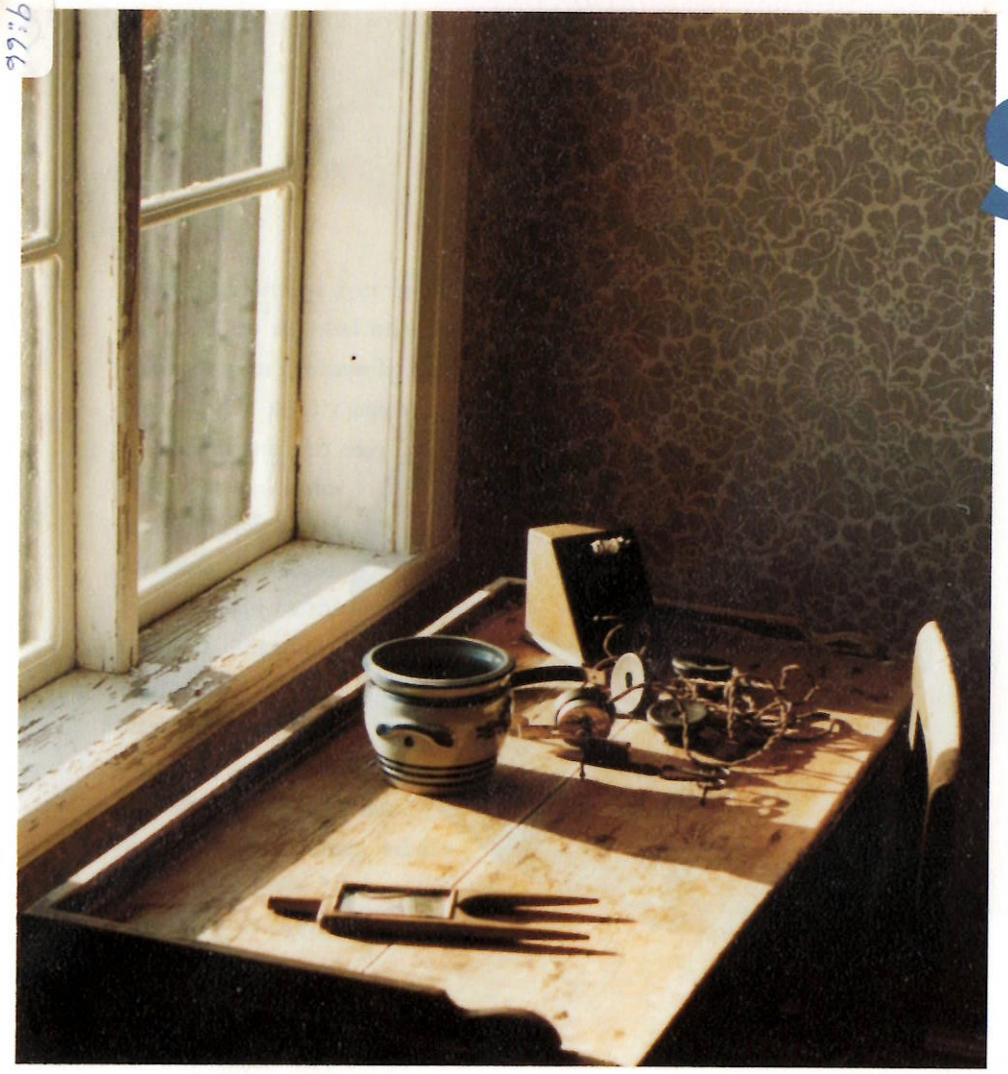

Seder *och bruk*

Kammaren var både finrum och sovrum, allt i ett. Den uppbäddade sängen, utdragssoffan, har överkast med hemvirkad spets. En praktiskt möbel när det är trångt om utrymmet och många barn i stugan.

Under dagen var soffan förvaringsplats för sängkläder och på natten sovplats för barnen. Fanns det väldigt många barn i familjen fick de allra minsta sova i en byrålåda.

Sekretären är stugans prydnad och en väl använd möbel. Här ligger den uppslagna postillan, bibeln, med läsglasögonen brevid.

Varje söndag satt familjen samlad för att höra på när fiskaren läste ur bibeln. Det hölls ingen högmässa i kapellet under vintern. Istället blev det söndagsläsning i stugans kammare.

Sekretären liksom sjömanskistan var praktiska möbler som fanns i varje stuga. I dem förvarades lakan, dukar och linnetyger.

Lakan användes inte till vardags i början av seklet. De var statussymboler och förvarades i lådor för att användas när det blev helg.

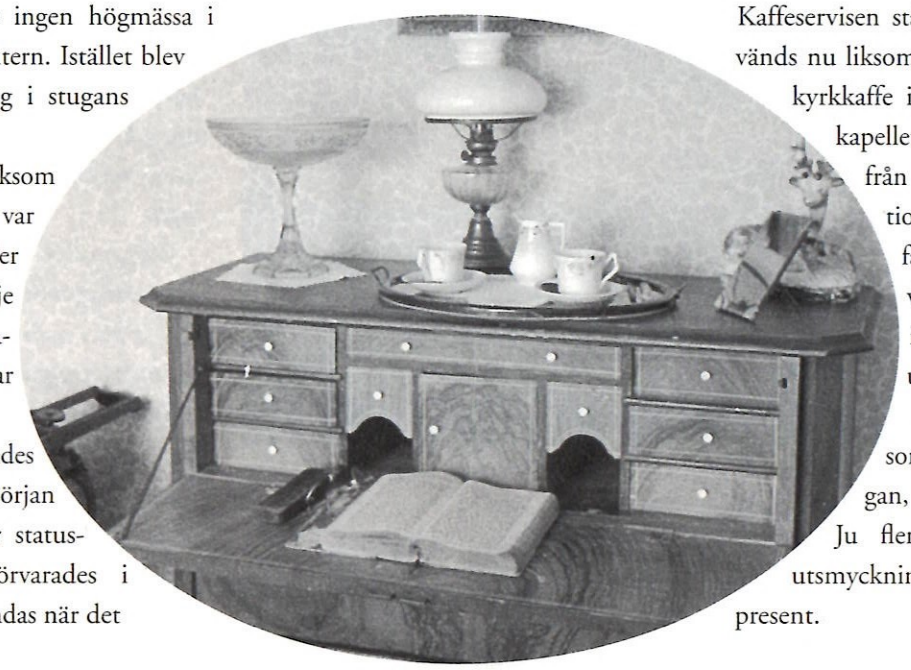

Kaffeservisen står framme och används nu liksom förr till att servera kyrkkaffe i efter högmässan i kapellet. Kristallradion från 1925 var en revolution. Nu kunde hela familjen lyssna på väderleksrapporter innan fiskaren åkte ut till havs.

Mangelbrädan, som också finns i stugan, är en fästmögåva. Ju fler inristningar och utsmyckningar, desto finare present.

Mer om *Skeppshamn*

Skeppshamns Fiskarmuseum finns längst ut på Åstön mellan Sundsvall och Härnösand, i en genuin skärgårdsmiljö.

Utefter hela Tynderökusten finns signaturer, ristningar i berghällarna efter de fiskare som fanns här för mer än 200 år sedan.

Åstö-betjänten, klädhängaren i köket, är en prototyp med Åstöns bomärken inbrända. Originalet är gjord på 1850-talet av en lots i Storhamn. Bomärken reglerade ägande- och besittningsrätt till boplats, bohag och boskap. De var också uttryck för ansvar och gemenskap inom socknen, skepppslaget och båtlaget.

Fiskarmuseet är öppet varje lördag och söndag mellan klockan 12.30 och 15.00 från midsommardagen till sista söndagen i augusti.

Åstödagen genomförs tredje söndagen i juli. En årlig tradition med aktiviteter från förr: linspinneri, notdragning, försäljning av lokala hantverk med mera.

Vill du veta mer? Kontakta Nils Högstedt, tel. 060-420 71.